

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LIVSERINDRINGER

AF

CECILIE HERTZ

KØBENHAVN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. · IVAR JANTZEN

1930

Tante Cecilie, da hun var 98 Aar.

LIVSERINDRINGER

AF

CECILIE HERTZ

---

*TRYKT SOM MANUSKRIFT
FOR FAMILIEN*

KØBENHAVN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. · IVAR JANTZEN

1930

Trykt i 175 nummererede Exemplarer.

*Dette Exemplar er Nr. *

TANTE CECILIE døde d. 27de Decbr. 1928 — nioghalvfems og et halvt Aar gammel — efter et Par Maaneders smertefuldt Sygeleje, som Følge af et Hoftebrud. Indtil da havde hun været rask, fuldkommen aandsfrisk og slet ikke livstræt. Da Tante Cecilie i sine sidste Leveaar har udtalt, at en Del af hendes »Livserindringer« eventuelt maatte udkomme, besluttede vi efter hendes Død at lade dette ske, eftersom der er mange af hendes Slægt og Venner, som med Glæde og Interesse vil læse dem.

Juli 1930.

Vica Hertz.

Louise Jantzen.

FORORD

ALLEREDE i flere Aar har jeg følt Lyst til at nedskrive nogle Erindringer fra mit Liv. Enhver, som kjender mig, — og ingen Anden vil vel komme til at læse disse Blade — veed nok, at mine Dage hidtil er glæde stille hen, at, ihvad der kan være foregaaet inden i mig, mit Livs ydre Forhold have været rolige og lykkelige, og med mere end almindelig Ret kan vel den gamle Lignelse om Bækken, der risler stille hen mellem Blomster, bruges om mit Levnetsløb. Ja, i Sandhed, tusinde deilige Blomster smykkede min Vandring, Kjærlighedens Roser og alle de yndige, brogede Krandsse, som flettes af den herlige Kunst og andre ædle og skjønne Nydelser. Men store Omvexlinger, mærkelige Begivenheder, særegne Forhold ere ikke faldne i min Lod. Ligesaalidt er jeg kommen i Berørelse med min Tids store Aander, dens Bærere, har heller ikke seet mere end en ganske lille Del af den Verdensdeel, i hvilken jeg lever, endmindre de andre.

Naar jeg da alligevel føler Lyst i mig til nogle Meddelelser om mit Liv, da er det meest med Tanken paa min egen Slægts yngre Generation, der maaskee dog engang kunde have Interesse for at læse, hvad »Tante Cecilie« har at fortælle om det Huus, fra hvilket deres Fader eller Moder er udgaaet og enkelte Træk fra disses Barndom. Det vilde derfor have sin fulde Betydning, om jeg hellegede, idetmindste den første Deel af disse Blade til den kjære lille Flok af Søster- og Broderbørn, der har en saa stor Plads i mit Hjerte. — Denne Bog vil ikke komme til at ligne en Levnetsbeskrivelse. Det er meget mere dens Hensigt at fremstille for Læseren de Mennesker, de Forhold, kort sagt de Omgivelser, blandt

hvilke jeg har levet. Men en rød Traad maa der gaa gennem enhver Fortælling. Saa være da min egen Livsvandring den røde Traad, til hvilken jeg knytter mine Skildringer. Det er langt fra min Mening at give mig ganske hen; men hvad jeg giver skal være Sandhed. Med min gode Villie skulle ingen falske Blomster bruges som Smykke for mine Skizzer. Som jeg har seet, som jeg har opfattet, saaledes vil jeg give det Altsammen. For at faae Alt med og bringe en Orden i det Hele, saa mener jeg bedst at kunne inddele mine Meddelelser saaledes, saa *første Afdeling* kommer til at hedde:

DET GAMLE HJEM DET GAMLE HUUS

HVOROFTE har jeg ikke glædet mig til den Time, da jeg skulde finde Tid og Ro til at sætte mig hen for at skrive om »det gamle Hjem«, om »Doktor Larsens Huus i Bogense«, et Hjem, der nu i over 40 Aar har modtaget Velsignelse fraoven og meddeelt Glæde til Mange, et Hjem for hvilket jeg vel nærer al Datterens Forkjærlighed, men om hvilket jeg dog mener, at det vilde have tiltrukket mig, om jeg end ikke hørte til dem, der ere udgaede derfra, som jeg ogsaa veed, at Mange have sluttet sig til det i Kjærlighed og have følt sig hjemme der, om end de ikke hørte til Familiens Kreds. Og nu, da Øieblikket er der, da Leiligheden og Roligheden findes til at sysle med denne kjære Beskjæftigelse, nu da jeg sidder med Pennen i Haanden for at tale om »det gamle Hjem«, nu synes mit Sprog mig saa fattigt, og jeg tvivler om, at mit Billed vil faae den Fylde og det varme Farveskjær, som jeg saa gjerne vilde give det. — Dog vil jeg ikke lade mig afskrække, men forsøge i alt Fald at udkaste en Skizze, og saa vil jeg da først opfriske mine første 13 Aars Erindringer ved at fortælle om »det gamle Huus«.

Min yngste Søster, der kun kan have været 7 Aar, da vi forlode det gamle Huus, sagde engang, at hun kun halvt anerkjendte dem blandt sine Sødskende som Mennesker, der ingen Erindringer have fra det gamle Huus. Hendes første Barndomsaar maa staae klarere for hende end mine for mig. Vel mindes jeg enkelte Øieblikke, enkelte Situationer fra den tidlige Barndom, ligesom jeg har Erindringen om, at jeg hængte mig særdeles meget i min Moders Kjole,

men jeg troer dog ikke, at jeg vilde have meget at fortælle fra det gamle Huus, hvis jeg var kommet bort derfra i en Alder af 7 Aar. Nu staaer det derimod saa tydeligt for mig, dette første Huus paa venstre Haand i den lille fynske By, dets to rummelige daglige Værelser med de malede Vægge, med Datidens tarvelige, i alt Fald lidet luxuøse Meublement, — jeg maa dog, siden jeg er kommen ind paa details, i Forbigaaende tage Hatten af for to høie, elegante Speile, der med deres fine forgyldte Prydelser paa de mørke Rammer virkelig havde noget luxuøst ved sig, — de andre Værelser med deres kalkede Vægge, Faders lille Kammer, der altid forekom mig saa hyggeligt, skjøndt det ganske sikkert maa have lidt af Mangel paa Lys, siden Naboen, der tillige var vor Huusvært, havde været saa elskværdig at forsyne det eneste Vindue med et Træskuur, for at forhindre al Indsigt i hans Gaard — den mørke Garderobe, der dannede Gjennemgang fra Faders Værelse til Sovekammeret, og den mørke Gang ud til Kjøkkenet, to Passager, hvor det i hine mine første Dage især forekom mig nødvendigt at have et godt Tag i Moders Kjole, alt staaer saa levende for mig, som var det igaar vi flyttede derfra. Hvor husker jeg tydeligt hvert Frugttræs Plads i den lille firkantede Gaard. Vi ældste Pigebørn havde idetmindste af Navn — Eiendomsret til dem. Jeg troer virkelig, vi vare for beskedne til at gjøre Fordring paa vore Træers Frugt; men hvad Pladsen oppe i mit Kirsebærtræ angik, saa var jeg lige saa vis paa, at den var min og ligesaa glad ved den, som nogen Konge ved sin Throne. Og saa den lille fiirkantede Have, omgivet af Bygninger paa de to Sider og af høie Pile og Plankeværk paa de andre to. Hvor nøie husker jeg ikke endnu alle de Sorter Blomster, som Moder pleiede der, og af hvilke mange nu ere gaaede af Mode. Der var smaa Guldknapper og dobbelte hvide Klokker, der var sribede Roser, amerikanske Hindbær og røde Spiræa. Og saa Faders Abrikoser, — det forekommer mig, at han talte dem hver Morgen og undertiden brummede over, at Naboens Dreng maatte have knebet nogle — der stode i Espalier langs med Muren — og Reine Claude Træet, af hvis Frugt Moder prikkede og syltede 20 Stykker hvert Aar for at have noget at byde ved en særegen fiin Leilighed, det er mig alt i saa frisk Minde saavel som Legene i Engen udenfor Haven, til hvilken vi havde fri Adgang, og som var vor kjæreste Tumbleplads. Til hver lille Ujævnhed i

denne Eng — Borrings Løkke kaldte vi den — til hver stor Steen i Grøften havde vi Navn. Det forekom mig en lang Udflugt — især hvis jeg foretog den alene, at naae til »Stikkebrændeborg«, en stor Steen, omvoxet af Nelder, nede i den yderste Ende af Løkken, eller til en lille Bæk i det ene Hjørne af denne; her morede jeg mig med at betragte de mange Hundesteiler, der krydsede hverandre i det klare Vand. Var jeg gaaet ene om i min Barndom, da havde vist ikke Minderne fra disse Steder været saa lyse. Thi noget Hang til Melancholi var der i mit Sind. Men en Flok livlige Søstre og een fremmed lille Pige, der deelte Underviisningen med os og snart blev os en kjær og uundværlig Legekammerat, samt den muntre og selskabelige Tone, som Hjemmet havde, gjør at jeg tænker tilbage paa disse første Barndomsdage som paa en glad og lykkelig Tid. Og dog — aldrig stemmer jeg i, naar Barndomstiden prises i saa høie Toner. Det bevidste Liv er mig dog altid kjærere, og skal jeg skatte det at være Barn saa høit, da maa jeg tænke paa den erhvervede Barndom. At *blive* som Barn, det er saligt, at være Barn, det er i det høieste lykkeligt. Og dog erindrer jeg saa godt de melancholske Stemninger, der trods alle ydre lykkelige Betingelser kastede mørke Skygger henover min Tilværelse i de første Barndomsaar. Jeg erindrer saa godt denne Gru for alle mulige Ulykker, for Døden, der kunde komme og røve mig mine Forældre og Sødskende, for alle legemlige Lidelser og for — Krig. Min Skræk for et Overfald af en eller anden mægtig Fjende gik til en saadan Yderlighed, saa den var komisk. Jeg erindrer saaledes — og kan deraf drage den Slutning, at jeg allerede dengang maae have været nærsynet — at min Glæde, naar jeg var ude at kjøre, undertiden forspildtes mig derved, at jeg antog de levende Hegn mellem Markerne for opstillede Krigshære og troede, at den frygtede Fjende allerede var i Landet. Jeg kan ogsaa godt mindes en uforklarlig Følelse af Tungsind, der greb mig ved mange Leiligheder, som jeg nu ikke kan see noget trist ved, f. Ex. naar jeg om Foraaret hørte de smaa Lam bræge, eller naar Moder i Mørkningsen spillede for os, og vi skulde være glade og dandse. Nu er det muligt, at den Omstændighed her har gjort sig gjeldende, at Moder havde fortalt os om en af de Dandse, hun spillede for os, at en polsk Greve havde komponeret den, havde traadt en Vals efter den og var derpaa gaaet ud for at — skyde sig. En anden af

Dandsene havde til Titelblad Billedet af en polsk Krieger — der Lensenträger — der med sin drabelige Mine og sin store Lee fremkaldte for min Phantasi alle disse skrækkelige Krigsbilleder, der slet ikke gave mig Lyst til Mørkningsdansen. Havde vi istedetfor disse Dandse-Compositioner med deres mørke historiske Baggrund havt en let Lannersk eller Lumbyesk Vals, saa var det maaske gaaet bedre, skjøndt saameget husker jeg, at Cachucha slet ikke virkede mere opmuntrede paa mig end de krigerske Dandse. Maaske har det været den hele Mørkningstime, der har været mig imod; det var ogsaa paa den Tid, at den gamle Røgter kom trækkende i det melancholske Optog med de brægende Lam. Det legemlige Befindende virker jo ogsaa paa Stemningerne, og jeg var, efter hvad man har sagt mig, ikke saa rask som Barn, som jeg senere har været. Moder har ofte fortalt mig, at jeg i mine første Barnsdomsaaer var et zart lille Væsen, der af og til var meget gnaven. Hun blev ofte opfordret til at straffe mig for denne Gnavenhed, men med sit fine moderlige Instinct mærkede hun nok, at min Særhed havde sin Grund i et legemligt Ildebefindende. Efter at jeg havde gennemgaaet en ordentlig Sygdom og atter kom til Kræfter, tabte disse Egenskaber sig ogsaa efterhaanden. Men nu tilbage til min Sødskendeflok og til Forældrene. Af hver især maa jeg give en Skildring, saa godt som jeg formaaer det.

Min Fader var en af disse joviale Mænd, af hvilke vor Tid kun eier faa. Men han havde jo ogsaa sit Udspring fra en mindre alvorlig og for Landet mindre trykkende Periode, end de sidste Decennier have været. Og dog — hvad siger jeg — Aarhundredets Begyndelse var jo skæbnesvangert nok og bragte virkelige Ulykker over Danmark. Hvoraf kommer det da, at mange Mennesker fra den Tid havde dette lette muntre Sind? jeg vil ikke her give mig Tid til at undersøge dette Spørgsmaal, men kun fortælle om min Fader. Hans gode Humeur syntes at være uopslideligt. Hans Livsforhold vare ogsaa egnede til at bevare det. Han havde en usædvanlig god Helbred og taalte derfor godt sine mange, ofte besværlige Landtoure. Naar han kom hjem, var han altid vis paa at finde milde Ansigter og som oftest Munterhed. Saalænge jeg kan huske, har Moder holdt paa den smukke Skik, at Fader skulde modtages af hende selv, eller, om hun havde Forfald, da af Børnene ved sine hyppige Hjemkomster. Hvor ofte har jeg hørt hende

Bogense fra Søsiden, efter en gammel Blyantstegning.

sige: »der kommer en Vogn; løb ud og see om det er Fader!« Fader holdt meget af Selskabelighed og havde ofte nogle Venner til en L'hombre om Aftenen. Selv var han ogsaa i sine yngre Aar meget ude; især tilbragte han ofte Middagen og Aftenen paa det nærliggende Herresæde Gyldensteen. Han havde en egen ugenert Maade at omgaaes »de Fornemme« paa. Han kunde mange Gange sige dem Sandheden, hvilke de næppe taalte at høre af Andre. Men fremførte af Doktor Larsen paa hans egen spøgefulde Maade, optoges de meget godt. Ogsaa med Bonden forstod han at omgaaes, og kunde han end af og til skjænde, naar han blev hentet af Bønderne paa uregelmenteret Tid og Maade, saa sagde han til Moder, der tyssede paa ham: »lad mig bare brumme; saasnart vi ere udenfor Byen, saa ere Faerlil og jeg de bedste Venner.« Jeg troer ikke, det er uærbødigt, eller at det vilde saare Fader selv, om han hørte mig sige, at der som oftest var noget comisk ved hans Vrede. Det kunde ogsaa ofte hænde, at Moder, der dog i alle alvorlige Forhold viste al Hustruens Ærbødighed for sin Mand, kunde lee, saa det klukkede i hende, naar Fader, medens han lod sig hjælpe i sit Reisetøi, udtalte adskillige meget lange S—r i en Sætning som denne: »Det er dog ogsaa S—s—satans, at det f—s. snavs S. s.ogneforstandertøi ikke kan lære, naar de skal hente mig.« Naar han saa saae Moders forgjæves Forsøg paa at skjule sin Latter, saa slog Stemningen strax om, og han kunde da med en skjælmsk Mine og en lidt skjævtrukken Mund, der klædte ham saa godt og saae saa inderlig godmodig ud, sige: »Ja, Du er mig den rette til at opdrage dine Børn, Mutter! sidder hun ikke der og lærer dem at gjøre Nar af deres Fader.« Saa gav han hende et Kys og kjørte fornøiet bort. Over Faders hele Person var der, uagtet hans Forkjærlighed for Tarvelighed i Hjemmet, udbredt en vis Siirlighed, der aldrig har forladt ham. Man saae ham altid med hvidt Hals-tørklæde, hvilket Moder maatte binde i en net Sløife, og om Sommeren med hvid Vest. Aldrig brugte han stivet Linned; det skulde falde blødt og folderigt om han. Han saae gjerne, at vi broderede smaae Bouketter paa hans Kraver og Tørklæder. Han brød sig kun lidt om Moden, men mødte i en lang Række af Aar altid ved festlige Leiligheder i blaa Kjole med Guldknapper, hvilken Dragt klædte ham ypperligt. Naar Nogen sagde ham, at kulørte Kjoler for længe siden vare gaaede af Mode, saa svarede han: »Ja! vent

kun lidt, saa komme de s'gu nok i Mode igjen; naar man bare holder fast ved det samme, saa bliver man nok moderne to, tre Gange i sit Liv.« Fader var en ypperlig Selskabsmand i sine yngre Aar, ja lige til hans Syn begyndte at tage af. Baade ude og hjemme var det som oftest ham, der satte Liv i Stemningen ved Bordet. Ikke ved at holde Taler; han har vist aldrig reist sig for at udbringe en Skaal, og naar Andre gjorde det, stod han gjerne med lukkede Øine og rev sig i Haaret, af Frygt for, at Taleren skulde gaae istaa; heller ikke holdt han nogen længere Samtale igang; sagde heller ikke egentlige Vittigheder; men han kunde komme saa comisk med enkelte Ord og Bemærkninger, at det sjeldent forfeilede sin animerende Virkning paa de Tilstedeværende. Han var en stor Ven af Holberg og vidste til alle Tider at anbringe Sætninger af Peder Paars. Somme Personer have den Fordeel, at de kunne sige de samme Ord meget ofte, ved forskjellige Leiligheder, og de gjøre dog altid en comisk Virkning, selv om de ere Citater. Saaledes troer jeg ikke Nogen skulde finde det eensformigt, naar Fader ved en eller anden Leilighed, hvor Moder kunde prøve paa at sætte sin Villie igjennem, udbrød: »Min Sophy vil ei spinde, hun vil ved Roret staae, den raffineerte Kvinde.« Kom han med en eller anden Consulent op paa sit Kammer og traf mig der, ifærd med at informere en af de yngre Sødskende, — til hvilket Brug han gjerne overlod os sin hyggelige Stue i Formiddagstimerne, medens han gjorde sin Ronde i Byen, — saa udbrød han, hvem der end var ifølge med ham: »I polske Mære! Ud! Herud! Westphalske Svin!« Saae han os Børn eller en af Pigerne med et af Bladene i Haanden, saa sagde han: »Hvad, vil Du Trold og med Aviser skjæmte!« — Saaledes var Holberg ham jævnligt paa Læberne, og naar han imellem anvendte en Eftermiddagstime til at ligge paa sin Sopha med en Morskabsbog i Haanden, da var det de 9 af 10 Gange Fader Holberg, og han kunde da af og til udbryde i en hjertelig Latter. Han læste forøvrigt i de Tider ikke meget udenfor de lægevidenskabelige Skrifter og var yderlig bange for at høre Nogen læse saa meget som fire Linier høit. Vare vi ifærd med Forelæsninger og hørte vi hans Fjed, saa standsede vi strax i Farten. Ellers kunde vi være sikke paa at see ham skjære Ansigt, holde sig for Ørene og raabe: »Pjit, pjat, pjit, pjat! hu ha! maa jeg bare komme gjennem Stuen.« Siden bleve daglige Forelæsninger ham en reen

Fornødenhed. Naar jeg ovenfor nævnede Bladene, som holdtes i Huset, saa er dette Udtryk nok egentlig ikke aldeles korrekt, thi saavidt jeg mindes holdt Fader i de Tider ikke noget andet Blad end: Fyens Stiftstidende og det fandt han var »mere end nok«.

Bogense Torv, efter et Maleri.

Han var selv aldeles ikke Politiker og ansaae nogetnær al Tale om Politik for Kandestøberi. Jeg kan ikke mindes nogensinde før 1848 at have hørt en politisk Samtale i mit Hjem. Jeg veed ikke, om jeg tager feil, men det forekommer mig, som om det ikke alene var i mine Forældres Huus, men i hele det lille Bogense, at der i mange Aar, ogsaa efter den første Krig, vistes saa liden Sands eller Smag for de indre politiske Forhold og deres Drøftelse ved de selskabelige Sammenkomster. Aldrig hørte jeg derhjemme, at Nogen udbrød i Begeistring over Grundloven eller dens Giver, aldrig mær-

kede jeg det mindste til, at Nogen fandt Tilstanden i Landet forbedret eller overhovedet forandret efter 5te Juni 1849. Jeg veed, at Mange vilde sige, naar de hørte disse Bemærkninger, at det maa have været en meget sløv og død Befolkning, den lille By havde. Jeg kan dertil ikke sige andet, end at jeg er langt fra at deele denne Meening, og at jeg, for min Part, holder endnu bestandigt mere af at leve paa et Sted, hvor Interessen for noget mindre vagt og bevægeligt end Politiken har bemægtiget sig Gemytterne. Religion, Kunst, Poesi og Videnskab, det er dog langt høiere og bedre Løftestænger for Sindet end de evigt vekslede politiske Interesser. En Gang forlange Folkene Republik for at være lykkelige, en anden Gang Absolutisme og saa igjen et constitutionelt Monarki, og lige lykkelige eller lige ulykkelige blive de. Hvem kan dog betragte disse vekslede Forhold i sit eget og i andre Lande uden at komme til det samme Resultat, hvortil Gasen kom, da han drak af de 7 Gadekjær: eens Bier!« For mig er det alt eens Bier; maaskee kommer det af den Bogensiske Opdragelse, maaskee stikker det ogsaa noget dybere. Det vil vel den kunne skjønne, der faaer læst disse Blade tilende. Vil nu Nogen spørge, hvad man da interesserede sig for i Bogense, da vil jeg ikke nu foregribe Fortællingens Gang ved at meddeele noget om vore Interesser og Beskjæftigelser i de Aaringer, hvis Minde staaer tydeligst for mig. Nu holder jeg mig til Barndomserindringerne, der falde paa en Tid, hvor man vel næsten overalt fandt en muntre og gemytligere Tone blandt Folk, hvor de trykkedes mindre af store, fælleds Sorger, fordi der dengang endnu ikke var Tale om, at Nogen vilde berøve os noget af vort Land. Min Barndom faldt i den Tid, da selskabelige Sammenkomster mellem Familierne vare i deres Blomstringsperiode, da Huusmødrene vare mere vindskibelige og overkom mange flere huuslige Arbejder end denne Slægt, da Mændene, efter endt Dagværk, fik deres L'hombre i en Klub eller hos en god Ven eller i Hjemmet. Hørte man dengang ingen politiske Disputer, saa troer jeg heller ikke, at de selskabelige Sammenkomster oplivedes ved klassisk Musik, der dengang ikke var i Mode, eller ved Samtale om Kunst og Literatur. Af populære Videnskabsværker existerede der ingen. Af gode Digterværker udkom der derimod ikke faa; maaske drøftede Damerne disse, men Mændene faldt strax ned over Kortbordene, naar de kom sammen. Ved Bordet vare de muntre og gemyt-

lige, men sjældent gik Samtalen dybt. Maaskee har det været anderledes andre Steder, maaskee har hellerikke min Iagttagelsesevne været skarp nok til at jeg kan give en rigtig Skildring af den Tids

Distriktslægen i Bogense, Peter Clausen Larsen.

Tone. Men jeg giver den, som jeg har opfattet den, mere kan jeg ikke gjøre.

Og nu vil jeg da ogsaa give en Skildring af min Moder. Hende troer jeg dog at have det rette Syn for. Da jeg siden, under Fortællingens Gang, vil komme til at give mangt et karakteriserende Træk, saavel af hende og Fader som af alle de andre Mennesker,

der udgjorde min nærmeste Kreds, saa maa disse forudgaaende Skizzer i ingen Henseende betragtes som fyldestgjørende.

Moder blev først gift i sit 30te Aar, og jeg kan altsaa ikke erin-

Sophie Magdalene Larsen, født Utke.

dre hende som nogen egentlig ung Kone. Men meget ungdommelig var hun i Sind og forholdsvis ogsaa i sit Ydre. Hun var ganske vist i de Dage, fra hvilke jeg først erindrer hende, en smuk lille Kone. Men hvem veed, som Barn, om sin egen velsignede Moder, om hun er kjøn eller ei? eller rettere, hvem finder ikke, at hun er det? Saameget kan jeg dog nu bagefter stave og lægge sammen,

at naar det en saare enkelt Gang skeede, at Moder en Aften tog ud fra os, og naar hun saa stod ovre i Sovekammeret og iførte sig Pynthen, medens jeg laae og saae til, som var det en Festforestilling her opførtes, saa var det en smuk lille Kone der blev færdig, naar det glindsende sorte Haar, med de kjønne store Flammer blev fremhævet ved en sirlig Kappe med rosenrøde Baand eller Blomster, og naar den trinde, veldannede lille Figur viste sig ret til sin Fordeel i den sorte atlaskes Kjole, da have sikkert Alle seet mildt til hende, hvor hun er traadt ind, medbringende et muntert Sind, velvillig stemt imod Enhver, der kunde gjøre Krav paa hendes Agtelse, men rask og djærvt optrædende med sin Indsigelse, hvor Nogen lagde en mindre nobel Tanke eller Handlemaade for Dagen. Dog — næsten komisk er det, at jeg er kommet til først at omtale Moder i Selskabslivet. Hun havde saa ganske sit Element i den hjemlige Kreds og var saa sikker i den Anskuelse, at en Moder skal blive hjemme hos sine Børn, saa jeg endog senere undertiden har fundet, at hun i sin Udtalelse om andre unge Mødre holdt vel stærkt paa Princippet. Dette siger jeg ikke som nogen Dadel, men kun som en yderligere Yttring af den Overbeviisning, der mere og mere paatrænger sig mig, at man overhovedet ikke skal opstille Principper. Hver blive kun sin Oprindelighed, sin Eiendommelighed tro. Og det gjorde Moder. Tusinde Gange skal jeg ogsaa velsigne hende, fordi hun blev hjemme hos os, især da hun havde et saa herligt Greb paa at beskæftige de Smaa og et formeligt Talent til at more dem. Hvormange Mødre trættes ikke ved bestandigt at underholde deres Børn, og i Sandhed, jeg undres ikke derover. Men jeg troer nok, at min Moder selv morede sig med sin Flok, naar hun om Aftenen med den mindste paa Skjødets og de andre siddende i Kreds om Bordet, fortalte sine Historier, klippede Dukker, der dandsede hen ad Bordet og tegnede Billeder paa en Tavle for os. Moder var ikke stærk i Kjærtegn, kun meget sjældent kyssede hun sine Børn og gav dem aldrig andre Navne end dem, de vare døbte med. Men mild og venlig var hun, og skjøndt vi vare opdragne til en høiere Grad af Lydighed, end man nu i Almindelighed lægger Vægt paa, saa var der dog ikke Tale om nogen Forkuelse, og jeg for min Part kan ikke andet end med Taknemmelighed paaskjønne, at der temmelig tidligt, naar Personligheden begyndte at udvikle sig, blev givet den Frihed til at yttre

sig. Som voxne Piger meddeelte Moder os sine Raad, men gav ingen Befalinger, og hun henvendte sig ogsaa tillidsfuldt til sine Døttre som til sine bedste Raadgiverinder. Jeg kan her ikke lade være at berøre et lille Træk i Moders Væsen, der er hende saa egent og som ofte, naar jeg kommer til at tænke derpaa, bringer mig til at smile: det er hendes mageløse Opmærksomhed mod sine »fremmede Børn«, — en hjemlig Benævnelse for dem, der have forladt Fædrehuset, — naar de ere i Besøg hos hende. I hvor ubetydelige end i og for sig Yttringerne af denne Opmærksomhed kan være, er det end kun dette, at hun henter en Skammel til en af sine Døttre, — for mig hænger det sammen med den før omtalte Agtelse for Personligheden, paa hvilken jeg sætter saamegen, ja maaske for megen Priis. Dog jeg skulde jo ikke tale om min gamle Moder men gaae en Menneskealder tilbage i Tiden. Moder havde allerede dengang et stort Huus at styre. Foruden sine egne 5 Pigebørn havde hun paataget sig at opdrage en Søsterdatter af Fader, hvis Forældre vare døde. Denne Pleiesøster var 12 Aar gammel, da hun kom til os. Senere vil hun blive omtalt. Mine 3 Brødre ere alle yngre end Søstrene og — mærkværdigt, at Fritze dog har anerkjendt dem som Mennesker! — de have næppe nogen Erin- dring om det gamle Huus, den yngste er ikke engang født der. Jeg vil derfor opsætte at omtale dem, indtil jeg naaer et Tidspunkt, hvor de ere blevne til lidt mere end ganske smaae Blusedrenge. Saalænge Moder kun havde sine Pigebørn, da fandt hun Opdragelsen let. Senere blev det hende besværligt nok ene at tumle de raske Drenge. Den Hjælp hun fik af Fader var rigtignok ikke stor. »Det er Huusholdningsaffairer, lille Moder! det maa Du om,« svarede han hende gjerne, naar hun opfordrede ham til at gribe activt ind. Men Moder besad en sjælden Kraft og Udholdenhed. Hun opdrog efter bedste Evne sin Børneflok, styrede med ualmindelig Dygtighed sit store, meget selskabelige Huus, var paa engang rundhaandet og økonomisk, virksom og flittig og dog istand til at fornøje og more andre og sig selv. Mange Tjenestefolk havde hun ikke og maatte derfor selv tage Haand med i alt Arbeide. — Som i en Landhuusholdning blev der bagt og brygget i Hjemmet og foretaget mange andre huuslige Arbeider, hvilke de senere Tidens Opfindelser have gjort overflødige. Vi vare næsten altid klædte i hjemmegjort Tøi, og denne Industri satte Fader megen Pris paa. Moders Arbeide gik

altid med Lyst og Munterhed. Hendes medfødte, noget heftige Temperament kunde vel af og til bringe hendes Sind for et Øieblik ud af Ligevægt. Men Solen gik ikke ned over hendes Vrede. Hun hadede Luner og tillod Ingen i sit Huus at have »Humeurer«. Gjerne dvælede jeg længe ved hendes Karakter og Væsens Særegenheder. Men, det vil, haaber jeg, bedre lykkes mig at skildre Hver især efterhaanden som jeg skrider frem i Fortællingen. Dog maa jeg først søge at udkaste et foreløbigt Billede af hver af mine Søstre. Brødrene høre, som sagt, ikke denne Periode til.

Min ældste Søster, Louise, var 1½ Aar ældre end jeg. Hun var et sjæleligt og legemligt sundt, kraftigt og smukt Barn. Hun havde arvet Faders Egenskab at kunne omgaaes med lige Lethed Folk af forskjellige Aldre og af enhver Stand. Derfor stod hun lige høit i Gunst hos Gamle og Unge, paa Grevegaardene i Omegnen og hos Fattigfolk i Byen. Hendes Væsen var freidigt og naturligt. Hun havde en god sund Forstand og tidlig Sands for huusligt Arbeide, saa hun i en meget ung Alder kunde være Moder til Hjælp. Derimod besad hun ikke den musikalske Sands, der mere og mindre er blevet os andre Sødskende til Deel, og som er gennemgaaende i min Moders Familie. Heller ikke havde hun mindste Anlæg for Tegning, og fandt det umuligt at faae 4 Linier til at rime. For fremmede Sprog havde hun derimod Talent, og kom meget let uvilkaarligt til at tale som dem, hun omgikkes. Hun var yderst godmodig og munter og fandt selv stor Morskab i at underholde os med at forsøge at synge en eller anden vanskelig Melodi, til stor Morskab for det lille Auditorium, der lo hjerteligt af hendes mislykkede Halvtoner. Maaskee dømmer jeg alligevel forkeert, naar jeg ganske frakjender hende musikalsk Sands; thi hun elskede Musik og var altid en meget taknemmelig Tilhører, naar Andre sang og spillede. I vor Barndom passede Louise og jeg ikke ret for hinanden som Legesøstre. Jeg var hende vist altfor lille og havde senere ogsaa Lyst til helt andre Lege end de, der morede hende. Men hun fik sig tidligt en god Veninde i en, et Par Aar ældre lille Pige, der var Pleiedatter af Grevinde Bernstorff paa Gyldensteen, et Gods som laae nærvæd Bogense. De to Pigebørn havde Leilighed til hyppige Sammenkomster, idet Grevens Vogn næsten hver Dag kørte til Byen, som oftest for at hente Fader, der i mange Aar var uundværlig for den grevelige

Familie, ikke saameget som Læge som i Egenskab af god L'hom- brespiller og munter Selskabsmand. Charlotte Linstow og Louise nærede et oprigtigt Venskab for hinanden. Det holdt sig ogsaa gennem Tiderne, skjøndt Skjæbnen siden skilte deres Veie. Naar de i nogle Dage ikke saaes, saa sendte de med Fader een eller anden Hilsen til hinanden. Denne Hilsen var altid indklædt i mystiske Talemaader og skulde kun forstaaes af dem selv. Saaledes husker jeg, at der undertiden kom en lille Seddel til Louise, paa hvilken der stod: »Din Kaal staaer godt,« eller: »Du har 5 Bede hos mig«. De vare meget fornøiede over dette hemmelighedsfulde Sprog, og jeg har en Anelse om, at det især morede dem at gjøre mig nysgjerrig. Jeg mindes godt i hvor høi en Grad dette engang var lykkedes dem. De havde i lang Tid været mere end almindeligt hemmelighedsfulde og havde timeviis beskæftiget sig med noget, som vi andre Børn ikke maatte see. Jeg troer, at kun Moder var indviet i Hemmeligheden. Nu kom Charlotte en Dag til Byen, og hun og Louise skulde gaae ud sammen; i Anledning af det Bevidste. Hvad ligner min Glæde, da de to store Piger overraskede mig med den Tilladelse, at jeg kunde tage mit Tøi paa og gaae med. Moder har vist staaet bagved dette Arrangement, da hun har fundet, det var Synd for den Lille, at hun skulde altid staae udenfor de større Børns Fornøielser. Jeg erindrer godt min Følelse ved denne Leilighed; jeg var mere rørt end nysgjerrig, da vi alle Tre gik ud af Gadedøren og følte mig meget bæret, da Charlotte og Louise betroede mig, at de i længere Tid havde arbejdet paa en Deel Klædningsstykker, hvilke de nu havde i en Pakke, der skulde puttes indenfor Døren til en fattig Vægterfamilie. Forunderligt nok husker jeg ikke, om Pakken kom ind ad Døren, uden at dens Overbringere bleve opdagede; derimod mindes jeg saa godt den Spadseretur vi gik, veed endogsaa hvem vi mødte.

Da vi kom hjem var jeg meget stolt af ogsaa at kunne betroede Andre en Hemmelighed. Det er mærkeligt, hvormeget Pigebørn i Almindelighed holde af Hemmeligheder. Jeg har aldrig bemærket, at Drengene nære denne Passion. Jeg havde nu paa ingen Maade kunnet taale, at de ældre Pigebørn vare hemmelighedsfulde, uden at jeg ogsaa maatte have noget at skjule for dem. Moder var da saa god at være min Fortrolige. Hele Hemmelig-

heden bestod deri, at hun lod en Bogbinder gjøre et ganske yndigt lille Paphuus til mig. Denne Herlighed var just kommet til Huset og stod oppe paa Gjæstekammeret. Ingen af de smaae Søstre havde seet min Skat. Nu førte jeg Ch. og L. derop. Hvor overraskede de ere blevne, det veed jeg ikke, men formodentlig have de været godmodige nok til at lade, som de aldrig havde seet noget deiligere end mit Huus. I Anledning af Hemmeligheds-Sværmeriet maa jeg endnu bemærke, at det som en Smitte gik gjennem hele Flokken, fra de ældste til de yngste. Ch. og L. gave Tonen an, siden havde jeg nummererede Hemmeligheder med min Veninde. Naar vi kom sammen, maatte vi altid tale om Hemmelighed Nr. 1, Nr. 2 og Nr. 3. Jeg erindrer endnu nogle af disse Numre og vil give en Prøve paa dem, da de forekommer mig karakteristiske for vor Phantasies Retning. Der var en Dag kommet en reisende Haandværkssvend til Fader og havde bedt ham see paa hans saarede Fod. Dette Menneske forekom os at have noget mystisk ved sig. Vi følte os overbeviste om, at hans saarede Fod havde baaret Lænker og formodede, at han var en undvegen Slave, naturligviis uskyldig. Vi lovede hinanden ikke for nogen Priis at røbe, at han havde været i vor By og ventede i nogen Tid at høre, at han blev efterlyst. Vi fik imidlertid intet Brug for det Heltemod, vi vilde lægge for Dagen ved vor urokkelige Taushed, hvis vi skulde blive forhørte i denne Sag. En anden af vore Hemmeligheder havde end ikke saa meget Fodfæste i Virkeligheden som den her fortalte. Den var grebet lige ud af min dristige Phantasi. Jeg var gaaet forbi en Bæk og havde seet, eller indbildt mig at see en Steen, der lignede en stor Muslingeskal, og jeg havde faaet den Idee, at den indeholdt en eller anden mystisk Skat. Da jeg atter kom til Bækken var der ingen Steen, men jeg ventede stadigt at see den komme frem igjen, og vilde da hæve Skatten. Min næst yngste Søster og hendes bedste Veninde skulde naturligviis ogsaa lave nogle Hemmeligheder. De nedskrev dem. Da dette Arbeide var endt, lod de en Snedker gjøre en Kasse, i hvilken de opskrevne Hemmeligheder skulde graves ned i Jorden. Min Søster fandt dog Kassen, da hun saa den, for kjøen til dette Brug og har siden anvendt den som Hattkasse.

Min anden Søster, Sophie, var langt bedre end Louise egnet til at være Legekammerat for mig. Skjøndt næsten 2 Aar yngre end

jeg, blev hun anset for ligesaa gammel, og kunde vi i vor Barn-
dom gaae for Tvillinger, saa blev hun senere som voxen ofte an-
set for ældre. Hun var tidligere udviklet end jeg og kunde i vor
Skoletid uden Vanskelighed holde Trit med mig og en lille Lege-
og Skolekammerat af os, der var jævnaldrende med mig. Hendes
Navn var Laura Balslev. Jeg vil oftere komme til at omtale denne
lille Pige, der var og blev vor bedste Barndomsveninde, og som
var det eneste fremmede Barn, der blev underviist sammen med
os. Men nu tilbage til Sophie, der staaer saa tydeligt for mig som
hun dengang saae ud, med sit mørke, glatte Haar, sin brede for-
standige Pande, sine milde Øine og sin langsomme, lidt tunge Gang.
Hun var begavet med et ualmindeligt godt Hoved og havde det
kjerligste Hjerter. Hendes musikalske Opfattelse var ogsaa hur-
tigere og finere end hendes Søstres. I en meget tidlig Alder sang
hun med sin dybe Altstemme en kjøn Second til enhver Melodi.
Snart spillede hun efter Gehør, hvad hun havde hørt af Andre.
Det var hende derimod en vanskelig Sag at lære Noderne, skjøndt
hun ellers var meget lærenem, og om Tonearterne vidste hun al-
drig ret Beskeed, hvorimod hun bad mig, naar hun skulde accom-
pagnere til en Sang, at jeg vilde sætte hendes Haand paa Accor-
den, til den Toneart jeg ønskede at synge i. Sjældent kunde hun
huske fra den ene Gang til den anden, hvilket Valg jeg gjorde,
og jeg maatte da altid paany sige hende Beskeed, naar vi sang
sammen. Gjorde jeg det ikke, da spillede hun som oftest i C₂Dur.
Hun havde en stor Passion for at læse, og kunde saa ganske for-
tabe sig i en Bog, saa hun glemte Spisetiden og alt. Engang var
hun ikke at finde, da vi gik til Middagsbordet. Der blev længe
søgt og søgt, og min Hjerterangst var stor. Endelig fandtes hun,
langt hen paa Eftermiddagen, sovende mellem Ærtebedene i Kjøk-
kenhaven. Der havde hun tilbragt Formiddagstimerne med en
Roman i Haanden og var saa tilsidst sovet ind under Læsningen.
Byens Præst, der meget yndede det opvakte Barn, kaldte hende
»Studenten« eller »min lærde Veninde«. Hun gik ofte i sine egne
Tanker og hendes Væsen havde da, i Forhold til Yderverdenen,
noget distrahit. Der fortælles mange Anekdoter om hende fra Barn-
dommen. Engang kom hun, efter megen Spekuleren triumpherende
til Moder og sagde: »nu veed jeg da, hvorledes Vorherre har kun-
net skabe Verden, hans Dreng har hjulpet ham!« En anden Gang

traf Moder hende med Taarer i Øjnene ved Vinduet og spurgte om Anledningen til den bedrøvelige Stemning. »Jeg er,« lød Svaret, »saa ærgerlig over, at Adam og Eva ikke kunde lade være at spise af det Træ, jeg kunde ellers nu have seet dem gaa forbi her paa Gaden og faaet at vide, hvordan de saae ud.« Da hun engang var i Besøg med Moder paa Landet, trakteredes hun med Pandekager. Hun havde en god Appetit og havde allerede spist adskillige. Moder sagde da: »naa lille Sophie! nu kan Du ikke spise flere.« Havde Moder sagt *maae*, da havde Sophie fundet det i sin Orden at holde op, men dette *kan* har for hende lydt som en Opfordring. Lidt efter kom hun fra Køkkenet tyggende paa en Pandekage. »Der kan du nu se, Moder,« sagde hun, »du er ogsaa altid ligesom vantro Thomas. Jeg kan godt spise denne.«*)

Den fjerde Søster i Flokken var den kønne, trinde, skælmske lille Adolphine, med sine tætte Lokker, der ikke var saa mørke som de ældre Søstres Haar. Hun havde et indtagende lille rundkindet Ansigt med særdeles fine Træk. Da hun blev født, var jeg knap 3½ Aar, men jeg husker godt, at jeg var meget misfornøjet med den lille Søster, som »ingen Næse havde«. Saa lille forekom den mig, saa jeg slet ikke regnede den for noget. Jeg havde ønsket, at den lille Pige havde haft en Næse som Christian Damms, en Fætter paa et halvt Aar, der vel allerede den Gang maa have været vel begavet med dette Ansigtstræk. Han har virkelig som Mand en temmelig stor Næse, der forøvrigt ikke misklæder hans Krigerfysiognomi, men som hverken den Gang eller nu vilde passe i hans Kusines fine Ansigt. Adolphine blev, ligesom Louise, meget populær i Byen. Hun var manges Yndling. Allerede tidligt havde hun den Evne paa en egen indsmigrende Maade at sætte sin Villie igjennem. Det forekom mig altid, at hun vilde egne sig godt til at komme i en Stilling, hvor hun vilde faa mange underordnede. Jeg ser endnu den Mine, hvormed hun sagde til en ældre, temmelig heftig Pige, der en Gang tjente hjemme, og som havde gjort hende noget imod: »Ølgaard, kom og kys mig paa Haanden og bed om Forladelse!« Og Ølgaard gjorde straks, som den lille Frøken befalede. Haanden var forøvrigt nok værd at kysse. Jeg har næppe set en mere veldannet.

Skønt det just ikke er noget Træk fra hendes Barndom, der

*) Herfra paabegynder Forfatterinden, der omkring 1905 afskrev sit første Manuskript, den nyere Ortografi.

falder mig ind, saa maa jeg dog ved denne Lejlighed føje endnu en lille Anekdote til, der ligeledes karakteriserer Adolphine som Herskerinde. Da hun som ganske ung Pige kørte en Tur med to af sine Søstre og den enes forlovede, ytrede hun det Ønske at faa den halvlukkede Vogn slaaet ned for bedre at kunne nyde den smukke Udsigt. Den tilkommende Svoger satte just ikke megen Pris paa Naturskønheder og sagde: »Hvad er det nu for Narrestreger, mit kære Barn?« »Min kære Svoger,« sagde Adolphine, »jeg er vant til at faa min Villie.« »Kusk, Kusk, hold øjeblikkelig,« befalede nu den imponerede Svoger, »Frøkenen ønsker Vognen slaaet ned.«

Som Legekammerat var Adolphine for lille for os ældre Søstre og havde heller ikke de samme Passioner. Hendes Lege og Beskæftigelser gik i en mere praktisk Retning. Men ligesom den før nævnte Laura Balslev passede udmærket for Sophie og mig, saaledes dannede Adolphine og vor yngste Søster, Fritze, i Forening med Lauras Søster, Anna, et andet Trekløver.

Om den lille Fritze skulde jeg nu ogsaa fortælle lidt. Det forekommer mig, at hun var et meget alvorligt Barn. Fra hendes første Aar har jeg egentlig ikke mange Erindringer om hende. Da jeg blev et større Barn og mere og mere udviklede den Egenskab at opfinde nye Lege og Beskæftigelser og i det hele følte mig selv skreven som Styrer af vore Foretagender i Fritiden, erindrer jeg godt, ikke uden en rørt Følelse, med hvor megen Hengivenhed lille Fritze hang ved mig. Hun tog ofte fat i min Kjole og vilde følge mig, hvor jeg gik. Jeg angrer endnu, at jeg en Gang lod mig forstaa med, at jeg var ked af det lille Paahæng, saa Moder beordrede hende til at slippe Taget i min Kjole. Tegnede jeg Dukker, da sad hun altid saa nær, som det kun blev tilladt og slugte hver Blyantsstreg med Øjnene. Naar vi færdedes ude i Haven, hvor vi især drev en af mig opfundne, meget kombineret Leg, der kaldtes »laud, haud og non«, saa vilde vi gerne være mange og tog da de smaa med. Men fortalte vi Historier, vor bedste Morskab, da ønskede vi helst at være ene. For Kommers søgte da undertiden Adolphine og Anna at belure os. Men lille Fritze havde virkelig den største Interesse af at lytte til vore Fortællinger, og jeg troer dog ogsaa, at hun somme Tider fik Lov dertil.

Der var en vis Alvor i alt, hvad dette Barn tog sig for, enten

hun saa læste sine Lektier, eller hun øvede sig i gymnastiske Lege, eller hun laa paa Knæ foran sin Skuffe og lagde i Orden, hvilket blev gjort saa ofte, saa der umuligt kunde være noget paa urette Sted, saa jeg ved ikke, hvad hun ordnede. Hun havde den Vane at gnide sig om Munden med et blødt Stykke Tøj. Selv denne Tidsfordriv fik hos hende Præget af en alvorlig Beskæftigelse. En høj Grad af Ærlighed og Sanddruhed gik der igennem hendes hele Væsen, og hun vilde vist have følt sig meget ilde til Mode ved at lege med Børn, der for Løjers Skyld snød hverandre lidt. Men i den Henseende troer jeg, det hele lille Kompagni sympatiserede. Der er vist ikke en af os, der nogen Sinde har snydt sig til et »laud«, hvad man meget let kunde have gjort. Jeg troer endog, at enhver af os vilde have følt sligt som en stor Synd. Mange Børn vilde maaske have fundet denne Samvittighedsfuldhed i Leg kedelig. Men vist er det, at vi vilde have fundet det modsatte kedeligt, og at vi alle var enige i en punktlig Overholdelse af de mange smaa Vedtægter, vi havde i vort lille Samfund. Denne Punktlighed havde vi maaske især fra en Person, der havde megen Magt over os, og som havde saa megen Indflydelse paa vor hele Opdragelse og Udvikling, saa jeg maa give en kort Karakteristik ogsaa af hende, skønt hun ikke kan siges at høre med til Familien. Det er dog næsten, som gjorde hun det, den kære Lærerinde og Veninde for hele Huset.

Ane Curtz hed hun. Hun er nogle faa Aar yngre end Moder, til hvem hun straks sluttede sig, da de i Bogense lærte hinanden at kende. Her boede hun fra sit 16. Aar med sin Moder, der altid af os Børn kaldtes Anemo'r. Først havde de begge været Lærere i Byens Præstegaard; men i den Tid, jeg nu dvæler ved, holdt de Institut. Den gamle Madame Curtz var en hæderlig, retskaffen Kone med et alvorligt, næsten strengt Fysiognomi, men med et mere mildt Sind, end hendes Ydre tydede paa. Hun havde faaet en lille Fribolig. Der boede hun nu med sin eneste Datter, Ane, og med en Husjomfru, Anne Margrete Jensen. Ane havde nydt Undervisning i et vel renommeret Institut i København med den Hensigt, at hun skulde være Lærerinde. Hun fik da ogsaa tidlig begyndt, men faa har vist haft mere Lyst og Kald til denne Livsopgave end hun. Det er ogsaa faldet i hendes Lod at indføre mere næsten uafbrudt fra sit 15. Aar til sit 60. Aar, og skønt hun

efter den Tid ikke har behøvet at undervise og ganske vist trængte til Hvile, saa har hun dog ikke helt kunnet opgive den kære, vante Beskæftigelse.

Naar man foretager sig at give andre en Forestilling om en ukendt Personlighed, da ved man ikke ret, om dette falder lettere eller vanskeligere, naar vedkommende er, hvad Verden kalder aparte. For saa vidt maa Opgaven synes lettere, som Omridsene af det, man vil tegne staar skarpere og tydeligere. Jo mere Personlighed og Oprindelighed, desto mere Gennemsigtighed og Klarhed i Væsen og Karakter. Men paa den anden Side har den, der skal modtage Billedet ingen Forudsætninger at bygge sin Opfattelse paa. Hos originale Mennesker forbindes ofte saadanne Egenskaber, som ellers ikke plejer at høre sammen, ligesom omvendt Egenskaber, der ellers ofte forenes, hos dem ikke findes samlede. Det Ydre, der gerne er aparte, naar det Indre er originalt, tjener ofte til at give en Forestilling om den hele Personlighed, og kunde jeg derfor fremstille Ane, som hun stod, og som hun gik, da vilde det sikkert hjælpe den Læser, der ikke har set hende, til det rette Begreb om hende. Det blev almindelig sagt, at Ane var alt andet end køn, noget vi Børn slet ikke holdt af at høre; hende selv vilde det paa ingen Maade have saaret. Hun var lidt over Middelhøjde og meget mager, let og rask i Gang og Bevægelser. Vi havde altid Møje med at følge hende paa Spadsereture. Hendes Træk var uregelmæssige, og de smaa, milde, blaa Øjne blev næsten til en Streg, naar hun lo eller smilede. Hun havde et sjældent blødt Haar af den Farve, man kalder cendré. Det var kort, og hun fandt det umuligt at bære det paa anden Maade end i en Krans af smaa naturlige Krøller rundt om Hovedet i Nakken. Dette saa nu vistnok i de Tider aparte ud, da der langtfra herskede en saadan Frihed med Hensyn til Frisuren som i vore Dage. Det var den Gang almindelig antaget, at kun puur unge Piger kunde bære Haaret saaledes.

Der var noget excentrisk i Anes Natur, og hendes Glæde, hendes Kærlighed og Begejstring ytrede sig ved høje Udraab og varme Omfavnelser. Jeg husker, at vi en Gang i min Barndom fik et uventet Besøg af en Onkel til min Moder. Han kendte Ane fra hendes tidligste Ungdom og gjorde hende og Moderen en Visit. Da han kom tilbage spurgte Moder: »Naa blev de ikke forun-

drede over at se dig?« »Jo,« svarede han, »Anemo'r sprang saa højt, men Ane sprang saa højt,« og saa viste han først en halv Alen og derefter et Par Alen over Gulvet. Før end min ældste Søster kom til Verden, havde Ane allerede udkaaret hende til sin Yndling og havde drømt, at hun saa hende i en grøn Kjole. Da nu Pigebarnet var stort nok til at blive puttet i en Kjole, saa købte Moder det eneste Stykke grønne Tøj, der var at faa i den lille By, og skønt det ikke var den smukkeste Farve at klæde et lille Barn i, saa syede hun dog en Kjole og overraskede en skøn Dag Ane med hendes Drøms Opfyldelse. Sligt rørte og glædede hende meget, og hun glemte det aldrig.

Hendes »Vivi«, som hun kaldte Louise, var og blev hendes Yndling, saa længe hun levede. Har der ellers iblandt os været nogen, for hvem hun har næret Forkærlighed, da var det lille Fritze, om hvem hun ønskede, at hun kunde altid vedblive at være fem Aar. Det var ellers saa langt fra som muligt, at denne Forkærlighed gjorde hende partisk i Omgang med os. Det er meget ofte blevet gentaget af os, naar nogen talte til os om vor Lærerinde: »Ane er streng men retfærdig.« Denne Tro til hendes Retfærdighed var urokkelig hos os og var sikkert ogsaa begrundet i Sandheden, for saa vidt som en saadan Egenskab kan tillægges et Menneske. Naar vi derimod følte os overbeviste om, at hun vidste alt, saa laa jo denne ubetingede Tillid til hendes Kundskaber i vort barnlige Standpunkt. Vist er det imidlertid, at hun var et godt, levende Konversationsleksikon. Hendes mange livlige Interesser, hendes rastløse Iver for at faa fat i enhver god Bog, hun hørte Tale om, hendes økonomiske Omgang med Tid og Timer, og hendes sjældne Hukommelse, alt anvendt paa Grundlaget af tidligt indhentede gode Skolekundskaber, gjorde hende til en virkelig interessant Lærerinde. Men hendes store Kærlighed til Børn i Almindelighed og til os i Særdeleshed, gjorde hende til en god og elsket Lærerinde. Den Strenghed, jeg før omtalte, vi fandt hos hende, var egentlig mere en Iver efter at faa alt i Skolen — ogsaa uden for Skoletiden, naar vi var overladte til hende — til at gaa med en Punktighed og Nøjagtighed, der var egen for hendes hele Væsen. Hun holdt paa god Disciplin. Maaske har hun — selv det bedste kan jo misbruges — derved foranlediget en sygelig, pedantisk Pligtfølelse hos en og anden iblandt

os, hvis Natur en saadan Overdrivelse har ligget nær. Er dette sket, da maa jeg dog af alle Kræfter holde paa, at hun stræbte efter at gøre alt efter sin bedste Overbevisning, og jeg troer ogsaa, at hendes Bestræbelser, selv i denne Retning, har draget mere godt end ondt efter sig. Hvilket Menneske høster lutter fuldkomne Frugter af sin Gerning? Ved at omtale vort Skoleliv og siden ved mangan Lejlighed, vil jeg komme tilbage til Ane. Nu forlader jeg hende foreløbig for at give en kort Skildring af to Personer, der saa nøje hørte med til vor nærmeste Kreds.

Da jeg var syv Aar gammel kom vor ældste Plejesøster til os. Hun var den Gang tolv Aar og var Datter af en jysk Præst, Bagger, der havde været gift med Faders ene Søster. Hun var for længe siden død og Manden gift igen. Da han nu ogsaa døde, sad Enken tilbage i trange Kaar med seks Stedbørn og to egne Sønner. Under disse Omstændigheder tilbød adskillige i Familien at tage sig af Børnene, og mine Forældre, der aldrig var de sidste, hvor det gjaldt om at række en hjælpsom Haand, tilbød at tage den ældste Pige. Hun var hidtil bleven kaldt Cecilie, vor fælles Bedstemoders Navn, der gaar igen næsten i hver Gren af Familien. Men da jeg kun ejede dette ene Navn, hvorimod hun havde to foruden, saa blev det bestemt, at hun skulde kaldes ved et af disse: Ludovica. Ofte har jeg glædet mig over, at jeg kun havde dette ene Navn, dels fordi jeg ikke holder af overflødige Ejendele, der kun sjældent tages i Brug, dels fordi jeg har en vis Passion for Klengen i mit Navn. Jeg haaber, at Egenkærligheden ikke har noget at gøre med denne Forkærlighed. Larsen har jeg dog ogsaa hedt i mange Aar, uden at kunne finde nogen Velklang i dette Navn.

Men nu tilbage til den stakkels Ludovica, der maatte af med sit Navn. Jeg mindes saa godt den Dag, da hendes Stedmoder kom nede fra Stranden med tre Børn, der skulde anbringes paa forskellige Steder. Min Faders Broder, senere Professor ved almindeligt Hospital, vilde tage den ene og var i den Anledning hos os med sin unge Kone. Den tredie skulde til Faders Moder i Kærteminde. Det var ikke nogen køn Børneflokk, og deres Tale var i høj Grad jysk. Drengen, som skulde til København, kunde næsten kaldes Idiot, havde i alt Fald ikke almindelig Menneskeforstand. Jeg har derfor ofte senere beundret min Onkel, der gjorde dette Valg og som altid troligt tog sig af sin Plejesøn, ligesom jeg med Beklagelse

har tænkt paa den unge Plejemoder, der fik en saa vanskelig Op- gave at løse. Hans Bagger fik et godt Hjem i denne siden saa tal- rige Familie og skyldte sine Plejeforældres kærlige Omsorg, at han, trods sine yderst tarvelige Evner, dog kom saa vidt, at han i sine sidste Leveaar — han blev kun 28 Aar — kom i en selvstændig Levevej som Typograf. Altsaa dog ikke Idiot!

De to Pigebørn manglede ikke aandelige Evner. De var netop, hvad man kalder »gode Hoveder«, lærenemme og lystne efter Kund- skaber. Senere blev de ogsaa begge flinke Lærerinder. Ludovica fandt sig vist snart hjemme mellem os, og vi holdt ogsaa af hende. Dog har dette Eksempel paa at tage et *ukendt* Barn som sit eget senere hen i Livet gjort mig betænkelig ved at gøre et lignende Skridt. Opmuntrende har det i hvert Fald ikke virket. Ligeledes har det forundret mig, at Moder, mange Aar senere, tog endnu en Plejedatter. At Fader kunde gentage denne Kærlighedsgerning undrer mig ikke. Hans Karakter var saa ganske fri for Betænke- ligheder og megen Hensyntagen og hans Natur saa fordragelig, saa der maatte findes virkelig slette Egenskaber hos den Person, der skulde mishage ham. Anderledes med Moder. Hun fordrede en højere Grad af Sympati for at være tilfreds mellem dem, der ud- gjorde den snevrere Familierekreds. Dertil kom, at hun vidste, at næ- sten hele Ansvar for Opdragelsen hvilede paa hende. Jeg kan derfor kun forklare mig hendes Villighed til at forøge den allerede store Børneflokk, dels som Føjelighed mod Faders Ønske, dels som hendes gode Hjertes øjeblikkelige Indskydelse, der lod hende overse Vanskelighederne. At hun imidlertid med Hensyn til sit første Plejebarns Opdragelse stødte paa saadanne, det kan ikke nægtes, og ganske overvandt de aldrig. Moder og Ludovica var aldeles ikke sympatiserende Naturer, og om de end gensidigt anerkendte hinandens Fortrin og gode Egenskaber, saa smeltede de dog aldrig sammen, og den ene maatte altid gøre Vold paa sin Natur for at imødekomme den andens Ønsker og Tilbøjeligheder. Saaledes hav- de Vica — saaledes kaldtes hun — for Eksempel ingen Lyst til hus- lige Sysler, men vilde altid hænge i Bogen. Moder vilde gerne se begge Dele forenet men kunde dog ikke gennemføre sit Ønske. Hun tog det maaske ikke med Strengthed, netop fordi Pigebarnet ikke var hendes eget.

Vica uddannedes da som Lærerinde, kom tidligt ud og ofrede sig

saa ogsaa for denne Virksomhed, saa længe hun levede. Maaske har hun følt et bestemt, uafviseligt Kald i den Retning. Men ofte led hendes Helbred under den ivrige, samvittighedsfulde Opfyldelse af de Pligter, der paahvilede hende, og da foreslog Moder hende altid paany at tage hjem for en Tid og dele de huslige Beskæftigelser med os andre, for maaske paa denne Maade at faa Bugt med en pinlig, nervøs Hovedpine. Men Vica turde ikke tillade sig selv at tage en saadan Ferie, der vilde gøre hende — mente hun — mindre skikket til at tage fat igen. Hendes Hovedpine tog til og blev hende en sand Lidelse i hendes sidste Leveaar. — Angaaende dette Spørgsmaal om Maaden, paa hvilken Vica helst skulde benytte sin Tid, sine Evner og Kræfter, blev hun og Moder saaledes aldrig enige, og ligeledes gik det med mange større og mindre Spørgsmaal. Alligevel nærrede Vica en høj Grad af Hengivenhed for Moder og for det hele Hus, hvilket hun ganske betragtede som sit Hjem. Ved Fader hang hun med stor Kærlighed, og især i den voksne Alder udviklede der sig ogsaa et hjerteligt og fortroligt Forhold mellem os Søstre og hende. Om hendes Barndomsaar i vort Hus, har jeg kun faa Erindringer. Jeg var jo saa meget yngre, hvad der i den Alder har meget at sige. Jeg ved, at Ane Curtz betragtede hende som en dygtig og flittig Elev, og jeg har en Forestilling om, at Skolen ganske optog hende, og at hun aldrig legede. Men hun kunde somme Tider more os med i ren jysk Dialekt at fremsige lange Digte af St: St: Blicher. Som Konfirmand husker jeg hende ofte komme ganske udmattet hjem fra den — hos vor Bogense Præst almindelige — 5 à 6 Timer lange Forberedelse. Da var Moder lyster Deltagelse og havde altid et styrkende Maaltid parat. Efter sin Konfirmation maa Vica have tilbragt adskillige Aar hjemme — sagtens med Studier —. I dette Tidspunkt staar hendes Liv kun dunkelt for mig. Dette mindes jeg dog, at hun havde Tyfus og mistede hele sit Haar, og at hun var til Bal med Kappe paa. Hun fik siden et meget stort, smukt Haar.

Hun var vist 18 Aar, da hun tiltraadte sin første Plads som Lærerinde. Det var paa en lille Gaard en god Mil fra Bogense. Saa længe hun var der, kom hun ofte hjem, ligesom vi ofte besøgte hende derude. Senere mere om hende.

Nu har jeg kun tilbage at omtale den tidligere nævnte Laura

Balslev, vor eneste fremmede Skolekammerat og daglige Legesøster gennem næsten hele Barndommen.

Laura var, som før omtalt, i min Alder, kun to Maaneder yngre. Vi mødtes første Gang, da vi var 6 Aar. Hvor tydeligt husker jeg ikke endnu den smukke lille Pige, der stod ude i vor Gaard. Hun havde en lyserød Kjole paa, havde kort afklippet, lysebrunt Haar, mørke, brune Øjne, der vakte min Beundring, stærkt tegnede, lige, mørke Øjenbryn og en næsten stolt Holdning. Hendes Fader maa den Gang endnu ikke have været død, men døde vist kort efter. Jeg hørte nemlig senere, at Laura kun var 6 Aar, da hun mistede sin Fader. Men det er den røde Kjole, der siger mig, at han ikke nylig var død. Han var Præst i Nærheden af Bogense. Laura har maaske paa den Dag, jeg omtaler, for første Gang været i Byen. Det forekommer mig, at der blev gjort en formelig Aftale mellem os om, at vi to skulde være Veninder.

Ikke længe efter flyttede Lauras Moder som Enke til Bogense med sine 3 Børn, og fra den Tid var vi meget sammen. *Madam* Balslev — den lille By gav den Gang kun *Fruenavnet* til 3 Damer, hvem det strengt taget tilkom — maa da have været en ung Enke, næppe over 26 Aar. Men det er aldrig faldet mig ind at betragte hende som ung. Hun var nemlig en af disse stille, sørgende Enker, for hvem al ungdommelig Munterhed tidligt bliver en fremmed Stemning. Maaske har hun altid haft noget af dette stilfærdige, resignerede Væsen. Jeg skrev det den Gang helt paa hendes sørgelige Skæbnes Regning og nærrede en vis Ærbødighedsfølelse, der aldrig har tabt sig, over for hendes stille, vemodige Enkevæsen. Hun var en køn lille Kone med store, blaa Øjne, der havde ligesom et Taageslør over deres blide Glans. Sagte syslede hun om i sin tarvelige Bolig, og var der Liv i Huset, da var det Børnene, der bragte det. Laura var et klogt Barn og havde et livligt Temperament. I sit Hjem saa hun sjældent andre Børn end os. Naar hun da i vort Hjem traf sammen med andre Smaapiger, saa kastede hun sig — efter vor Mening — med for stor Interesse over det nye Selskab og vakte ofte vor Jalousi. Sikkert har vi dog den Gang gjort hende Uret, naar vi kaldte hende troløs. Hun tilfredsstillende blot sin Tilbøjelighed for en større Selskabelighed, end den, der ellers faldt i hendes Lod. Tiden har tilstrækkeligt vist, at hun er forbleven trofast mod sine første Legekammerater.

Lauras Broder, Rasmus, havde tidligt noget præsteligt i sit Væsen, og var det end ikke i den Balslevske Familie bleven betragtet næsten som en Naturnødvendighed, at ethvert mandligt Individ skulde uddannes for denne Stilling, saa troer jeg, man havde dog i den lille Balslev set en vordende Præst. For Resten kunde Drogen lege muntert med andre Børn, og jeg kan ikke angive, hvori det præstelige stak. Uartig kan jeg aldrig huske at have set ham.

Det samme kan jeg ikke med Sandhed sige om den yngste af de tre Søskende, den lille Anna. Men hun var virkelig uartig paa en saa original Maade, saa det næsten blev til Morskab for os andre Børn. Hun var en rigtig opvakt lille Pige, der paa en pudsig Maade, snart med det Gode og snart med det Onde, forsøgte at vinde Herredømme over Moderen, til hvem hun havde de besynderligste Kælenavne. Det almindeligste var »mea Deus«, og dette, saa vel som lange, selvlavede Ramser, der lød som fremmede Sprog, blev snart hviskede i en indsmigrende Tone til Moderen, snart udraabte med en skærende Røst, saa det hørtes over hele Huset. Vi hørte hendes Ramser saa ofte, at vi alle kunde dem udenad og maaske husker dem endnu. Mærkværdig nok har dette Pigebarn, der lød til at have et kolerisk Temperament og et muntert, næsten støjende Lune, senere faaet et blidt, roligt Væsen, der meget ligner Moderens, dog med en Tilsætning af Humor, der klæder hende godt.

Skønt vi som Børn ellers ikke fik Lov at komme meget ud eller ofte at se fremmede Børn hos os, blev der dog gjort en Undtagelse med det Balslevske Hus. Vi legede ganske udmærket med Laura og Anna, vi som var paa det ældste Parti, næsten med Lidenskab. Jeg anser Kapitlet om Legene for et ret betydningsfuldt og kan ikke forbigaa det i Hast, naar jeg fortæller om vor Barndom. I hine Tider var de naturligtvis meget barnlige, og jeg husker godt hvor glade, ja næsten festligt stemte vi var, naar Madam Balslev en sjælden Gang gav os Lov til at tage ned fra det høje Skatol nogle Spaanæsker med en Mængde fint forarbejdede og meget broget malede Dyr af Tin. Den Gang var de vort bedste Legetøj.

I Madam Balslevs Hus havde alt et tarveligt Anstrøg. Men hyggeligt var der, trods de kalkede Vægge, hvis bedste Prydelse var et Kobberstik, forestillende Apostelen Johannes, og nogle andre Billeder uden kunstnerisk Værdi. Hyggeligt var der, baade naar hun ventede nogle af sine Slægtninge fra Landet — alle Præstefolk —

og havde dækket et net Tebord i den største Stue, og naar vi paa en daglig Aften var hendes Gæster og sad inde i Sovekammeret, der formodentlig var lettere at opvarme. Her sad Pigen, den gamle Alhed, inde hos Familien og spandt. Maaltidet bestod som oftest af Grød med Mælk til. Stemningen var livlig.

I Stedet for, som det var min Hensigt, kun at skildre Laura, kom jeg nu til at give et Billede af den hele Familie. Men dette er ogsaa i sin Orden; thi næst vort eget Hjem og Skolen, var Madam Balslevs Hus det Sted, hvor vi Søstre tilbragte de fleste Timer, især senere, da vi kom til at bo hverandre ganske nær.

Efter nu at have givet mine velvillige Læserinder — jeg tænker mig færre Læsere — et lille Omrids af de Mennesker, der udgjorde min daglige Omgang, vil jeg forsøge at fremmane en Dag fra Morgen til Aften, som den almindeligvis tilbragtes, hvis der for øvrigt kan være Tale om en almindelig Dagsorden i et saa selskabeligt Hus. Dagsprogrammet kunde i alt Fald, om det om Morgenen var blevet affattet, ikke ventes at være bleven fulgt saa nøjagtigt, som jeg siden har kunnet gøre det i mit eget, roligere Hjem. Nu vil jeg imidlertid prøve at genleve en af de sædvanligste Dage fra hine Tider.

Moder er tidligt oppe og purrer Piger og Børn ud af Køjerne. Børnenes Paaklædning skal gaa rask for sig, og de store maa ikke forlange megen Hjælp. Inden denne Scene endnu er til Ende, ringer det paa Gadedøren, og Ane Curtz bliver lukket ind. Hun sætter sig efter en kort Morgenhilsen — med Kaaben paa, fordi Stuen endnu ikke er bleven varm — til Klaveret og gennemgaar uførtrods, med stive Fingre og haardt Anslag, en Del Skalaer. Musikken er aabenbart ikke hendes Hovedfag. Men hun har jo paataget sig at give Børnene den første Undervisning og maa nu passe, at de ikke løber fra hende. Moder priser hendes Iver, men kan ikke tilbageholde et lille Smil ved at se den kaabeklædte Spillerske og høre hendes stadigt gentagne Skalaer. Medens hun øver sig, fortærer Ungdommen sin Morgenkost, der bestaar i et stort Fad Øllebrød. I en mere fremrykket Alder fik hver sin Tallerken.

Nu er Fader kommen op og ser med et fornøjet Ansigt paa det lille Selskabs Appetit, overbevist om, at Flokkens røde Kinder og hele sunde Udseende for en Del kan tilskrives den nærende Morgenkost. Selv drikker han sin Te med et lille Stykke ristet Brød

til og ryger med synligt Velbehag sin Morgenpibe. Men hvad er det? nu holder der jo en Vogn for Døren! Saa for S—s . . . , kan man nu ikke faa Lov at ryge sin Pibe i Ro. Naa, i Guds Navn! Hvor er du fra, lille Søn?» Formodentlig er »lille Søn« fra den kedelige Slettes længstbortliggende Landsby! For derud ad gaar da Doktor Larsens allerfleste Køreture. Der ude boer man paa inddæmmed Land og har altid Tyfus, og saa giver Greven fri Lægehjælp, saa kan man jo gerne køre efter Doktoren. Saa kommer Papa da i Rejsetøjet, efter at have sat adskillige Hænder i Bevægelse med at hjælpe sig. Han lukker Døren op til Dagligstuen og raaber ind: »Ja spil hun kun væk, lille Ane, jeg skal ikke forstyrre hende, for nu kører s'gu jeg.«

Kl. 9 præcis er Ane færdig med sin Spilletime. »Kom nu, kære Børn,« raaber hun, og et Øjeblik efter sidder vi alle med hende om Bordet i Skolestuen. Om Skolelivet forbeholder jeg mig siden at fortælle og vil altsaa ikke gaa nærmere ind paa den Sag her. Saa springer vi da over et Par Timer, der er bleven anvendte til i den største Orden og med Nøjagtighed at høre alle de lærte Lektier.

Nu lukker Moder Døren op og siger: »Ane, jeg har en lille Kop Kaffe.« Det finder Ane dejligt og »kærligt af hendes kære Sophie,« og medens de to nu giver det som Kaffesøstre — Sladderer undtagen — fortærer Børnene deres sammenlagte Smørrebrød og slaar en lille Leg af.

»Aa,« raaber en, »der er Heilmann fra Harritslevgaard,« og ind træder en lille hurtig, halvgammel Mand og kaster med sære Fagter og paatagen sur Mine et stort Kræmmerhus med Brystsukker og Pebernødder hen til Børnene. Med meget fynsk Accent raaber han ud i Køkkenet til Moder: »Ja din forfløjne Mand er vel ikke at træffe hjemme?«

»Han er paa Einsidelsborg.« »Ja, det kunde jeg jo nok vide! du er kanske heller ikke hjemme?«

»Jo, nu kommer jeg!«

Moder byder ham nu Frokost, som han afslaar, men hun kender ham nok og byder endnu et Par Gange.

»Ja naar du nøder saa haardt, saa kommer jeg vel til at spise en Bid Brød,« siger han. Ane vil samle sin Flok til Skolen, men det faar hun ikke Lov til. Han bander højt paa, at der ingen Læsen bliver af, saa længe han er i Huset.

Han er imidlertid snart færdig og gør, inden han gaar, den Af- tale med os Børn, at han skal sende en Slæde ud efter os Faste- lavns Mandag og siger truende til Ane, at hun ikke maa understaa sig at holde nogen Skole paa den høje Helligdag. Saa løber han da igen, saa rask som han kom, og Skoletimerne fortsættes indtil Middag.

Henimod Aften kommer Fader først tilbage fra sin lange Slette- tur. Han beroligedes øjensynligt ved at høre, at der ikke er nogen anden Vogn efter ham. Nogle Navne staar der imidlertid paa hans Tavle, og han maa gøre en lille Ronde i Byen, inden han kan hvile paa sine Laurbær.

»Ved du hvad, Moder,« siger han ved Hjemkomsten, »nu synes mig saamænd, jeg har fortjent en glad Aften — jeg har bedt nogle Godtfolk til en L'hombre. Har du noget at byde dem?« Jo, det har hun da, og Fader slutter Dagen i al Gemytlighed. Moder har lidt travlt i Køkkenet før Spisetid; men naar hun efter Maaltidet, under hvilket hun godt forstaar at deltage i Herrernes Spøg, har lavet deres Toddy, saa tegner eller klipper hun gerne for Børnene, til de skal til Sengs.

Se dette har jeg nu kaldt en almindelig Dag. Det var imidlertid lige saa almindeligt, at der til hvilken som helst Tid af Dagen holdt en Vogn for Døren med Gæster fra Landet, fra Herregaarde og Præstegaarde, ofte gode, gamle Venner, ofte ogsaa temmelig ube- kendte Mennesker.

Den lille By havde den Gang kun en temmelig maadelig Gæst- givergaard. Skulde Folk nu hente Dampskibsgæster, eller opfør- tes der Komædie i Byen eller noget andet at se eller høre, saa tog de ind hos Doktorens. Fader behøvede ikke at se Folk mere end een Gang for at opfordre dem hertil, og enhver kunde være vis paa en venlig og gæstfri Modtagelse i hans Hus. Af Naturen var Mo- der ikke saa meget stemt for Selskabelighed som Fader. Hun havde sikkert gerne ofret mere af sin Tid paa det roligere Familieliv. Men Faders Ønsker var hende en Lov, og hun saa ham ogsaa langt hel- lere tilbringe sine Aftener i Hjemmet med nogle gode Venner, end hun saa ham bortført af den grevelige Ekvipage. Men den mødte unægtelig ofte, og det var heller ikke Fader imod at følge Indbydel- sen. I saa Fald forstod Moder ogsaa at trøste sig med, at hun saa

kunde beskæftige sig mere med Børnene og med deres Tøj, hvilket hun alt selv syede, — jeg begriber ikke naar! —

Paa Grund af alle Faders Landbekendtskaber, kom vi Børn ofte ud paa Herregaardene og i Præstegaardene. Disse vore Udflugter, der saa uadskilleligt hører med til mine Barndomserindringer, vil jeg ofre et eget Kapitel. *Bybekendtskaberne* skal da ogsaa faa deres, ligeledes *Skolelivet*, *Legene*, samt *Ferierejserne* og *Sommergæsterne*.

PAA LANDET

Slæden kom da om Morgen, Fastelavnsmandag, og den blev fragtet med Pigebørn, hele Flokken, uniformeret i tærnede Hvergarnskjoler og blaa dito Kaaber, kantede med rødt. Kulden har nok beredt mig lidt Modgang. Den har jeg aldrig kunnet døje. Men Dagen laa dog vist for os alle, trods de hvide Marker, i Haabets grønne Dragt. Vi morede os altid prægtigt paa Harritslevgaard, hvor baade gamle og unge var sande Børneverner.

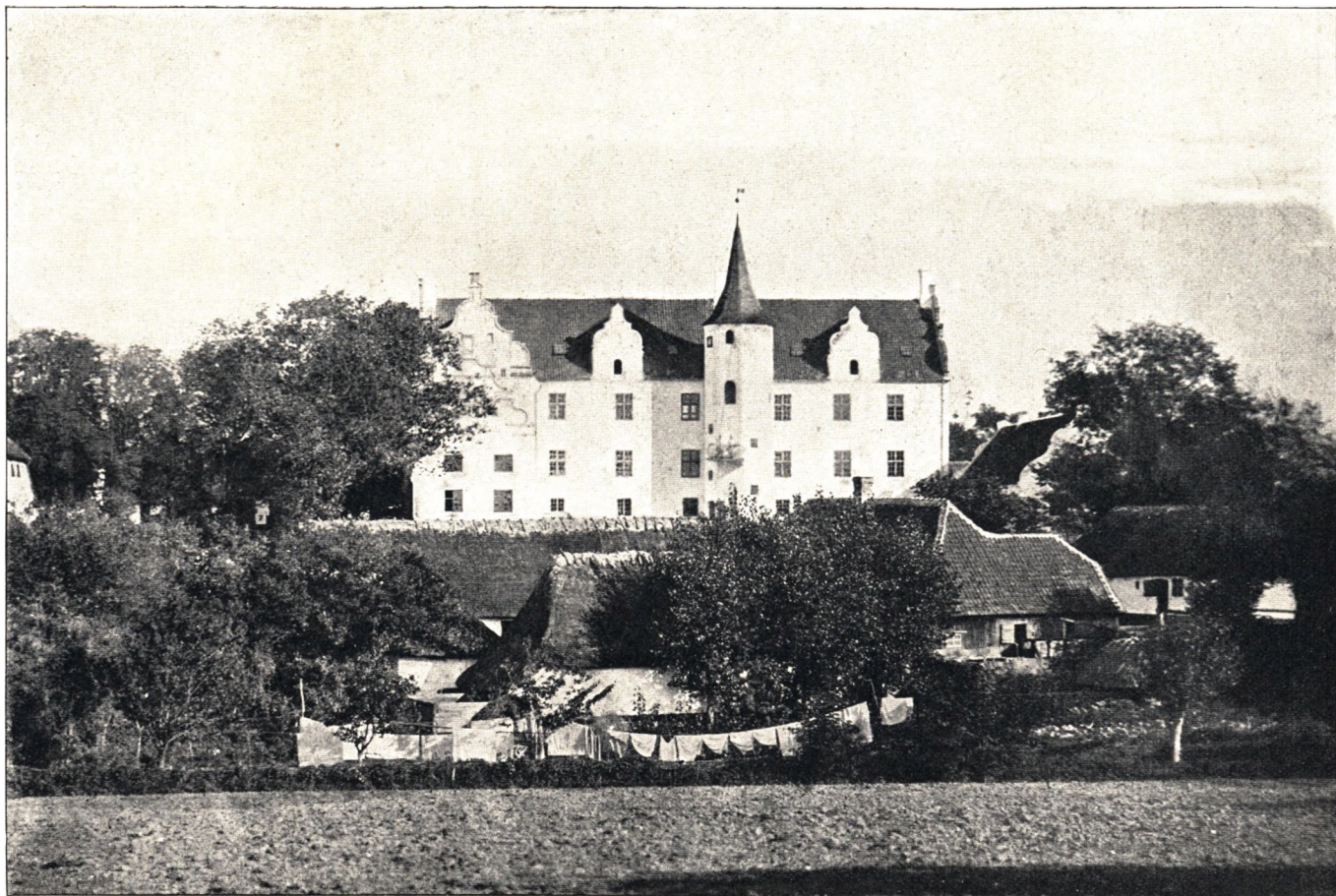
Denne gamle Borg, der hører til Fyns ældste, ligger 1½ Fjerdingsvej fra Bogense. Beskrive dens Fortid vil jeg ikke. Dersom nogen ønsker at kende denne, da henviser jeg til: »Danske Herregaarde«. Dersom en og anden af dem, der læser disse Blade har set den gamle Gaard paa den Tid, i hvilken jeg skriver dette — en Menneskealder senere end den Tid, jeg skriver om — da vil jeg gøre opmærksom paa, at den først i de senere Aar har faaet det stygge forfaldne Udseende. Ladebygningerne var rigtignok den Gang langt fra saa solide som de nuværende, men selve det gamle Herresæde var ordentlig vedligeholdt og gjorde slet ikke det ruinagtige Indtryk som nu. Hovedbygningen — der ganske vist heller maatte have vist de røde Stene frem — var altid skinnende hvid og Spiret tjæret. Jeg blev næsten højtidelig stemt, hver Gang jeg kørte ind gennem den snævre Borgport, der var prydet med underlige graa Stenmænd med korslagte Arme. Man steg af ved Taarnet og gik ad en Stenvindeltrappe op til Beboelseslejligheden. For at komme til Dagligstuen gik man gennem en lang Flisegang. I de dybe Vinduesnicher stod store Trækister, der brugtes saa vel til Siddepladser som til Gemmesteder. Dagligstuen har sikkert i gamle Dage tjent som Kapel. I alt Fald giver det hvælvede Loft den et kirkeligt Præg.

Paa denne gamle Borg boede den før omtalte Heilmann, en Fætter til min Bedstemoder. Han var Forpagter af Gaarden, der hører under Grevskabet Gyldensten.

Med Støj og Løjer blev Slæden tømt, og Heilmann og hans unge Sønner tog hver en og førte os i Stormløb op ad Trapperne, hen over Flisegangen og ind i den hvælvede Stue til den kære, gamle »Tante Heilmann« — min Gudmoder — og hendes Datter Lise og den gamle, stiltfærdige »Tante Ida«, Heilmanns Søster. Der var forunderlig hyggeligt i denne Dagligstue. De to store Vinduesfordybninger afgav de herligste Pladser for samtalende. Tre ypperlige Smuthuller for legende Børn dannedes ved Gennemgange til to andre Værelser og til Flisegangen, idet Murene var flere Alen tykke. De gammeldags Møbler var ganske godt i Samklang med Stuen. Et Skab, hvis ene Dør aabnede en hemmelig Nedgang til Kælderetagen, satte Barnefantasiens i stærk Bevægelse. Maaske vil nogen finde, at jeg kunde have valgt et mere passende Ord end hyggeligt, naar jeg vilde betegne det Indtryk, som denne Stue efterlod. Og dog — jeg bliver ved mit Udtryk, den forekom mig virkelig meget hyggelig. Var det Duften af de Lavendler og Roser, som den blaa Stenkrukke der henne under den gammeldags Konsol indesluttede, var det den store Ovn med de knitrende Favnestykker, var det den milde, gamle Kones kærlige Blik, hendes hele moderlige, hjertelige Væsen og den hele Families gæstfri Sind? Jeg mener, det var det alt tilsammen, der gjorde Stuen saa hyggelig, og gjorde at vi Børn følte os saa vel der.

Vi skulde da heller ikke savne Leg og Skæmt, skønt der ingen Børn var paa Gaarden. De voksne Sønner kunde udmærket lege med os, og især da paa Fastelavnsmandag. Den Dag var alt Liv og Lystighed paa Harritslevgaard. Folkene kom til Hest i festligt Optog ind i den store Ladegaard. Der slog de, stadigt ridende, Katten af Tønden. (Det maa dog bemærkes, at Katten ikke var levende.)

I Borggaarden slog Folkene siden med tilbundne Øjne efter en opstillet Jydepotte. Sønnerne tog i Almindelighed Del i denne Leg. Vi saa til fra Vinduerne eller øvede den samme Bedrift paa et stort Kornloft, der kaldtes Kongesalen, fordi Kristian den 4de en Gang skal have bæret den med sin Nærværelse. Han skænkede — sagde man — sit Portræt til Gaarden, og dette Billede, der hang i Have-

Herregaarden Harritslevgaard.

salen, var for mig Idealet af mandlig Skønhed og bevirkede, at Kristian den 4de blev Helten i alle de Historier, jeg i en Række af Aar fortalte mig selv og de andre. Den historiske Kristian 4. havde ikke meget med disse Fortællinger at gøre. Det var Kongenavnet og Billedet, der gav mig Stoffet. Paa Maleriet var Kongen ganske ung, i Legemsstørrelse og klædt i en broget Jagtdragt. Endnu forekommer det mig, at der var noget særligt mandigt og kongeligt ved denne Skikkelse, der for mig gjorde Havestuen til en indviet Helligdom og til det interessanteste Værelse paa Gaarden. I en større Sal fandtes to Buster paa Piedestaler. Man sagde, det var Struense og Grev Brandt. I denne Sal følte jeg mig aldrig hyggelig til Mode. Der var overalt paa denne gamle Borg et eller andet, der mindede om den forgudede Riddertids uhyggelige Begivenheder. (Det er jo ogsaa kun Dagligstuen, jeg har kaldt hyggelig.) I Kælderen, under den hvælvede Kælderetage, steg vi flere Gange ned, forsynede med Lygte. Der fandtes endnu en Stenpille, til hvilken Fanger havde været lænkede med Jernkæder, af hvilke der hang Stumper. I en Port var der et Sted, hvor det lød hult, naar man slog paa Muren. Der, fortalte man, var en Nonne bleven levende indemuret. Det manglede heller ikke paa Sagn om en hvid Dame, der især havde sin Gang i et af Gæstekamrene, og om Blodpletter, der ikke kunde vaskes af Kongesalens Gulv. Gaardens Damer var, rimeligvis paa-virkede af Stedet, blevne lidt overtroiske, hvorved deres — navnlig Lise Heilmanns — Fortællinger fik noget tiltrækkende, der ikke undlod at gøre sin Virkning paa min Fantasi, men hjalp til at gøre Harritslevgaard for mig til det interessanteste Sted paa Egnen. Havde den gæstfri Familie end været mindre venlig mod os, ja havde der boet gnavne Særlinge i Stedet for muntre, selskabelige Folk, jeg havde dog følt mig tiltrukket af selve Stedet og var gerne kommet der af og til. Nu kunde vi komme der, saa ofte vi vilde, kunde opholde os hos Familien, der om Sommeren var at træffe i den store Havestue med Kongebilledet, eller kunde, om det lystede os, i al Frihed more os i den store Have, hvor Blomster, Frugt, Kegebane, alt stod til vor Raadighed. Blev det for mørkt for os at gaa ene hjem, saa fulgte en af Sønnerne os gerne. For de raske Fodgængere var Vejen til Bogense for intet at regne.

En anden stor Gaard, der ligger en halv Mil fra Bogense, spillede ogsaa en Rolle i vort Barndoms- og Ungdomsliv. Det er det før

nævnte Gyldensten, Hovedgaarden paa Grevskabet af samme Navn, til hvilket, foruden Harritslevgaard, endnu hører 5 større Gaarde. Her boede Grev Bernstorff, i hvis Selskab Fader tilbragte saa mange Timer. Jeg kan ikke huske andet af ham, end hans smukke, i hvor vel meget aristokratiske Ydre, samt at han undertiden saa' saa gruelig alvorlig og »bøs« ud og til andre Tider var meget venlig mod os Børn og gav os fine Brystsukker, efter hvilke vi først længe maatte række, før vi var saa heldige at snappe dem. Han havde 5 Sønner, der alle havde det aristokratiske Væsen, der den Gang var almindeligt for Ynglinge af den Stand. De var stærkt passionerede for Jagt og sad til Hest, som om de havde redet, før de kunde gaa.

Deres Stedmoder var en meget elskværdig Dame, med mange Kundskaber og ikke uden Talenter. Jeg troer, hun sympatiserede ikke meget med Manden og var misfornøjet med, at nogle af Sønerne ikke lærte nok og havde saa fremherskende landlige Tilbøjeligheder, hvad dog især gjaldt Stamherren. Grevinden havde sikkert sin største Glæde i sin Plejedatter, den før omtalte Charlotte Linstow, min Søster Louises Veninde. En enkelt Gang kom vi yngre Børn med til Gyldensten, og jeg husker, at jeg altid følte en vis Benovelse ved at gaa op ad den høje Hovedtrappe og ved at betræde de, efter mine daværende Begreber, meget elegante Værelser. Siden den Tid er jo al Slags Luksus betydeligt tiltaget, og jeg har ofte fundet en højere Grad af Elegance i Udstyrelsen af borgerlige Huse. Jeg mindes i min tidlige Barndom at have tilbragt adskillige Aftener paa Gyldensten, der havde noget eventyrligt og meget pikant ved sig. Der var hos Grevinden noget vist fantastisk, og hun holdt meget af festligt arrangerede Scener. Da nu den af hendes Stedsønner, som hun vistnok foretrak, som ganske ungt Menneske skulde forlade Hjemmet, saa havde hun arrangeret det saaledes, at en Del af Gæsterne og hun selv i Forklædninger traadte frem og bragte ham hendes Afskedsgaver. Jeg husker godt, hvor forundret jeg blev, ved at komme ind paa et stort Paaklædningsværelse og se de ældre Damer, hvem jeg betragtede som hævede i Alvor og Forstandighed over al Leg og Løjer — naar det ikke var i den Hensigt at more Børn — gaa og sminke og udklæde sig. Grevinden selv forestillede en Sælgekone. Charlotte, Louise og jeg skulde som tre smaa Genier dansende omslynge »Grev Fritz« med

Blomsterkranse og række ham et Sølvbæger. Louise gjorde vist paa dette Stadium af Festen et dybt Skaar i Illusionen, idet hun var naiv nok til at underrette den unge Greve om, at han ikke skulde beholde Bægeret. Jeg troer, det tilhørte hende selv, og hun har vist været dødelig angst for, at han ogsaa skulde anse det for en Gave. Ved denne Lejlighed, hvor jeg selv skulde spille en Rolle, kan jeg forklare mig, at en saa lille Pige kom med i et saa stort Selskab. Men ved andre Lejligheder kan jeg ikke tænke mig nogen anden Grund, hvorfor jeg nød den store Ære, end den, at Moder ikke har villet tage hjemmefra, naar hun ikke kunde have sine Smaapiger med. Meget dunkelt mindes jeg en Nytaarsaften, hvor der gaves Scener i den store Sal. Tydeligere erindrer jeg en Foraarsnat, skøn som i »Tusind og een Nat«. Formodentlig har det været den 21. Maj, Grevindens Fødselsdag. I Haven var der Fakkeltog, der tog sig prægtigt ud i de lange, mørke Alléer. Man blev længe opholdt der, medens noget hemmelighedsfuldt blev beredt oppe i Værelserne. Da vi kom derop, var et helt Teater opstillet i Salen, og Folk tog Plads, formodentlig i den Formening, at de skulde se nogle Scener som de før omtalte. Men hvem skulde optræde? Grevinden selv og alle hendes Gæster sad paa Tilskuerpladsen. Denne Gang var det Greven, der overraskede sin Kone og hele Selskabet. Tæppet gik op, og der stod de saa vidt og bredt omtalte Tyrolersangere: »Brødrene Leo« — der var forøvrigt ogsaa et kvindeligt Medlem — vistnok det bedste rejsende Sangerselskab, der er bleven hørt her i Landet. Deres Sang henrykte unge og gamle. Enhver medtog sikkert de behageligste Minder fra denne nydelsesrige Majnat.

Mange Gange gjorde vi Børn Vandringer til Gyldensten. Det var da Skovriderboligen, vore Besøg gjaldt. Der boede en af min Moders otte Søstre, Tante Rikke, som var gift med Skovrider Damm. Den lille Bolig laa idylisk, midt imellem de store, høje Skove, som omsluttede Gyldensten. Baade Onkel Damm og Tante Rikke modtog os med megen Venlighed, og vi holdt baade af dem og af de smaa viltre Fætttere og den lille godmodige Kusine, Augusta.

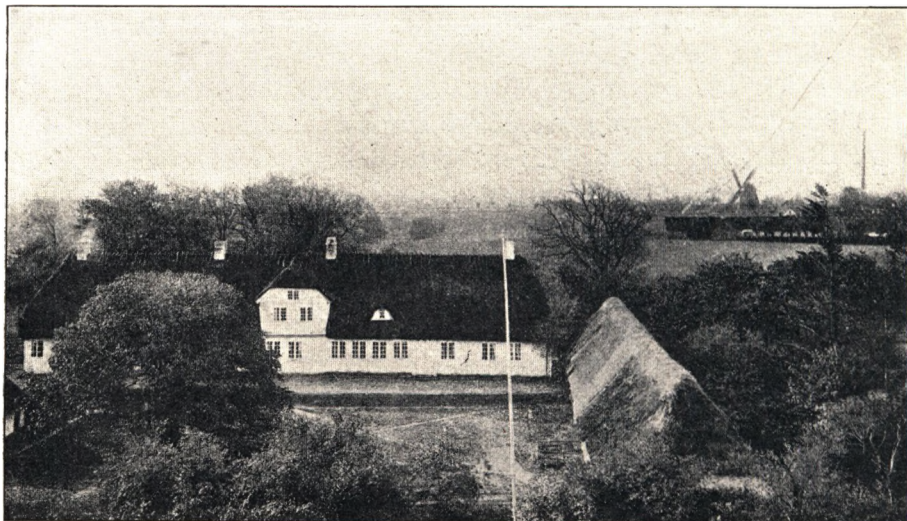
Siden, efter Mandens Død, flyttede min Tante med sin Børneflokk til Odense, hvor hun havde den store Tilfredsstillelse at se sine Sønner som flittige Skoledisciple. Især blev to af dem paa Latinskolen bekendte for deres udmærkede Flid. Siden har de alle

i en sjælden Grad lønnet hende for det opofrende Liv, hun i mange Aar førte for deres Skyld. Da vore Veje aldrig er blevne ganske skilte i Livet, saa kommer jeg nok senere igen til at omtale denne Gren af Familien. Paa den Tid, jeg nu dvæler ved, var den ældste Fætter, Christian, en vild lille Krabat, og jeg nærede altid en vis Frygt for at lege med ham. Kun een Dag om Aaret forekom han mig tammere end ellers, og det var, naar han paa min Fødselsdag kom og med en næsten højtidelig Mine overrakte mig en lille Kurv med Frugt fra deres Have.

Moder har fortalt, at hun en Gang, under et Besøg hos Damms, havde en stor Forskrækkelse. Hun kommer nemlig uden for Huset og ser Louise sidde paa Kanten af Brønden i den Hensigt at stige ned i det kønne, grønne Vand, hvor hun ventede i Lighed med Heltinden i et Eventyr, Ane Curtz havde fortalt hende, at finde en underfuld Verden. Det har vel næppe smagt hende ved et kraftigt Tag at være blevet pludseligt ført tilbage til den virkelige Verden, ligesom hun mente sig at staa paa Tærskelen til en langt skønnere.

Undertiden gjorde vi ogsaa med Fader Besøg paa Einsidelsborg, der laa næsten tre Mil fra Bogense, men hvor Fader ofte maatte tilse Gaardens mange Beboere. Ejeren var en af de meget landlige, fynske Jordegodsbesiddere, Grev Petersdorff — af vor vittige Stiftsfysikus kaldet »Markgreven«. Grevinden var en meget godmodig, venlig Dame, og der var en Børneflokk, jævnaldrende med os. Der var ikke just saa særdeles megen Sympati mellem de smaa Komtesser og os. De var os for vilde og kaade og gjorde mange Spilopper for at fortrædige deres Lærerinde, en Dame af et saa imponerende Ydre, saa det forkom os højst mærkværdigt, at de saaledes turde drille hende. Barndomsbekendtskaber har dog noget eget bindende. Naar jeg senere i Livet en enkelt Gang har mødt Grevinde Petersdorff eller en af Døtrene, da har vi ganske vist haft fælles Tilfredsstillelse deraf og har betragtet hinanden som gamle Venner. Som Barn havde jeg for øvrigt en stor Utilbøjelighed for at køre ud paa den øde Egn østen for Bogense, som kaldes Sletten. Jeg fandt dette hele Strøg saa jævnt og kedsommeligt og foretrak alle andre Landture for dem, der gjaldt Einsidelsborg, Agernæs Præstegaard, hvor mine Forældre havde deres bedste Venner, og Uggerslevgaard, hvor der boede en Familie, med hvilken vi efter-

haanden fik megen Omgang. Jeg fandt det mere hyggeligt at komme til de før omtalte, nærmere og kønnere beliggende Gaarde, samt Præstegaardene i Særslev og Eilby, hvor Laura Balslevs Slægtninge boede, og hvor vi, som større Børn, ofte gik ud om Lørdagen og blev Natten over. Børn har ofte en egen Fornøjelse af det fremmede og uvante. Jeg har en Gang hørt en Dreng nævne blandt sine

Særslev Præstegaard.

Hovedfornøjelser det, at overnatte paa et Hotel. Saaledes troer jeg ogsaa, vi fandt en Glæde i at sove i den brede Gæstekammerseng i Særslev-Præstegaard og overhovedet i at lade os behandle som Gæster. Ellers indser jeg ikke, hvorfor vi saa gerne gik de $\frac{5}{4}$ Mil frem og tilbage, da vi til den Tid kun meget sparsomt søgte den vakre Families Selskab — siden, da jeg voksede til, kom jeg der gerne for dens Skyld — men helst søgte Ensomheden, for i Ro og Mag at kunne hengive os til vor Lidenskab, vor fælles Fortællen om vore Helte og Heltinder, der altid var med paa disse Ture, i Form af Papirsdykker.

Lauras Bedstefader, den gamle Pastor Sidenius, havde just ikke meget tilfælles med den Type, der staar for den almindelige Forestilling, naar man hører Tale om en gammel Landsbypræst, der om-

trent et halvt Aarhundrede har været Hyrde for den samme Menighed. Vel troer jeg nok, der herskede noget af det patriarkalske Forhold, der hørte den Tid til, mellem ham og hans Sognebørn, og var han ikke fri for et Streif af Rationalisme i sit religiøse Standpunkt, saa adskilte han sig vist deri ikke fra en stor Del af den Tids Præster. Men der var i den lille, hurtige Mands skarpe Blik og satiriske Tale noget, der slet ikke stemmede med Begrebet: en gammel Landsbypræst. Lige til sin høje Alder — han blev omtrent 80 Aar — holdt han af at ride, og en L'hombre med min Fader og et Par andre fine Spillere var ham en stor Nydelse. Hans Døtre forstod at indrette Huset efter hans Ønske, gæstfrit, sirligt og med en vis gammeldags Præstegaards-Tarvelighed, der i mine Tanker forhøjede Hyggeligheden. I Eilby Præstegaard, til hvilken vi ogsaa af og til gjorde Lørdags- og Søndagsudflugter, boede en Søn af den gamle Sidenius. Hos hans Kone, der ligesom Lauras »Sørslevtanter« var i Alderen mellem 20 og 30, fandt vi, paa Grund af hendes usædvanlig ungdommelige Væsen, mere Tilslutning i denne Periode, og kom vi til Eilby, da afsondrede vi os ikke saa meget, men spillede og sang, passiarede og lo med »Tante Petra«, som vi kaldte hende.

En enkelt Gang besøgte vi ogsaa med Laura, eller paa en Køretur med Fader, Lauras Faders Familie. Hendes Slægt havde i en lang Aarrække været Præster i Haarslev; i denne Periode var en af hendes Farbrødre der. Her lærte vi at kende et af disse gamle Præstehuse, der ganske svarer til den gamle, traditionelle Forestilling.

Og nu vil jeg foreløbig sige Herregaarde og Præstegaarde Farvel og ofre det næste Kapitel til:

BYLIVET

Idet jeg har omtalt Ane Curtz og hendes Moder samt det Balslevske Hus, har jeg nævnet de vigtigste og interessanteste Bekendtskaber i Byen, i alt Fald for os Børn til den Tid. Imidlertid kom jeg dog ogsaa meget til en lille jævnaldrende Pige, der ligesom min anden Veninde hed Laura. Navnet var imidlertid det meste, de havde tilfælles. Dog kunde denne lille Laura og jeg ogsaa prægtigt more os sammen, og jeg tilbragte mangan fornøjelig Søndag hos hende. Hendes Fader, en Købmand Arnesen, havde været Apo-

teker i Kærteminde, og derfra kendte han og hans Kone Størstedelen af mine Forældres Slægt. Da de nu flyttede til Bogense, kom de ogsaa straks i selskabelig Berøring med vort Hus. Dog kom jeg der mere end nogen af de andre, og jeg husker godt, hvorledes den lille pyntelige, blonde, rødkindede Laura stod i Døren, naar jeg kom derop Søndag Morgen Kl. 9 og forsikrede, hun havde ventet mig en hel Time. Jeg befandt mig særdeles vel i det komfortable, efter Bogensiske Forhold vel endog noget luksuøse Hus, hvor Laura og jeg aldeles havde vor Frihed, hvilken vi benyttede til dramatiske Lege i det uendelige. Laura havde et Dukketeater, og med dette og de spillende Papirdukker samt med at forfatte Komedierne, kunde vi mere os herligt næsten den hele Dag. Ofte var vi saa opfyldte af vore Planer og deres Udførelse, saa vi ej engang gav os Tid til at forlade vor lille Havestue ved de mindre Maaltider, men lod Lauras Broder bringe os vor Kaffe eller Frokost. Formodentlig er denne vor dramatiske Iver, der var fremkaldt ved Dukketeatret, bleven betydelig næret ved den Omstændighed, at et ret godt omrejsende Skuespillerselskab til den Tid gæstede den lille By og gav deres Forestillinger paa Arnesens Loft. Laura og jeg saa ofte paa Prøverne og var naturligvis endnu oftere til Stede ved selve Forestillingerne. Det var en stor Sorg for os, at vi ikke fik Lov til at efterkomme den Opfordring, som Skuespildirektøren rettede til os om at assistere som smaa Ellepiger ved Dansen i »Elverhøj«. Maaske var det gavnligt for os, at vi ikke den Gang fik vor Lyst tilfredsstillet. Den kunde have vokset os over Hovedet, og da dog ingen af os, trods vor Lyst til at give en eller anden Rolle, havde noget afgjort Talent i den Retning, saa var det vist godt, at der ikke udefra blev pustet til Ilden. Det staaer endnu saa klart for mig, at Ane Curtz en Aften, da »Svend Dyrings Hus« skulde gives, i det yderste Øjeblik skyndte sig hjem til Moder for at spørge, om vi maatte se det. Men Ansøgningen blev denne Gang ikke bevilget. Moder var altid bange for det, der i høj Grad kunde ophidse vor Fantasi, og dertil var vel nok dette Stykke særlig egnet. Det fejler ikke, at Ane allerede havde læst det for os. Men Moder kunde jo have Ret i, at selve Fremstillingen har noget mere ophidsende. Vi maatte altsaa blive hjemme. Laura Arnesen har nok set Stykket. Hun kunde nemlig senere næsten hele Ragnhilds Rolle udenad og fremsagde Replikkerne med megen Lidenskab. Lauras og mine

Sammenkomster blev noget mindre hyppige siden end i Barndoms-aarene. Hendes Forældre flyttede saa ogsaa snart bort fra Bogense, og vi har kun sparsomt nydt den Glæde at mødes senere. Men hver Gang jeg har truffet hende, er Mindet om Barndommen traadt næsten mere levende frem for mig end ved Mødet med nogen anden Legekammerat, og det kommer vel deraf, at jeg har set saa lidt til hende under vor senere Udvikling.

Endnu er der tre gamle Bogensehuse, der dels tidligt havde, dels fik megen Betydning for mig, og som jeg her maa fremstille i det Lys, i hvilket de den Gang stod for mig. Der var nu mine Forældres første og bedste Omgangsvener, Krigsraad Brünnichs Familie. Det Billede jeg i min Erindring ejer om den lille egne, vist noget lunefulde, mod mig særdeles venlig stemte Mand, er just ikke ganske klart, da han døde endnu i mine Barndomsaar. Men al hans Godhed for mig glemmer jeg dog ikke, og med Tanken paa min gamle Velynder, ser jeg ofte paa de smukke Minder, jeg har fra hans gavmilde Haand. Da jeg ogsaa havde en høj Stjerne hos hans Damer, saa kom jeg meget i det Brünnichske Hus og havde en lang Tid mit hele Regiment Dukker staaende derhenne, hvor ingen andre Børn fik fat i dem, hvad der ikke var saa let at forebygge hjemme.

Det første Brev, jeg ved at have modtaget, er fra Krigsraad Brünnich. Det er fra 1839, saa jeg har den Gang været 10 Aar gammel. Jeg fik i Sinde, efter Datids Skik at sende Krigsraaden et Bindebrev paa hans Navnedag. Ane Curtz paastod, at jeg selv maatte skrive et Vers, ellers duede Spøgen ikke. Saa skrev jeg da:

»Almanakken lytter jeg til, —
thi jeg vor Krigsraad binde vil.
Denne Traad han ej løse kan,
endskønt han jo er en sjælden Mand.«

Dagen efter modtog jeg fra ham et smukt Blækskrin med Staalpenne — en splinterny Opfindelse — og andet Tilbehør, og dermed fulgte et Rimbrev, saaledes lydende:

»Du lille, fine skælmske Væsen,
som med dit Baand tog mig ved Næsen,
tro ej, du mig skal holde bunden,
nej — Løsemaaden har jeg funden.

Med dette Skrin, jeg herved sender,
du løse kan Alverdens Ender.
Naar du kun lægger Hoved til,
da Skrinet gør, hvad Ho'det vil.«

Brünnich var af norsk Familie, og Fader kaldte ham altid: »den lille norske Løve.« Hans Kone, der overlevede ham i mange Aar, og som lige til sin Død vedblev at være en tro Veninde af hele vort Hus, var en særdeles elskværdig og agtværdig Dame. Jeg vil oftere komme til at omtale den Brünnichske Familie og opholder mig derfor ikke længer ved de dunkle Barndomsminder.

Saa er der Byfoged Baadsgaards Hjem, som heller ikke maa forbigaaes, idet jeg lader de tidligste Erindringer passere révue for mit indre Blik. Nu var det rigtignok først langt senere, at dette Hus's ældste Døtre blev mig saa kære Veninder. Men de hører dog med til de første Bekendtskaber, om jeg end ingen Sympati kan minde fra disse Sammenkomster ved Fødselsdage og andre festlige Lejligheder. Der var hos Baadsgaards, ligesom i mit Hjem, en temmelig stor Flok Børn. De to ældste Pigebørn, Mine og Emilie — af Fader slaaet i Hartkorn, og hver for sig kaldt med Fællesnavnet Mine-Mille — var nogle Aar ældre end vi Søstre. Mine vilde — som Børn kalder det — altid raade. Den samme Tilbøjelighed havde min Søster Louise. Følgen af denne Lighed i Karakteren blev ofte et Sammenstød, der enten foranledigede Mine til at gaa hjem, eller, om Gildet stod i hendes Hjem, bragte hendes Fader til at træde frem i Flokken og true de uartige Børn med Arrest paa Raadstuen.

Nu finder jeg min Skælven ved en saadan Lejlighed meget komisk, naar jeg tænker paa den godsindede Mand, der foranledigede den. Naar vi kom sammen til disse større Børneselskaber, da var jeg overhovedet ikke saaledes i mit Element, som naar Sophie og jeg tilbragte Aftenen hos Madam Balslev. Da vidste jeg altid forud, det blev en Fornøjelse. Ved de andre Sammenkomster tænkte jeg: bare det gaar godt i Dag. Jeg mindes ogsaa, at det ikke var uden en vis Bæven, at jeg gik hen til Baadsgaards, om det end kun var for at bringe en eller anden Besked. Den lille blege, sygeligt udseende Fru Baadsgaard, der siden saas af mig med et ganske andet Blik, forekom mig at maatte faa ondt i Hovedet, naar Døren blot gik, og jeg var derfor aldrig glad ved at skulle forstyrre hendes Ro. Senere faldt alle disse Fornemmelser ved at betræde det Baads-

gaardske Hus ganske bort, og jeg nævner dem egentlig kun for at vise min egen let skræmte Natur. Den kom endnu mere for Dagen, naar jeg skulde aflægge et Besøg i den mig siden saa kære Præstegaard. »Den gamle Præstegaard!« Hvilken Verden af Poesi rummer ikke disse Ord for mig. Jeg er glad ved, at den ikke staaer der mere, at den kun er til i Erindringen, med sit store Træ, med alt, hvad der hørte den til. Saa forstyrres mine Minder ikke ved at se fremmede færdes i de samme Omgivelser, der hvor mine Tanker dog kun vilde søge de fordums Beboere, vilde søge hine forgangne Dage og al deres Skønhed. Saa glæder jeg mig da nu, at I faldt, I gamle, høje, hvide Mure, med de faa, men altid blankt polerede Vinduer, at du ikke mere lyder, du gamle, underlige, tunge Dørhammer paa den grønne Gadedør, at Øksen fældede dig, du dejlige, store, stoltkronede Asketræ, der stod som en Pryd for den hele Gade. Jeg ser dig bedre, naar du kun er en Erindring. Men nu tilbage til hine længst forgangne Dage, da jeg med bankende Hjerter benyttede Dørhammeren og næsten skælvede lige meget, enten den høje, alvorlige Præst eller den lille dog vist meget venlig sindede, men i mine Øjne strengt udseende Præstekone, lukkede mig op. I begge Tilfælde var jeg til Mode, som skulde jeg til en Eksamen og kunde ikke et Ord. De mange bibelske Billeder paa Væggen gjorde ogsaa paa mig et Indtryk, som var jeg i en Kirke, og jeg havde i mange Aar en Følelse, naar jeg kom i denne Stue, som fordredes der en andægtig Stemning af mig. Dog — jeg vil ikke dvæle længer ved hine mystiske Stemninger men lade mine første Indtryk af de gode Bogensere hvile og skride videre i mine Meddelelser, idet jeg helliger de følgende Blade til:

SKOLELIVET

Hvem har ikke et Minde fra den første Skoledag? Jeg rystede naturligvis som et Espeløv, da jeg nærmede mig gamle Madame Curtz's lille Bolig, lige over for Præstegaarden. Da jeg stod paa Trappen, brød Taarerne frem. Men paa samme Tid, som jeg nærmede mig Døren fra den ene Side, kom fra den anden Side en Kone med en Hvedebrøds kurv, og gamle Madame Curtz viste sig i Gadedøren. Hun saa den nye Elevs Forbløffelse og søgte at indgive mig Mod ved at byde mig et Hjerter fra Hvedebrødskurven. Den ven-

lige Behandling gjorde sin Virkning og mere modig gik jeg nu ind i den temmelig store Forsamling af Børn og gjorde det første Skridt paa Oplysningens uendelige Vej ved at skrive Tal paa en Tavle under »Anemo'rs« Vejledning. Iøvrigt har jeg kun faa Erindringer fra det første Afsnit af mit Skoleliv. Jeg ved ej engang, hvem der gik i Skole med os. Formodentlig har jeg dengang kun været 5 eller 6 Aar gammel, og rimeligvis har det ikke været længe før mine Forældre, der aldrig yndede Institutter og talrige Skolekammerater, gjorde den Akkord med Ane, at hun skulde undervise os Søkende og Laura i vort Hjem og saa opgive Instituttet. Ane kunde den Gang gøre det, da hendes Moder havde sin gamle tro Husjomfru, der baade kunde være hende til Selskab og bestyre hendes lille Husholdning. Nu gik da Undervisningen i nogle Aar for sig hjemme, og Ane besørgede alt, ogsaa Musiktimerne, som jeg tidligere har fortalt. Dog heller ikke fra denne Skoleperiode har jeg mange Minde. En Scene staar dog levende for mig. Vi sad en Dag under Læsetimerne af en eller anden huslig Grund i Dagligstuen, i Stedet for i den reglementerede Skolestue. Vi var blevne tidligt færdige med at lære vore Lektier — noget der altid skete i Skoletimerne — og Ane lønnede os for vor Flid ved at læse højt for os, mens vi sad med vore Haandarbejder. Hun læste Aladdin og var just kommet til den Scene, hvor han synger Vuggevisen ved sin Moders Grav. Hele Auditoriet fældede Taarer. Nogle hulkede. Da banker det paa Døren, og ind træder en Justitsraad Hertz med Frue — gamle Venner af mine Forældre og Ane — der var paa Besøg i Præstegaarden. Ane tænkte i sin Glæde ikke paa at forklare, hvorfor hele Flokken tudede, og hvilket Barn fortæller selv om Grunden til sin Rørelse. De fremmede Mennesker maatte jo tro, at alle Ungerne havde været uartige og faaet Skænd af Lærerinden. Ærgerligt var det, men derved var nu intet at gøre.

Nogle Aar senere, da den før omtalte Husjomfru døde, kunde Ane ikke saa godt forlade sin gamle Moder saa mange Timer ad Gangen. Vi gik da atter til hende, og fra dette Afsnit af Skolelivet begynder egentlig først mine tydelige og kære Erindringer. Den ufravigelige Orden og Regelmæssighed, der var fremherskende i denne vor lille Skole, gør at jeg endnu den Dag i Dag husker, hvorledes hver Time blev anvendt Ugen igennem. At komme blot 5 Minutter for sent til Skolen var noget, som vist aldrig faldt for,

naar der ikke var en gyldig Grund dertil. Derimod mødte vi som oftest i god Tid for at gennemse en eller anden Lektie ude paa Gangen, hvor Reolen stod, og hvor hver havde sin Hylde. Her maa bemærkes, at Moder ikke vilde se en Skolebog hjemme; naar Skoletiden var forbi, da skulde den være aldeles forbi. Undertiden var ogsaa Hensigten med det tidlige Møde at vise Laura vore nyeste Papirsdukker, eller at se hendes. Paa Gangen blev vi staaende til Uret i Stuen begyndte at slaa 9. I dette højtidelige Øjeblik var Papirsdukkerne godt gemte, og hver stod med sine Bøger i Haanden, parat til at gaa ind. Efter endt Morgenhilsen tog vi Plads efter Alderen om det brunt malede Bord, og efter Tur fremsagde en af os følgende Morgenbøn:

»Se, Natten er forsvunden
og Morgenen oprunden,
højt straalere den paa Himlens Blaa.
Fra Bjerg, fra Dal, fra Vangen
opstiger Frydesangen
til dig, der lod din Sol opgaa.
Hvor end i Dag jeg stedes,
jeg mindes vil og glædes,
at du, o Fader, grant mig ser.
Hvad Fare kan mig true,
hvad Nød kan mig vel kue,
naar mig min Gud og Ven er nær.«

Saa blev Lektierne hørte og Stilene gennemsete. Hver Fejl blev nøjagtig noteret og Karaktererne givne med en saa samvitighedsfuld Retfærdighed, at end ikke den største Krakiler — om der havde været en saadan iblandt os — skulde have fundet noget at beklage sig over. Frikvarteret var os til megen Fornøjelse. Var det Sommer, da styrtede vi op i Haven, hvor vi havde Lov at opsamle den nedfaldne Frugt. Det gjaldt da om at komme først til Maalet. Ved Vintertid blev vi paa Gangen eller placerede os paa Trappen op til Loftet, og mange Gange uddelte Madame Curtz sine gode Pærer og Æbler til os. Det var den gamle Kones Bestilling at kalde os ind, naar Frikvarteret var gaaet, og jeg troer ikke, det ret mange Gange er hændet, at der har været 16 Minutter i det Kvarter. En Gang husker jeg dog, at Laura, der nok imellem kunde falde paa

at tage sig en lille Ekstrafornejelse i Frikvarteret, fik Forfald i samme Øjeblik, som Mad. Curtz viste sig i Gangdøren for at kalde os ind. Netop i dette heldige Moment gik Laura gennem Taget paa et Bræddesandhus, paa hvilket hun var krøbet op for at se ind i Nabogaarden. De gamle Brædder taalte ikke denne Vægt, baade de og Laura styrtede ned i Sandhuset. Forunderlig nok mærkede Mad. Curtz ikke Lauras Forsvinden, men har vel undret sig over, at vi ikke straks lystrede Ordre. Laura krøb uskadt ud af Sandhuset og bad Pigen i al Hemmelighed at faa Taget istandsat.

Der var to Fag, i hvilke Ane ikke gerne underviste os, da hun ikke tiltroede sig at gøre det tilfredsstillende. Det var i Religion og Regning. Det var altid hendes Ønske, at vi skulde have en Lærer i disse Fag. Men der blev aldrig noget af i hendes Tid. Hvad Regning angaar, da troer jeg nok, hun kunde have Ret, naar hun mente, at andre kunde gøre det bedre. I alt Fald lykkedes det hende ikke at indgive os saa megen Lyst til dette Fag, som til de fleste andre. Jeg troer, vi var enige i, at Timen fra 11 til 12 Fredag Formiddag — oftere blev vi ikke plagede med Regning — var den kedeligste hele Ugen igennem. Vi var derfor glade ved at have gjort den Opdagelse, at en lykkelig Skæbne tilførte Huset flere Visitter i denne end i nogen anden af Ugens Timer. Navnlig satte vi vort Haab til en Skomager Fich fra Odense — Broder til vor Bys Præst — der ikke sjældent kom i Besøg i Præstegaarden og oftere traf at aflægge Mad. Curtz sin Visit i vor forhadte Regnetime. Han var saare velkommen, og jeg husker, at det især var Sophies Hjertesuk Fredag Morgen: »Aa, gid dog Skomager Fich vilde komme i Dag!«

Om Eftermiddagen havde vi ofte en rigtig behagelig Skoletime. Vi havde da vore Haandarbejder, og var de satte i Gang, saa de intet stadigt Tilsyn krævede, saa læste Ane højt for os, og jeg erindrer i disse Timer at have hørt mangan Fortælling eller dramatiske Værker af Ingemann og Øhlenschläger. For at øve os i Sproget, læste hun ogsaa tyske Bøger for os. Moder fandt ofte, at Ane ikke var kritisk eller forsigtig nok med Hensyn til Valget af Lektüre for Børn i den Alder. Jeg ved ikke, om vi har taget nogen Skade af til den Tid at have hørt de fleste Schillerske Tragedier, samt Udvalg af Lessings, Wielands og Goethes dramatiske Værker. Moder mente naturligvis, at vor Fantasi blev sat i for stærke Svinge

ninger. Ganske vist kom den ogsaa i Bevægelse. Efter mit Skøn blev vi dog ikke overspændte derved. Men jeg er maaske ikke i Stand til at fælde en ganske upartisk Dom i denne Sag, hvor jeg selv er Part. Hvis der i de Historier, vi idelig fortalte hverandre, var rigeligt erotisk Stof, saa troer jeg imidlertid ikke, at det var Reminiscenser fra Forelæsningerne, eftersom Sophie, der dog slugte mange flere Romaner end Laura og jeg, var en ren Platoniker i Sammenligning med os. Det maa have ligget i de forskellige Naturer.

Vor sidste Eftermiddagstime i Skolen blev anvendt til i fuldkommen Tavshed at lære vore Lektier. Bad vi Ane om at høre os i dem, da gjorde hun det, men det var ingen Regel.

Naar vi nu kom ud paa Gaden, saa begyndte vi straks vore Fortællinger, og vi kunde da følge hverandre hjem i det uendelige, hvis vi kunde faa Lov dertil.

Efter min Mening var Lørdag Formiddag den yndigste Skoletid i hele Ugen. Naar Lektierne om Morgen var hørte, saa læste vi altid Kollekt, Epistel og Evangelium til næste Dag højt. Enhver af os oplæste det, og derefter blev vi overhørte. Var det før en af Festerne, da læste vi alle Epistlerne og Evangelierne til Helligdagene. Disse Timer var sande Andagtstimer, og fra dem har jeg de herligste, friske Erindringer om den første vaagnende Kærlighed til den hellige Historie og Kristendommens Sandheder. Ogsaa Festsalmerne blev lærte og fremsagte. Den Stilhed og Alvor, Ane forstod at fastholde under disse Timer og mange Erindringer om den indtrængende Maade, paa hvilken hun talte til os, baade i og udenfor Skoletiden om Religionen, modbeviser tilstrækkeligt for mig hendes egen Mening, at hun ikke duede som Religionslærerinde. Til daglig Brug er det vel sandt, at hun sjældent gav sig af med at forklare Balles Lærebog men hørte den Side, vi havde for, som hun hørte en anden Lektie. Men hun har maaske aldrig vidst, at hine Lørdagstimer om det brune Bord var mig meget mere værd, end alle Forklaringer til den Tid vilde have været, og at jeg ved dem langt anderledes stemtes til Andagt, end naar jeg af og til kom i Kirke og hørte de alenlange Salmer, der forekom mig saa kedelige — især fra Musikkens Side — og en Prædiken, der ogsaa til den Tid, hvor jeg formodentlig har forstaaet meget lidt af den, kun gjorde Indtryk paa mig ved sin Længde.

Paa den rare Lørdag Formiddag havde jeg ogsaa min kære Tegne-

time. Her troer jeg jo nok, at jeg kunde have drevet det videre med en god Undervisning. Men Ane besad intet Talent i den Retning og indskrænkede sig altsaa til efter bedste Evne at paapege, hvor vi ikke ganske nøjagtigt havde fulgt Fortegningerne. Alligevel morede denne stadige Kopiering mig i Mangel af noget bedre.

Den sidste Beskæftigelse Lørdag Formiddag — Eftermiddagen havde vi fri, hvad vi satte megen Pris paa — var at optælle Ugens Karakterer og, efter det Resultat, som denne Optælling gav, at skrive vore Navne med store Træk paa en uhyre Tavle, der blev opstillet over Reolen i Gangen, meget iøjnefaldende for Fader og for enhver, som traadte ind og havde Interesse af at kaste et Blik i Vejret. Saa vidt jeg mindes, lykkedes det mig næsten altid at hævde min Plads som No. 1, hvad jeg ogsaa ligefrem som den ældste fandt mig forpligtet til. Ganske vist var min Søster Louise til en Tid samtidig med mig i Skolen. Men forunderlig nok har jeg saa godt som ingen Erindring om hende som Skolekammerat. Formentlig har hun udgjort en Klasse for sig eller maaske sammen med Ludovica. Men da Skikken med den store Tavle kom i Gang, havde Louise vist allerede forladt Skolen. Hun rejste nemlig i en Alder af næppe 14 Aar ned til Lauenburg, for efter gammel Aftale at blive konfirmeret sammen med sin Barndomsveninde, Charlotte Linstow. Laura, Sophie og jeg læste paa Parti sammen, og jeg begriber næsten ikke, hvor det blev mig muligt at holde mig over de to gode Hoveder, jeg havde at kappes med. Laura var kun to Maaneder yngre end jeg, Sophie derimod næstne to Aar. Begge var de langt hurtigere Hoveder end jeg, og jeg maa vist have anvendt særdeles megen Flid for at hævde min Plads. Jeg husker ogsaa saa godt at have hørt Ane mange Gange sige: »Ja, Cecilie har ikke saa godt et Hoved, men hun er saa flittig.« Denne Udtalelse blev, som alt hvad Ane sagde, for mig en Trossætning. Da jeg senere vaagnede til en højere Grad af Selvbevidsthed og begyndte tvivlende at undersøge enhver som helst hidtil blindt hen antagne Trossætning, saa kom jeg ogsaa til denne: Cecilie har ikke saa godt et Hoved. Det forekom mig, at jeg ikke var blottet for en vis Evne til at tænke selvstændigt, og dette Fritænkeri — i Ordets bedste og egentlige Betydning — forekom mig dog ogsaa at kræve Hoved. Jeg begyndte til Fordel for mig selv at skelne mellem de forskellige Ytringer af god Forstand, mellem hurtigt Begreb,

Lærenemhed og Selvtænksomhed. De to første Egenskaber har jeg aldrig tillagt mig selv. Møjsommeligt at indsamle positive Kundskaber — lære Lektier — var mig altid og er mig til Dato en Pine og kan hos mig ikke ske uden ved en høj Grad af Selvovervindelse. Hvorledes det forholder sig med Selvtænksomheden — der som sagt dog ogsaa fordrer en vis Grad af Forstand — det har jeg til fuldkommen Klarhed faaet tydet af den Forfatter, der er og bliver min bedste Lærer blandt samtidige. Han siger et Sted: »Det er min Overbevisning, at Villien er Hovedsagen selv i Henseende til at tænke, at ti Gange saa gode Evner, uden en energisk Villie, ikke konstituerer saa god en Tænker som ti Gange saa ringe Evner med en energisk Villie. De ypperligste Evner vil hjælpe til at forstaa det meget, den energiske Villie til at forstaa det ene.« Og et andet Sted siger han: »Har du kun Lidenskab, da skal du nok blive Dialektiker.« Sandheden af disse Ord har jeg ofte følt bekræftet af min egen Erfaring. Ophører jeg at bruge Dialektikken, da har jeg min Dom, da slumrer Lidenscaben. Den ene er saa vist en Gradmaaler for den anden.

Men nu tilbage til den Tid, da alle disse Tanker var fremmede for mig. Idet jeg har villet give et Billede af vort Skoleliv, er det her kun Tiden til mit 13. Aar, jeg har for Øje. Kun denne Periode tilhører Livet i det gamle Hus. I et andet Afsnit vil jeg komme til at omtale de senere, forandrede Skoleforhold.

Men fra den første Periode er der endnu en Gren af Undervisningen, som jeg ikke kan forbigaa med Tavshed, og det er Musikken. Som jeg tidligere har berørt, gav Ane os den første Information paa Klaveret. Hun var ikke musikalsk, om hun end holdt af Musik. Maaske var hun alligevel ingen daarlig Lærerinde for Begyndere, idet hun med den hende egne Samvittighedsfuldhed og Nøjagtighed holdt over, at der blev spillet Øvelser i det uendelige. Moder havde stor Medlidenhed med os, naar vi saaledes skulde lære alle Skalaerne og spille en stor Samling af kedelige Øvelser, før vi fik Lov at lære et eneste Stykke. Godt var det, at jeg hjemme havde Lejlighed til at høre nogen Musik, ellers var maaske Lysten til at dyrke Tonekunsten bleven kvalt ved de mange tørre Øvelser, der dog havde nogen Tiltrækning for mig som Fingergymnastik. At min ældste Søster, efter nogle Aars Forløb, bad om og erholdt Tilladelse til at opgive Spillet, vil jeg ikke tilskrive Lære-

metoden. Til den Tid havde vi nemlig faaet en efter Datidens Forhold meget god Spillelærer.

Hjemme hørte jeg som sagt ikke saa lidt Musik. Dels spillede Moder, om end ikke med stor Færdighed, saa dog paa en korrekt og musikalsk Maade, Klaver. Fader, der langtfra var saa musikalsk som Moder, maa dog have haft et godt Øre, siden han med saa megen Renhed kunde blæse sin Klarinet. Han havde ved ufortrøden Flid i sine Studenterdage erhvervet sig en ikke ringe Grad af Færdighed, og aldrig har jeg hørt nogen Dilettant behandle et blæsende Instrument med saa megen Finhed. En Landsbyskolelærer, der ogsaa blæste Klarinet, men langtfra saa godt som Fader, kom ofte og blæste Duetter med ham. Ved den Lejlighed skulde der være saa stille i Stuen, saa man kunde høre en Naal falde. Hvem der ikke vilde holde sig denne Regel efterrettelig maatte gaa andetsteds hen. Jeg mindes, at jeg ofte hørte til med et vist taaget Velbehag, uden dog at kunne finde Rede i Musikken, ja ganske vist uden at være i Stand til at kende en Komposition, om jeg hørte den gentaget. Min Søster Sophie derimod har — efter hvad hun senere har fortalt — med sand Henrykkelse lyttet til disse Duetter og havde sine første bevidste musikalske Indtryk fra den Periode. Hos mig vaagnede først langt senere Kærlighed til Musikken. Moder maa vist have fundet de Kompositioner, som de to Herrer Larsen foredrog, temmelig gammeldags. Jeg kan i alt Fald huske hende spørge ved Slutningen af et saadant Stykke: »Sig mig, lille Fa'er, var det ikke noget af det, David spillede paa sin Harpe?« Fader, der holdt meget af alt det gamle, tog da sine kære Crusell og Pleyel i Forsvar. Jeg har her talt saa vidtløftigt om, hvad jeg den Gang hørte, fordi det alt, om end mig ubevidst, har hørt med til Undervisningen.

Da vi blev saa store, saa flere af os skulde have Musikundervisning, og da jeg tilmed var kommet til et Stadium, hvor jeg nok kunde tiltrænge en bedre Vejledning, end Ane saa sig i Stand til at give, saa blev en ung Musiklærer — Søn af den Mand, der havde undervist min Moder og alle hendes Søstre i Musik — anmodet om at komme til Bogense til bestemte Tider. Det var den Gang langtfra saa almindeligt som nu, at Folk lærte at spille, og det var ikke som nu Tilfældet, at hver lille By havde en eller flere Spillelærere eller Lærerinder. Den unge Kugler havde sit Hjem i Kærteminde,

næsten 7 Mil fra Bogense. Han underviste ikke alene i sin Hjemstavn men endog flere Steder paa Fyn, og jeg tror, det var kun hveranden Maaned, han kom til Bogense. Saa opholdt han sig der 14 Dage og gav i den Tid en hel Del Timer, ikke alene hos os, men ogsaa i andre Huse. Han spillede selv med en Færdighed, hvilken jeg den Gang ikke havde hørt overtruffen, men uden Finhed og Blødhed. Han forstod imidlertid at anspore min Lyst og ansaa mig for sin bedste Elev i vor By. Han var en venlig og behagelig Lærer. En lille firhændig Vals, som han komponerede til mig, fornøjede mig meget. Moder og jeg kan endnu erindre den og har ofte, med flere Aars Mellemrum, spillet den sammen. Jeg troer næppe, jeg var 12 Aar gammel, da jeg allerede maatte miste denne Spillelærer. Han fik bedre Erhverv andetsteds og opgav Rejselivet. Senere blev han Organist i Odense. Han var glad ved at kunne overgive Ledelsen af min videre Udvikling i Musikken til en musikalsk, jødisk Dame, som netop dengang var kommet til Byen. Det var ellers ingenlunde hendes Sag at give Informationer, og der har vist aldrig eksisteret en mere uregelmæssig Maade at faa sin Undervisning paa. To Aftener om Ugen besøgte jeg min gode Mdm. Levinsohn. Ofte var der fremmede, eller hun havde travlt med et og andet, og jeg fik slet ikke spillet. Andre Aftener, naar hun var ene, spillede vi hele Tiden. Enten var det firhændigt — Ouverturen til Jægerbruden var da vort Bravournummer — eller jeg spillede et eller andet for hende og fik nogle Vink med Hensyn til Foredraget. Somme Tider kunde det ogsaa hænde, at hun spillede for mig, efter Hukommelsen, Brudstykker af Operaer og forklarede mig da til lige de Situationer i Operaerne, til hvilke Musikken hørte. Disse Aftener var mig til megen Glæde, og maa jeg end beklage, at mine mange forskellige Spillelærere var uden egentlig Undervisningsmetode og havde hver sine Fejl, som jeg meget godt saa, saa maa jeg dog indrømme, at hver især har ansporet min Lyst til at spille videre. Min fjerde Lærer i Musik kommer jeg først til længere henne. Og hermed Farvel til dette Afsnit af Skolelivet.

LEGENE

Hvad er det dog ikke for en Glæde, naar man kommer længere hen i Livet, at samles med sin Barndoms Legekammerater, at

hjælpe paa hverandres Hukommelse og at opfriske Minderne i Forening. Naar det saaledes i de senere Aar en enkelt Gang er hændet, at Sophie, Laura og jeg er komne sammen, da har det stadig lydt: husker du den Gang og den Gang? Ja, der var meget at mindes fra hine Dage, da vi morede os kongeligt ved vore Lege, og da først og fremmest ved vore Papirsdukker og ved alt, hvad disse fantastiske Skikkelser gav Anledning til. Vel øvede vi ogsaa legemlige Lege i Gaard og Have og paa Klatremaskinen — noget Moder altid opfordrede til og glædede sig mest over — men helst syslede vi dog med de kære Papirsdukker, og gennem Legen med dem, ser jeg for en stor Del min egen Udvikling som i et Spejl. Den første tilfældige Anledning til disse Dukkens Udbredelse iblandt os gav maaske nogle Eksemplarer af udklippede Modejournalsdamer, som Fader bragte os fra Grevinde Petersdorff, der havde føjet Hovederne og Armene til Figurer, hun selv klippede. Dette blev efterlignet, men snart fandt vi mere Behag i frittegnede Dukker end i de udklippede, der lignede hverandre paa en Prik og havde saa flove Fysiognomier. Det blev en sand Mani hos os at tegne Riddere og Damer, og jeg husker godt, at ingen af os kunde nøjes med mindre end 30 Papirsdukker. Da jeg var den, fra hvis Haand de fleste af disse Dukker udgik, saa benyttede jeg denne Færdighed til at forskaffe mig en og anden Villighed af de andre. Saaledes maatte Sophie en Gang paa en Ferierejse forpligte sig til at frisere mig hver Morgen for at erholde et vist Antal Herrer og Damer. Laura tegnede dog som oftest sine egne. I den første Periode af disse Lege behøvede vi stor Plads og mange Apparater, da vi altid byggede Huse af Bøger til vore forskellige Hoffer og afholdt store Fester med Baller o. s. v. Vi var ikke meget nøjeregnende med Hensyn til de kronologiske eller historiske Forhold, idet vil lod Helte fra forskellige Aarhundreder mødes og skildrede dem ganske som vi lystede, saa det egentlig kun var Navnene, vi laante fra Historien. Ude i Haverne førte vi undertiden Krige, naar vore Konger og Fyrster var blevne uenige. Vi var ordentlig ganske ængstelig til Mode, naar vi da løb mod hinanden med de Papirsposer, forestillende Krigsvogne, i hvilke alle vore Riddere var anbragte. Ved Sammenstødet faldt der nemlig tidt nogle ud, og dem opsnappede — om muligt — det fjendtlige Parti. Fangerne tilhørte da for Fremtiden den, der havde taget dem. Jeg troer næppe, at nogen af de

andre ved en saadan Lejlighed vovede saa meget som jeg. Min Heltinde, min højtbeundrede, sortøjede og sortlokkede Fanny, var nemlig Valkyrie. Hun var altsaa med i Krigsvognen, og havde en af de andre opsnappet hende, da havde det været mig en virkelig

Nogle af Tante Cecilies Dukker
»Den unge Christian IV« og »Den anden Fanny«.

Sorg. Det skete nu aldrig. Men denne første Fanny eksisterer ikke mere. Den jeg endnu ejer er kun en ret god Kopi, som Laura har fabrikeret efter den oprindelige. Jeg er ofte faldet i Forundring over, hvor lidt Lighed mit senere Ideal af en Kvinde har med denne emanciperede Fanny, der med et Blink af sine lynende Øjne beherskede sin hele Omgivelse. Aldeles original er denne Skikkelse ikke. Uden Tvivl ligger Ingemanns Berengaria til Grund for min Fannys Egenskaber og Væsen. Af den Maade, hvorpaa denne min Heltinde efterhaanden tabte mere og mere af sit mandhaftige Væsen,

og senere ganske omdannedes, saa hun end ikke kunde beholde sit Navn, dette Navn, hvis blotte Lyd kunde sætte mig i Ekstase, ser jeg tydeligt den vaagnende kvindelige, ja hele æstetiske, etiske og religiøse Bevidsthed hos mig selv komme til Gennembrud, og jeg værner om Mindet om min Heltinde paa alle hendes Stadier.

Nu tilbage til den Tid, da hun var Valkyrie. Fanny var naturligvis min bedste Ejendom, og der var aldrig Tale om at bortbytte hende eller Kongen, saaledes som vi ofte gjorde med de andre Personer, naar vi var kede af dem. Undertiden afholdt vi en ordentlig Auktion. Til denne Forretning forekom Søndags Formiddagstimerne, naar Md. Balslev var i Kirke, og vi kunde raade i hendes Stue, os mest belejlige. Saa var de mindre Søstre, der ogsaa var grebne af Papirdukkemanien, med, og det gik da livligt til. Der blev raabt: »Hvad bydes for Kejser Josef, Henrik den 4. eller Sultanen, for lille Emmy Holm eller den hvide Dame?« De mest heterogene Navne, Mænd og Kvinder fra alle Tidsaldre og alle Lande blev opraabte, og Budene paa dem var ligesaa mærkværdige. En uindviet vilde ikke faa noget ud deraf. Men vi, der til Punkt og Prikke kendte hverandres Ejendele, vidste godt, om det var et Underbud, naar der f. Eks: for hans tyrkiske Majestæt blev budt: den hvide Hest, Kobbermedaillen med Minerva, et Par unge Piger og en Guldlyre. Naar der saa var sket store Omsætninger, saa begyndte vi med fornyet Interesse næste Dag en ny Leg. Men en saadan kunde vare et helt Aar.

Efterhaanden forsmaaede vi ganske al Opbygning af Huse og Værelser til vore Dukker saa vel som de mindre Børns Deltagen i Legene. De maatte nu passe sig selv. Laura, Sophie og jeg maatte være ene om vore Fortællinger. Thi til Fortælling om, hvad alle vore Personer foretog sig og oplevede, indskrænkede Legen sig efterhaanden. Vi fortalte alle tre, ofte i Munden paa hverandre, med en Iver, der grænsede til Lidenskab. Hvert ledigt Øjeblik blev benyttet, Frikvarteret i Skolen, Gangen til og fra Skole og enhver Spadseretur. Det var i de Tider, at en Tur ud til Præstegaardene var os en sand Nydelse! Nu grupperede Fortællingerne sig altid om Kongen, Kristian den 4., tegnet efter det før omtalte Billede paa Harritslevgaard, og tre unge Piger, der alle elskede Kongen. Hver af os havde en af disse Ungmøer. Min var Valkyrien Fanny. Lauras Heltinde var et meget mere menneskeligt og kvindeligt Væsen,

bærende Navnet Regina. Sophies Ungmø hed Vilhelmine Johnsen, var Bispedatter og — i alt Fald efter Lauras og min Mening — en af bare Fromhed og Elskelighed kedelig Person. Da jeg havde Kongen at tale og handle for, saa havde jeg naturligvis Lov til at styre

Nogle af Tante Cecilies Dukker
»Lille Emmy Holm« og »En Kapellan«.

hans Hjertes Valg, og man kan vel vide, at Fanny ved Slutningen af de fleste Fortællinger blev den udkaarede. Saa lod Laura sin Regina gaa i Kloster, eller hun lod hende dø. Med Vilhelmine Johnsen havde jeg ikke stor Medlidenhed. Hun trøstede sig nok, mente jeg, og jeg husker aldrig, at nogen Fortælling endte med, at hun blev Dronning. Det hørte med til Fannys Væsen, at hun lige saa meget eftertragtede at blive Dronning som at blive Kongens Hustru. Jeg husker godt, hvorledes dette en Gang gik op for mig som noget syndigt, forbryderisk imod Kærligheden, og hvorledes der

heraf udspandt sig en hel ny Historie. Da denne nye Tanke ganske optog mig, og vi just skulde begynde en ny »Leg«, som vi kaldte Historierne, gav Moder os en Sommeraften det velkomne Ærinde at gaa til Harritslevgaard for at hente en Krukke Smør. Da vi gik derop, fortalte jeg om, hvorledes den 14aarige Fanny og hendes ærgerrige Moder lagde Planer om, at Fanny ved sine bedaarende Sange og andre Tryllemidler skulde fange den unge Konges Hjerter og naa den attraaede Dronningekrone. Uheldigvis hørte Kongen, der ingen Lokkemidler havde behøvet, Samtalen mellem Moder og Datter, og man kan ikke fortænke ham i, at hans vaagnende Kærlighed fik en brat Ende. Fanny og hendes værdige Moder trak sig nu — flove maa jeg antage — tilbage fra Land og Rige. »Aber, was thut die Liebe nicht?« Min Kærlighed til Fanny og hendes til Kongen tillod ikke, at hun forblev udenlands i mange Aar. Nu indsaa hun, hvorledes Moderens Verdslighed havde forført hende. Hun hadede sig selv og elskede virkelig Kongen. Hun turde ikke komme for hans Øjne. Men Længslen drev hende hjem. Hun maatte se ham, om han end ikke saa hende. Hun kom netop hjem, da den gamle Konge havde overladt sin Søn Regeringen og lod ham krone. Hun stod bag et Træ og saa den kronede Drot gaa forbi. — Da — ja lad mig tale med Ingemanns Ord i de dejlige Sulamithske Sange, der saa forunderlig mægtigt har grebet mig, da jeg mange Aar senere lærte dem at kende — grebet mig som noget længe kendt, noget oplevet — da »ved Klippen traf mig et Glimt af Salomons Øje. Med det ene Glimt fløj et Solhav i Hjertet mig ind, nu danser Sulamits Fod paa Rankernes Høje!« Ja som Sulamit, saaledes var nu min Fanny, intet andet end Kærlighed til den høje Kongeskikkelse, intet andet end Drøm om det Blik, der havde truffet hendes inderste Sjæl. Ligesom Sulamit kunde hun juble: »Dog han elsker de mørkladne Kinders Glød, som Rosen fra Sarons Enge.« Ogsaa Sulamits Lynblik havde min Fanny, min Fanny, der ikke mere var Valkyrien, ikke mere den ærgerrige Kvinde, men den elskende.

Dog nu tilbage til min Fortælling, der hin Aften ved Hjælp af Omgivelserne, den gamle Borg, som vi besøgte, fik et forhøjet romantisk Skær. Da vi gik hjem, og Maanen alt lyste mellem Træerne, var Stemningen paa sit højeste. Jeg fortalte om, hvorledes den gamle Konge paa en Maskerade blev dræbt af en Nidding ved

et Skud. Fanny, der forklædt er til Stede, hører, at Kongen er skudt og troer, det er den unge Konge. Om Natten, da alt paa Slottet er tyst, lister hun sig op i Salen, hvor Kongens Lig staar. Mærkværdigt nok var her hverken Vagt eller Lys, men kun den unge Konge, der skjult i en Krog er Vidne til en fortvivlet Monolog, i hvilken Fanny anraaber den døde om Tilgivelse for den Synd, hun har villet begaa mod ham og indvier sig selv til Nonne. Naturligvis elsker Kongen atter Fanny. Hvis nogen skulde finde denne Fortælling fuld af Usandsynligheder, saa maa jeg bede erindret, at Forfatterinden var et Barn. Ganske opfyldte var vi alle tre af Historien. Maanelyset og den sildige Aftentime forøgede den eksalterede Stemning. Snart blev vi saa uhyggeligt til Mode, at vi opgav Fortællingens Fortsættelse og travede rask af Sted. Saa mødte vi til vor Glæde nogle Udsendinge fra Hjemmet, der skulde se, hvor Smørekspeditionen blev af, og snart naaede vi Byen. Denne Aften staar mere levende for mig end nogen anden af vore mange »Landture med Historier«, og jeg maa næsten tro, at Laura og Sophie ogsaa vilde erindre den, om de læste disse Blade.

Uden at foregribe Begivenhederne vil jeg ikke kunne meddele, hvorledes vore Helte og Heltinder efterhaanden ganske omskabtes, hvorledes Riddertiden ombyttedes med Nutiden, Konger og Prinsser med Kapellaner og Kandidater, og hvorledes hvert Spor af Valkyrien forsvandt fra mit kvindelige Ideal. Det være da nok sagt, at disse Fortællinger ikke ophørte før efter vor Konfirmation. Da vi for nogle Aar siden, efter lange Tidens Forløb samledes alle tre, sagde Laura uvilkaarligt det gamle Stikord: »Skal vi saa fortælle,« og jeg troer næsten, vi havde kunnet levere en Fortsættelse. Jeg, i alt Fald, har aldrig ganske ophørt at fortælle mig selv Historier, og jeg var da vel ogsaa i Stand til at fortælle dem for det gamle, vante Auditorium. Da jeg her, som sagt, kun har med Tiden i det gamle Hus at gøre, saa kan jeg ikke fortsætte Kapitlet om Legene, men senere maa jeg atter strejfe lidt ind paa samme Omraade. Saa har jeg da endnu kun tilbage at omtale:

FERIEREJSERNE OG SOMMERGÆSTERNE

Lange Rejser foretog vi ikke. Jeg var næsten 19 Aar gammel, inden jeg kom uden for Fyns Land. Men en storartet Udflugt

gjorde hele Familien en Gang imellem ved Sommertid, og Turen gik da altid til Brolykke, min Moders Hjem, en yndigt beliggende Herregaard paa Hindsholmen, en halv Mil fra Kærteminde. Vi havde ikke, som de fleste andre Børn, nogen bestemt aarlig Sommerferie, og jeg husker, at Ane endog, da hun en Gang var med paa Brolykke, læste med os hver Formiddag. Dog i Almindelighed saa vi for os en 14 Dage à 3 Uger, som skulde tilbringes i ubunden, landlig Frihed, naar en skøn Sommermorgen en rummelig Fo'rmandsvogn« holdt for Døren og blev pakket med Kufferter, Kasser og Børn. Undertiden maatte Rejsen, for det mindste Barns Skyld, foretages i lukket Vogn, og da forekom den dobbelt lang, især naar den lille Broder opførte sin Skraalekoncert og den næstmindste blev utaalmodig over den lange Vej, der ingen Ende vilde faa. I Begyndelsen af Farten, var man naturligvis opfyldt af sine Rejsetanker og Feriestemninger. Men dygtig utaalmodig blev man, inden de fire Mile til Odense var tilbagelagte. Efter at have forfrisket sig der, blev man igen læsset paa Vognen og havde endnu henved tre Mile til Kærteminde. Det led gerne ad Aften, førend vi naaede denne By. Hvor forekom det Øjeblik mig højtideligt, naar vi endelig rullede over den lange Bro ind i min Faders Fødeby. Nu var al Træthed og Utaalmodighed forbi. Der gjordes Holdt uden for en stor Gaard først i Byen. Der boede Faders gamle Moder og en af hans Brødre.

Venlige, hjertelige, jævne og fynske var de, baade gamle Bedstemoder og Onklerne — der boede til den Tid tre af dem i Kærteminde — naar de mødte os med deres højrøstede »velkommen, lille Sophie, hvordan har Peter det? Goddag I søde Børn, staa af og kom indenfor!« Men det vilde blive for besværligt at læsse de sovende og smaatgrædende Børn af og paa. Moder lovede at komme snart en Dag ud til Bedstemoder med hele Flokken, og saa begyndte vi atter at slide paa den sidste halve Mil, og naar vi saa naaede Skoven, bag hvilken det kære Brolykke laa gemt, dybt inde, saa forekom det mig, naar vi kørte ind i dens svale Halvmørke, som nærmede vi os et Eventyrslot. Naar vi saa saa' Lysningen for Enden af Skoven og drejede om Hjørnet ind i Ladegaarden, saa den velbekendte, kønne hvide Bygning med den brede runde Kvist, der syntes mig at ligne en høj, ædel Pande, kørte over Broen op ad Gaarden og holdt for den brede Stentrappe, da bankede Hjerterne

i glad Forventning, og Eventyrprinsessen stod ganske rigtig paa Trappen i Tante Adolphines smukke Skikkelse. Ja altid gjorde hun paa ny et slaaende Indtryk ved sin kongelige Holdning, ved sine glinsende, sorte Lokker, ved sin friske, fine Farve og sine formskønne Træk, men dog allermest ved sit hele gratiøse Væsen, denne

Herregaarden »Brolykke«, Sophie Magdalene Utkes Barndomshjem.
Efter et gammelt Maleri.

min Moders yngste Søster, den eneste af ni, der endnu var hjemme hos Moderen. Men lad os nu ikke af bare Henrykkelse over Tante Phine glemme at sige Godaften til Bedstemoder. Det gaar sandelig ikke an. Der kommer hun ud fra Dagligstuen og hilser paa os alle med venlig Anstand, og nede fra Ladegaarden kommer den gode Onkel Ernst, der ikke taler mange Ord, men smiler saa skælmsk og venligt til Søsterbørnene og sætter de mindste op paa sine mægtige, brede Skuldre og løfter dem højt mod Loftet.

Kufferter og Æsker blev baarne op paa de rummelige Gæste-

kamre, og naar vi kom til Ro i de store Senge, og atter og atter tænkte den Tanke: du er paa Brolykke, da forekom det mig, at jeg var blevet flyttet saa langt fra min Hjemstavn, saa jeg næppe nu vilde føle mig længere borte fra denne, om jeg var sejlet over til Amerika, og de tre Uger, der laa for mig, syntes mig et lige saa langt Tidsrum, som nu tre Aar, ja egentlig et længere, da jeg slet ikke tænkte ud over det. Vor første Morskab om Morgenens var gerne at løbe over til Mælkestuen og raabe ind ad Kældervinduerne for at høre det stærke Ekko. Saa ud i Haven, hvor alt for mig havde et eget alvorligt Præg, baade Gravene, der gik rundt om Gaarden og de runde Broer, der førte over dem, og Mindestøtten for Bedstemoders første Mand, og den lange, lange Gang op til det gamle Telt — et malet Trælysthus — og den mørke Lund, ja selv det lille Blomsterparti, med de stive Buksbomkantninger, foran Bygningen. Skulde jeg have gaaet ene om paa disse Steder, da havde Melankolien grebet mig, ja en ængstelig Følelse vilde have forhindret mig i at komme blot hundrede Skridt bort fra Huset. Men her var ikke Tale om Ensomhed. Hele Søskendeflokken var jo med, og som oftest forefandtes en af Tanterne med sine Børn. Havde Laura kun været med, da havde alt været komplet. Hvor ofte lagde vi ikke Planer til at tage hende med paa en Brolykketur, men det blev ved Planerne. Vognen var altid fuld, naar vi skulde af Sted, og saa maatte vi da savne vor kære Legekammerat der, hvor vi allerhelst havde haft hende, hvor hver Dag var Ferie og Nydelse.

Ja hvor ubundet var ikke dette Liv i Have, Marker og Skove og i en lille Baad paa Gravene. Det undrer mig endnu altid, naar jeg tænker tilbage paa disse Dage, at Moder, der visselig var den omhyggeligste blandt Mødre, ja endog af en ængstelig Natur lige over for Børnene, turde lade os saaledes ro om paa Gravene uden at have voksne Folk i Baadene. Formodentlig har hun stolet paa den store, stærke og fornuftige Louise eller paa en eller anden halv-voksen Niece eller Neveu. Maaske har ogsaa baade hun og hendes Søstre følt, hvor umuligt det var paa dette Sted stadigt at have Øje med baade store og smaa Børn, naar de ret skulde nyde Landluften. Det har da syntes dem nødvendigt at lade staa til og bede Vorherre vogte Børnene, som han havde vogtet dem selv under de samme Forhold. Det gjorde han ogsaa, og faldt ogsaa en Gang en i Vandet, saa slap dog han eller hun derfra med et koldt Bad. Jeg

husker, hvorledes jeg selv en Gang vilde svinge mig om et Træ, der stod lige ud til Graven. Formodentlig har jeg gjort dette Kunststykke mange Gange med Held, men denne Gang tog jeg fejl og plumpede i Vandet. Drivende vaad kom jeg løbende op gennem Gaarden; men jeg troer ikke der fulgte nogen Bebrejdelse paa dette Fejltrin. Naar vi roede om paa Gravene, da havde vi altid samme Bestræbelse, nemlig at finde to store Halvkugler af Træ, der svømmede om paa Vandet, og at føre dem sammen med Aarerne. Disse Halvkugler, eller denne Kugle, havde vel siddet paa en af de Søjler, der stod ved Indkørselen over Broen. Hvorledes den var kommet i Vandet, ved jeg ikke. Men for mig hørte den hjemme der, og jeg mener at have truffet den der Aar efter Aar. Undertiden kunde det hænde, at de voksne tog Del i en Rotur. Da blev der bredt Tæpper paa Baadens Bænke og undertiden blev Guitaren taget med, og Tanterne sang til dette Akkompagnement med deres bløde, smukt sammensmeltende Stemmer. Bedstemoder var da ret i Humør og sad og smilede.

Skønt det synes mig vidtløftigt at begynde paa, maa jeg dog her give en lille Skildring af begge mine Forældres nærmeste Slægtninge. Jeg har levet for meget sammen med Onkler og Tanter, Kusiner og Fætttere til at kunne ile dem flygtigt forbi, og nu, da jeg netop i Tankerne er flyttet tilbage til det Sted, hvor jeg nød Livet i Forening med saa mange af dem, finder jeg bedst Lejlighed til at give en kort Karakteristik af Familierne Larsen og Utke. Saa forskellige, som det næsten er muligt, forekommer disse to Familiers Særkender og nedarvede Væsen og Egenskaber mig at være. Som min Faders Navn er dansk, saaledes har den hele Slægt i Udseende og Karakter et helt igennem dansk, jævnt, godmodigt, hos mange Medlemmer jovialt Præg. Min Fader havde maaske mest af dette sidste Træk, i alt Fald, hvad den dalevende Generation angaar. Er der i min Moders Slægt meget af det koleriske Temperament, saa synes mig derimod det sangvinske at have størst Raaderum i min Faders, maaske med en lille Tilsætning af det flegmatiske. Der var syv Brødre og to Søstre Larsen. Da de alle har været gifte, og hver af dem har Børn — en endog fjorten — saa kan man vide, at her blev en talrig Familie at gøre sig bekendt med. Til den Tid, jeg her omtaler, boede — som tidligere er nævnt, foruden Faders Moder, tre af hans Brødre i Kærteminde og hans yngste Søster paa en

Herregaard der i Nærheden. Børnevenner var de alle, og det var derfor meget fornøjeligt at komme ud at besøge dem og at gaa fra Hus til Hus og blive hjertelig modtaget. Mine Bedstefædre har jeg aldrig set. De var døde før min Tid. Faders Fader havde været en velhavende Købmand. Men saa vidt jeg har forstaaet, ødelagde Krigen med England meget for ham. Gamle Bedstemoder havde været en dygtig og flink og usædvanlig rask Kone. Hun blev altid glad ved at se »Peters Børn«, var altid venlig imod os og nærede vist stor Agtelse og Godhed for min Moder. Der var naturligvis stor Forskel paa Begavelse og Karakter hos de syv Brødre Larsen og paa de Stillinger, de indtog i Livet; men et hjertensgodt Sindslag ejede de alle. Den ældste af Faders Søstre har jeg aldrig set. Hos den yngste er jeg ofte kommet og har befundet mig vel i hendes gæstfri Hjem, der havde et velhavende, men jævnt Præg. — I sin Barndom havde min Fader tilbragt nogle Aar i Moders Hjem for at nyde Undervisning sammen med hendes Brødre. Jeg ved ikke ret, om det er Spøg eller Alvor, naar Moder siger, at hendes og Faders Forlovelse skriver sig fra den Tid. Maaske har de ikke selv vidst at angive Tiden for Overenskomsten om at følges ad paa Livets Vej.

Og nu en lille Karakteristik af Familien paa Brolykke. Min Bedstemoder var Datter af en Præst i Kærteminde, Heilmann, der efter hvad Familietraditionen melder, har været en original og begavet Mand, der vist i mange Retninger var forud for sin Tid. Bedstemoder blev som en 16aarig, vistnok meget køn Pige, gift med den daværende Ejer af Brolykke, som hed Jørgensen. Da hun var 17 Aar gammel, sad hun som Enke paa Gaarden med en lille Søn. Dog længe varede hendes Enkestand ikke. En ung Landmaaler ved Navn Utke kom til Gaarden, blev indtaget i den unge, smukke Enke og var snart hendes Mand. Efter alt, hvad Moder har fortalt om sin elskede Fader, har jeg dannet mig et nogenlunde tydeligt Billede af ham. Men da jeg som sagt aldrig selv har kendt ham, vil jeg indskrænke mig til at sige, at han var en streng, retskaffen Karakter, en Mand med stor Dygtighed, der forstod at styre og opbringe sin store Ejendom og kunde sætte sig i Respekt hos Børn og Tyende. Den Tids Opdragelsesmetode var jo almindeligvis streng, og derfor kommer jeg først til at omtale Respekten. Men at han ogsaa forstod at indgive sine Børn Kærlighed, det ved jeg

fra den Maade, paa hvilken Moder altid har mindedes og omtalt ham.

Bestemoder var en begavet og talentfuld Kone. Men jeg mener nok, at hun, ved temmelig tidlig at være kommet til at staa som Herskerinde over store Ejendomme og mange Folk, og ved at være

Købmandsgaarden i Kærteminde, Peter Clausen Larsens Barndomshjem.
Efter et gammelt Maleri.

blevet føjet fra Ungdommen, havde udviklet noget herskelystent i sin Karakter. Dog har jeg dette mere af Omtale end af egen Erfaring. Hun var altid saa elskværdig mod os, og har hun, som der bliver sagt, gjort megen Forskel paa sine Børnebørn, saa hører vi Søkende saa vist ikke til dem, der har noget at beklage sig over.

Men tilbage til de gamle Dage. Min Bedstefader adopterede den lille Stedsøn, der først i sit trettende Aar fik at vide, at han ikke var en Utke, hvilket Navn han bar saa vel som hans 13 Halvsøkende. Saa stor en Familie opvoksede der paa det gamle Brolykke. Som begge Forældre var kønne, sunde og stærke, sorthaarede og i det hele af et mørkladent, noget sydlandsk Udseende, saaledes var hele

den store Flok af Børn — naturligvis i højere eller ringere Grad — kunne og begavede, men alle kraftige, alle af det sydlandske Udseende, næsten alle af et kolerisk Temperament og næsten alle af Naturen udstyrede til at blive dygtige og handlekraftige Mennesker. Mærkværdigt nok er de ni Søstre i langt højere Grad end Brødrene blevne, hvad deres Evner anviste dem at være. De lever alle endnu, da jeg skriver dette, og da min Moder — den ældste — nærmer sig sit 72. Aar. Derimod er fire af de fem Brødre døde i deres bedste Alder, og den eneste tilbagelevende, den af dem alle mest begavede, har nu tilbragt over 40 Aar paa en Sindssygeanstalt. Jeg troer, at disse Mennesker, i Følelsen af at eje et Overmaal af Kræfter, har i Ungdommen stormet for vildt løs mod deres Natur. Søstrene derimod, der har levet Kvindens mere bundne Liv, har af det gavnlige Aag draget Fordel for Sjæl og Legeme.

Denne hele Søkendeflok var, ligesom Forældrene, musikalske, og baade siger Moder, og jeg har ogsaa hørt fremmede bekræfte det, at man vanskeligt skulde høre smukkere Sang end den, der i hine Dage blev foredraget paa Brolykke af den hele Familie. Der var baade Sopraner, Alter, Tenorer og Basstemmer og saa godt Øre hos hver enkelt, at man ikke behøvede at lære firstemmige Sange efter Noder, men selv udsatte dem firstemmigt i Øjeblikket.

Det er naturligvis ikke min Hensigt at omtale hver enkelt af de mange Onkler og Tanter. Alle har de været gifte — paa nær den stakkels syge Onkel — og næsten alle har en Del Børn, saa denne Familie er endnu talrigere end Faders. Næsten alle Fættrene og Kusinerne har arvet en Del af de samme Egenskaber og Særkender, jeg nu har søgt at skildre hos Familien Utke.

Som rimeligt var, saa jeg i min Barndom mere til alle disse Slægtninge, end det senere har været Tilfældet. Nogle af dem er blevne temmelig fremmede for mig. Andre er jeg kommet i nærmere Berørelse med, og med nogle har jeg vedligeholdt baade Korrespondance og personlig Omgang, og næsten altid har det været mig en Tilfredsstillelse, naar Skæbnen har ført mig sammen med en eller anden af de henved 90 Kusiner og Fættre. Familielighed og fælles Barndoms- og Ungdomsminder knytter Baand, som Aarene ikke sønderriver.

Og saa endnu et Par Ord om vort Ferieliv hos Bedstemoder paa Brolykke. Hun saa meget gerne Børn og Børnebørn hos sig, og hun

Familien Utke, klippet af »Silhouettør Smidt«. Billedet er sammensat af 3 forskellige Dele, som er klippet med flere Aars Mellelrum.

havde da ogsaa baade Plads og Evne til at modtage en Del Gæster. Saa hændte det da, som tidligere bemærket ofte, at vi der samledes, saa med en, saa med en anden Gren af Familien. Helst saa vi, at Kusinerne Lehn, der var jævnaldrende med os, opholdt sig der. Jeg troer nok, at de fremdeles er dem, med hvem jeg bedst vilde samstemme. Vi fortsatte i Aarenes Løb disse Besøg paa Brolykke lige til Bedstemoders Død 1851, og jeg vil derfor ogsaa, under en senere Periode, komme til at fortælle om et Besøg der i den voksne Alder.

Nu vil jeg bede mine Læsere med mig at vende tilbage til det lille Bogense og der gennemleve nogle Sommermaaneder med

FERIEGÆSTER

Foruden mine Forældres store Gæstfrihed bidrog ogsaa den Omstændighed, at saa mange af Moders Søskende boede i Jylland, til at forskaffe os en Del Sommergæster. Det var tidt kun for korte Besøg, da Brolykke som oftest var Maalet for de rejsende. Men desto oftere fik vi disse Visitter af Slægtninge, da de baade paa Ud- og Hjemrejsen gik over Bogense, hvorfra der var Færgefart til Jylland. Ingen af disse jydske Gæster satte mere Liv i Huset end en af Moders Svogre, Oliemøller Schytte. Hvor man saa opholdt sig, saa skulde man nok høre det, naar han og Fader hilste paa hinanden og blandede deres muntre Latter. Hans Besøg var altid korte, da han, stadig virksom, altid havde travlt, mere med at ordne andres Anliggender end sine egne, der vist altid var i den bedste Orden. Var der derimod et Gaardkøb eller Salg i Familien, eller lignende Sager at bringe i Stand, da blev »Svoger Schytte« altid rekvireret, og foruden Forretningerne fik han altid, i det hele eller halve Døgn, han havde til vedkommendes Disposition, Tid til en Del munter Spøg, til en Dans eller til at foredrage nogle muntre Viser. Jeg fandt det altid meget morsomt at høre ham og Fader tale og spøge sammen og sige hinanden Sandheder, med Hensyn til hvers Særegenheder, uden nogen Sinde at tage hinandens Uforbeholdenhed ilde op. Derimod var jeg halv bange for, at Onkel Schytte skulde henvende sig direkte til mig, da jeg godt følte, at jeg aldrig havde et rask Svar paa rede Haand som Gensvar paa hans hurtige Spørgsmaal eller Bemærkning. Dette var noget, Louise langt bedre forstod, hvorfor han ogsaa hellere gav sig af med hende.

Det var dog ikke alle vore Gæster, der saaledes kom og svandt som et Lyn. De havde ikke alle saa travlt som Onkel Schytte og var ikke alle gennemrejsende Jyder. Jeg erindrer næppe nogen Gren af den store Familie, ja næppe nok noget Individ, der ikke har besøgt vort Hus. Der kom Studenter i Sommerferien, der kom Tanter med Smaa børn, og der kom svagelige Kusiner, som skulde bruge Strandbade. Det var nemlig lige saa ofte — eller oftere — for andres Gavn og Morskab end for deres egen, at mine Forældre udstedte deres Indbydelser. Det er imidlertid saa langt overvejsende, at jeg har mine Erindringer om det brogede, muntre Liv, der førtes hjemme i Sommermaanederne, fra en senere Periode, og jeg vil derfor nu indskrænke mig til at omtale Bedstemoders Besøg, dem jeg ligesaa godt husker fra det gamle Hus, som fra den senere Tid.

Det var ikke saa sjældent, at Bedstemoder kom til os, undertiden paa Gennemrejse til de jydsk Børn, men oftere for Husets egen Skyld. Fader var sikkert hendes kæreste Svigersøn, og hun brugte ham ogsaa gerne som Læge. — Hvor tydeligt mindes jeg ikke disse Dage, naar Bedstemoder ventedes, og vi Børn i vor Utaalmodighed løb hvert Øjeblik til Højen i Haven for at se, om hendes Vogn ikke var at øjne ude paa Vejen. Og naar saa endelig den firspændte Wiernervogn kom til Syne derude, naar gamle Niels Kusk saaes stiv som en Pind paa Bukken og rask kørte frem for Gadedøren, hvor bankede da ikke Hjerterne. Og i Sandhed, det var ogsaa altid en Fest — en lille Venusfest — som den kan falde for i Ufuldkommenhedens Verden, at se det Syn, der viste sig, naar Vogn døren blev slaaet ned og Tante Adolphine traadte ud, straalende i ny Skønhed, der forhøjedes ved en smuk, rød Hattesløjfe eller en klædelig Fløjlstrøje eller en eller anden af disse Toiletgenstande, der forbliver ubemærkede, naar Folk af et almindeligt Udsende bærer dem, men som hæfter sig i Hukommelsen for stedse, naar de tjener til at fremhæve saa smukke Former og Træk. De, der kun har kendt min Tante fra de senere Aar, hvor hun, som en noget svær Dame, vel altid har bevaret Anstand og Ynde, men naturligvis har mistet den Ungdommens Skønhed, som Tiden altid røver, vil maaske mene, at min Beskrivelse er holdt i for høje Udtryk. Men jeg kan kun sige, at har jeg end set unge Piger, hvis Ydre mere har svaret til min subjektive Forkærlighed for det fine, pikante, saa har jeg

dog, netop med Undtagelse af Tante Adolphine, aldrig set nogen ung Dame, hvem jeg vilde give Prædikatet: en Skønhed. Jeg tør ogsaa rolig appellere til alle dem, der har kendt hende i hendes straalende Ungdom, og jeg troer, de fleste vil underskrive min Dom og tilkende hende Prisen. Der er altid noget tiltrækkende ved det skønne, men det var dog saa langt fra, at det var Skønheden, der udøvede den hele magnetiske Magt. Vi havde al Grund til at glæde os over den kære Tantes Besøg. Hun holdt af os alle, som vi af hende, og hun hang med en særlig Hengivenhed ved Fader og Moder, der en Gang i hendes Barndom havde haft hende i Huset i længere Tid. — Det kunde synes, som om Bedstemoder blev glemt for Tanten. Dog ligger dette kun i en fejlagtig Fremstilling fra min Side. Bedstemoder var slet ikke af de Naturer, der drog sig i Skjul bag andre. Hun var vel glad ved sin Datter, men ønskede ogsaa nok al den omhyggelige Opmærksomhed, der fra vor og hendes Side blev vist hende. Det var kønt at se den yndefulde, spøgende Maade, paa hvilken Tante Adolphine forstod at omgaas sin gamle Moder, der vist i tidligere Tider ikke altid havde taalt Spøg af sine Døtre, om de kunde have ønsket at overtale hende til et eller andet. For hendes yngste Datter kunde dette nok lykkes.

Paa vor Egn var der to unge Mænd, som i høj Grad hyldede Tante Adolphines Elskværdighed. Den ene er siden blevet hendes Mand. Jeg indestaar ikke for, at den anden ikke var blevet det, om hans Hjerte havde sejret i Kampen med hans Adelsstolthed. Disse Forhold skulde jeg ikke have berørt, om ikke den Omstændighed, at jeg i Barndommen var Tilskuer ved denne Roman, havde givet end mere Næring til de erotiske Drømme, over hvilke Læseren maaske har undret sig ved at læse mine Skildringer af vore Lege. Nu — Ingemann maa ogsaa bære sin Del af Skylden. Hans Skildring af Valdemar Sejers Kærlighedshistorie har gjort et uud-sletteligt Indtryk paa mig, og den fik jeg tidligt ind.

Hvad nu min kære Tante angaar, da antager jeg, at hun har ført et saa lykkeligt Liv i sin stille Præstegaard, saa hun priser den gode Stjerne, der førte hende ad denne Vej. Og se nu — Fortællingen om Sommergæsterne sluttes næsten af Skildringen af et Par enkelte af dem. Men senere følger en Fortsættelse. Her maa jeg slutte min Beretning fra det gamle Hus.

Da min Fader købte et Hus i Byen, og vi flyttede ind der, var

jeg henved 13 Aar. At flytte fra et Hus til et andet er vel i sig selv ingen Begivenhed. Men naar man kun en eneste Gang i sin Barndom og første Ungdom ser sit Hjem forlagt til en anden Bøllig, og naar det indtræffer netop i Overgangen til den mere bevidste Alder, saa er det rimeligt, at de egentlige Barndomserindringer har faaet et Skær af Stedet, hvor de oplevedes, og saaledes er det gaaet mig med de Erindringer fra »det gamle Hus«, hvilke jeg her afslutter.

»DET NYE HUS«

JA nu er det nye Hus blevet et gammelt Hus; gammelt af Aar og gammelt ved Mangfoldigheden af de Minder, der knytter sig til det. Da jeg for 6 Aar siden begyndte disse Optegnelser, da indesluttede Huset i St: Annagade endnu begge mine dyrebare Forældre. Nu boer min Broder med Familie nedenunder, og Moder har sin Enkebolig ovenpaa. I en vis Forstand var det altsaa det nye Hus — en ung opblomstrende Gren af Familien — jeg for nogle Somre siden der besøgte. Men Gud skal vide, om disse Meddelelser nogen Sinde strækker sig saa vidt, saa jeg naa'r til denne Periode, naa'r til at tale om det gamle Hjem i dets Forvandling, som den Broders Hjem, der kun var 2 Aar gammel, da vi flyttede ind i Huset. Hvis jeg skal skride ligesaa langsomt fremad som hidtil, da er der ikke meget Haab om at naa saa vidt.

Nu vil jeg imidlertid trøstigt begynde, og saa lader jeg da, som ved et Trylleslag, de 31 mellemliggende Aar forsvinde. Heldigvis er dette en af mine mindste Kunster. Pf — — siger jeg bare, og saa staar jeg der som en næppe 13aarig Pige, i min tærnede Hvergarnskjole, midt i min Søskeneflok, rede til at bære alt, hvad Moder vil betro os om til

DET NYE HUS

Aa hvor der forekom mig dejligt deromme! Mon ikke smaa Alfer, som jeg ikke kunde se, har sunget for mig om alle de lykkelige, glade Dage, jeg der skulde tilbringe? Nok var det, jeg fandt alt lovende og yndigt der, de friske, luftige Stuer, det store Val-

nødtræ og Pæretræ i Gaarden, Udsigten over Havet fra den Have, som først skulde anlægges, og fremfor alt det Gavlværelse ovenpaa, som vi Søstre skulde have som vort eget Kammer, og som

Huset i St. Annagade.

siden i mange Aar gik under Navnet: Jomfruburet. Rigtignok husker jeg, at jeg nærrede nogle dristige Drømme om at kunne faa et lille hvidtet Rum, med et stort Vindue ud til Gaarden, ganske til min egen Disposition. Men dette laa just ikke i Moders Plan. Mit yndige Kabinet skulde være Spisekammer, og jeg var da ogsaa meget vel fornøjet med min Andel i Jomfruburet. Huset var snart

ganske i Orden, Moder fik hurtigt Haven anlagt og beplantet, og Bønderne fandt snart Doktoren i hans eget Hus. Nu manglede der os kun et. Vi længtes alle efter, at Louise skulde komme hjem og se hele Forvandlingen. Og hvor var Louise da henne? Ja hun og hendes Barndomsveninde, Charlotte, havde forstaaet at faa gjort Alvor af deres for mange Aar siden udkastede Plan, at de skulde konfirmeres sammen. Grevinde Bernstorff, der som Enke boede i Lauenburg, skrev til mine Forældre og udbad sig, at Louise maatte opholde sig nogen Tid i hendes Hus og tilligemed hendes Plejedatter nyde Konfirmationsundervisning hos Superintendenten i Ratzeburg, Kattenhusen, hvem hun omtalte som en meget elskværdig og anset gejstlig Mand. Hos Fader vakte denne Sag ingen Betænkelighed. Han var altid af den Anskuelse, at hans Børn havde godt af at se sig lidt om i Verden, og han vidste, at hun kom i et Hus, hvor hun kunde lære meget. Han havde heller ikke Lyst til at nægte den kære Grevinde B. den Villighed. Hvad Louise selv angik, da ønskede hun intet hellere end at komme af Sted. Det ængstede hende aldeles ikke, at hun ganske ene skulde foretage Rejsen, der den Gang ikke var at regne for saa kort, da den holstenske Jernbane endnu ikke var færdig, heller ikke, at hun skulde modtage Konfirmationsberedelsen paa tysk og daglig tale dette Sprog. Hun var dog endnu ikke 14 Aar og skulde indhente de andre Konfirmander, der allerede havde begyndt Timerne hos Superintendenten.

Men hos Moder var der, hvad der var ganske naturligt, flere Betænkeligheder at overvinde. Det var hende lidt svært saa tidligt at sende et Barn bort fra Hjemmet, og hun vilde ogsaa savne at være til Stede ved sin ældste Datters Konfirmation. Dog, hun gav efter for de andres Ønske, og i Oktober havde vi fulgt Louise til Odense. Rejsen gik godt, og vi fik hele Vinteren igennem de mest tilfredsstillende Breve fra hende. Hun og Charlotte var meget glade ved Samlivet. Religionsundervisningen hos Superintendenten var i høj Grad tiltalende og opfyldte hende meget. I Hjemmet havde hun Timer hos Charlottes Lærerinde, Frøken Louise Hanch fra Odense, hvem hun i Forvejen kendte og holdt af. Sproget generede hende ikke, og hun morede sig over alt det nye, hun saa og oplevede. Først i April blev hun konfirmeret. Men nu vilde Grevinden og Charlotte gerne have hende nogle Maaneder med til Lau-

Gaarden med Havehuset og »Klattermaskinen«.

enburg. I Juni skulde hun komme hjem. Hvilken Glæde, da vi en skøn Sommerdag kørte ud til Margaard for at hente hende. Hun var nemlig fra Altona rejst med en Søster til Fru Schøller paa Margaard.

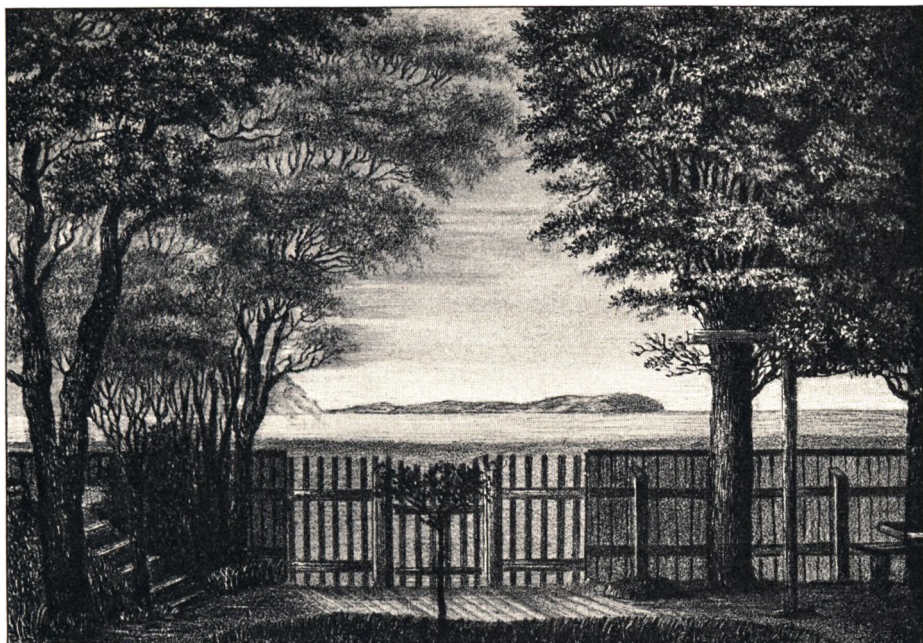
De 8 Maaneder Louise havde været borte, forekom mig en lang Tid, og i Sandhed, de havde ogsaa forandret hendes Ydre. »Nej,« tænkte jeg, da vi kørte ind paa Gaarden, »er det min Søster, den smukke unge Dame, som staar der paa Trappen?« Jo, det var hende. Større var hun egentlig ikke bleven. Hun var meget stor af sin Alder, da hun rejste hjemmefra. Men hun var nu en voksen Pige, finere af Teint og Figur og virkelig yndig, som hun stod der med glædestraalende Øjne, i en klædelig lys Dragt, med det blanke sorte Haar glat opsat. Glæden over Gensynet var naturligvis stor paa begge Sider. Og skønt de gæstfri Mennesker vi besøgte var Venligheden selv imod os, saa var de fremmede Omgivelser dog ikke rigtig passende til Situationen, og bedst var det, da vi kom hjem med hende til vort nye Hus, til Ane Curtz og til de smaa Søskende.

Louise vakte i mange Hensender vor Beundring, denne voksne Søster, der kunde fortælle os saa meget interessant, der havde set det brændende Hamborg og meget andet, der ligger paa den anden Side af »Præstens Vænge«, den Grænse, vi endnu ikke havde overskredet. Hun blev for øvrigt snart, ved sin praktiske Sans og sit hele udviklede Væsen, en god Hjælper i Huset for Moder.

Jeg kan ikke undlade her at omtale en ung Pige, som netop paa den Tid gæstede vor lille By. Vel saa jeg hende da for første og sidste Gang, men hendes yndige Billede fæstnede sig for altid i min Sjæl. Hvor mindes jeg endnu tydeligt den Nysgerrighed med hvilken vi, naar vi gik til og fra Skolen, skottede over til Præstegaardens Vinduer, da vi først havde faaet et Glimt at se af den lille mørkøjede Pige, med de tykke, lavt anbragte, mørkebrune Fletninger og den livlige Mine. Vi gik i de Dage gerne en Omvej for at opnaa at komme lige forbi Præstegaardens Vinduer. Pludselig, som vi en Dag sad i Skolen, gik Døren op, og den lille Dukke hoppede ind i Stuen. Hvor var hun væver og munter og nydelig. Hun spurgte, om Ane vilde have hendes Besøg om Aftenen, og Louise blev da indbudt til Selskab for hende. De har vist passet godt for hinanden, disse to af Livsglæde sprudlende unge Piger. Af os Børn

kan jeg slet ikke huske, hun tog Notice. Men det var for mig Fornøjelse nok at se paa hendes kønne, store, brune Øjne og høre hendes smukke Stemme. Ikke anede jeg den Gang, at et lignende Par Øjne, en lignende Stemme skulde en Gang blive min bedste Lyst. Det var ikke af den Grund, det var ved sit eget Væsens

Udsigten fra Haven i Lægeboligen i St. Annagade, Æbelø i Baggrunden.
Efter en Tegning af Sophie Rohmann.

Magt, at Lise Hertz — thi saaledes hed Pigen — behagede mig saa meget. Hun var en Broderdatter af Fru Fich, der snart præsenterede hende hjemme hos os, og nu husker jeg godt flere Aftener, hvor hun besøgte os. Paa Moders Fødselsdag var hun til Selskab hos os. Hun saa' saa sød ud i sin rosenrøde Kjole. Der blev som sædvanlig musiceret. En Broder til Grev Bernstorff havde just med temmelig megen Færdighed og Smag spillet Webers »Opfordring til Dans«, da Fader paa sin halv pudsige, halv højtidelige Maade gik hen og bød den unge Pige Armen for at føre hende til Klaveret. Hun fulgte meget frimodigt Opfordringen og spillede smukt og

med en vis Lethed — ligesom ogsaa hendes Sang havde mere af denne Friskhed og Naturlighed, der minder om Fuglekvidder, end jeg senere, med en enkelt Undtagelse, har hørt af unge Piger. Jeg husker endnu, at hun spillede Variationer over den da meget yndede Sang »Over Bølgen hist«. Af hendes Sange husker jeg »Lille Katrine« og »I alle Verdens Riger mit Hjerter om jeg bar«. Den sang hun med meget Skælmeri.

Snart forsvandt denne yndige Fremtoning fra vor Horizont. Med stor Bedrøvelse og Deltagelse hørte vi 1½ Aar senere, at hun saa tidligt havde forladt denne Jord.

Henimod Slutningen af dette Aar forøgedes Flokken med en lille Broder. Ja jeg har vel endnu slet ikke omtalt de to større Brødre, der medbragtes fra det gamle Hus. Det er saa vist ikke, fordi jeg har betragtet de kære Drengbørn som Bagateller, der ikke var Omtalen værd. Men Thal var den Gang kun 5 Aar, Peter 2½. Jeg har hellere villet opsætte at give en Skildring af dem, indtil Individualiteten noget senere mere gør sig gældende. Lad dem da vokse lidt endnu, og lad min lille Yndling med det sorte Haar, den mørke Teint og den store Mund sove lidt endnu i sin Vugge. Ernst blev han for Resten kaldt. Ane Curtz holdt ham over Daaben, og hans voksne Søster stod Fadder.

I Sommeren 1843 skete der en for os Børn meget stor Forandring i det daglige Liv, idet vor Barndoms trofaste Veninde, Ane Curtz, besluttede at tage mod et Ægteskabstilbud, som blev gjort hende af en Købmand i Ebeltoft, hvem hun i en Række af Aar ikke havde set, og som tidligere havde været gift med en Slægtning af hende. Det var en Begivenhed, som vist undrede alle hendes Bekendte. Ane var over 40 Aar, hun kendte ikke meget til Manden, og da hun kun havde set ham som Ægtemand, saa kunde man jo vanskeligt forudsætte nogen tidligere gensidig Inklination. Jeg husker ogsaa, at nogle af hendes Venner raadede hende fra dette Skridt, og at hun i alt Fald for et Øjeblik var tilbøjelig til at følge deres Raad. Men Giftermaalet kom dog i Stand, og senere har jeg ogsaa nok kunnet tænke mig, hvad der bevægede hende til dette besynderlige Vovestykke. Hun har frem for alt villet skaffe sin gamle Moder, der nu i mere end en Menneskealder havde givet og hørt paa Informationer, et behageligere Hjem. Selv har hun maaske ogsaa været træt af den stadige Undervisning og har ment at kunne gavne

og glæde sig selv, Enkemanden og hans fire Børn ved for Fremtiden at kunne leve for dem.

Men — Ægteskabet er ikke saaledes at lege med. Det taaler ikke, at man har noget andet Formaal ved at indgaa det, end dets egen Idé. Her straffede det sig ogsaa at ville gifte sig for dette eller hint. Dog jeg kommer siden tilbage til Ane og hendes videre Skæbne. Her maa jeg kun udtale, at jeg aldrig ret har kunnet forlige dette Skridt med alt, hvad jeg ellers har set af hende, skønt jeg i det hele ikke kan sige hendes Karakter fri for Excentricitet. Hvem der ikke kender hende, kunde maaske af mine foregaaende Ytringer slutte, at hun handlede efter en kold Beregning. Intet mindre. Hendes Fantasi har uden Tvivl foregøglet hende al den Lykke, som et til Kærlighed ofret Liv vilde bringe hende og dem, for hvem hun vilde virke. Nu — nogen Kærlighed har hun ogsaa høstet i de nye Forhold, om ikke der, hvor hun mest ventede den. Derom senere. Manden kom, og med et halvt Øje kunde vist enhver se, at han og Ane ikke var skabt for hinanden. Brylluppet stod hjemme hos mine Forældre. Ane og hendes Moder forlod Bogense. Det var, som Tæppet gik ned for første Akt af vort Barndoms- og Skoleliv.

Paa en Maade var Tæppet med det samme rullet op for anden Akt. Paa Bryllupsaftenen var der en ny Gæst i vort Hus. Der sad ved Klaveret en Mand i trediveaars Alderen, af et sydlandsk Udseende, brun af Hudfarve, med et stort, næsten blaasort Haar og store, mørke Øjne. Hans Spil saa vel som hans Tale og Mimik og hele hans livlige, noget urolige Væsen tydede paa sydlandsk Herkomst. Hans Fader var ogsaa en Schweitzer. Ochsner, saaledes hed vor nye Gæst, var blevet Kapellan hos Pastor Fich og skulde tillige blive vor Lærer. Han fik det nemlig arrangeret saaledes, at hans Forlovede skulde komme til os som Lærerinde. Da hun imidlertid ikke kunde paatage sig at informere saa store Børn i alle Fag, saa udbad han sig hos Pastor Fich Tilladelse til daglig at maatte give os nogle Timers Undervisning.

Hvor mindes jeg tydeligt en Aften i Efteraaret, da jeg havde været med Fader i Sørslev Præstegaard, hvor Laura Balslev nu opholdt sig for at blive forberedt til Konfirmation af sin gamle Bedstefader. Medens vi havde været der, var den nye Lærerinde, Jomfru Willinger, kommet. Hun stod i den forreste Stue og blev saa fuldstændigt som muligt maalt af mit just ikke hurtige Blik. Sir-

lighed var det første, jeg bemærkede. Hun var en ret køn, i alt Fald meget net Dame paa circa 30 Aar. Fader kastede et Æble hen til hende og raabte: »Se det maa hun ha', lille Jomfru!« Hvorledes hun modtog Spøgen, husker jeg ikke. Men hun maa dog ikke straks have forstaaet hans Væsen. Hun fortalte nemlig senere, at hendes første Tanke havde været: »Mon Manden ikke er fuld?« Saaledes er Fader vist ofte blevet misforstaaet, idet han altid forudsatte, at ethvert Menneske straks var tilgængeligt for Spøg. Lærte Folk ham først nærmere at kende, da forstod de ham nok. Intet bliver lettere forstaaet end sand Hjertensgodhed.

Nu begyndte den nye Undervisning, og den optog aldeles Sophie og mig. Jfr. Willinger lagde megen Vægt paa Haandarbejder og tog sig af min Tegning, som nu fik et Opsving. Hun læste ogsaa nogle Fag med os, men vi mærkede nok, at hun ikke var den gamle øvede Lærerinde som Ane Curtz, hvad hun ogsaa var beskeden nok til selv at mene. Men hun lærte os at tale vort eget Sprog mere korrekt. Hun talte det selv smukt og fængslede os ved sine levende Skildringer af de Forhold og Personer, blandt hvilke hun hidtil havde bevæget sig. Ofte stod hun om Aftenen inde paa vort Kammer og passiarede med Louise, til stor Fornøjelse for os andre, saa længe til Fader dundrede med Sengehesten i Loftet og raabte: »Vil I nu se til, I kan gaa hen og lægge jer, ellers skal jeg min Sæl . . . «

To Timer hver Eftermiddag kom Ochsner og gav Sophie og mig Undervisning i Religion, Musik, Fransk, dansk Stil og Regning. Hvad det sidste Fag angaar, da formaaede heller ikke han at give os Interesse derfor. Musiktimerne skønnede jeg heller ikke rigtig paa. Det forekom mig, at min Lærer egentlig kun sad der for at overholde, at der blev spillet med Iver den Time. Meget musikalsk troer jeg næppe han var, og de Ting, han lod mig spille, vakte ikke min Kærlighed til Musiken, der laa dybt nedgemt, og om hvis Opvaagnen jeg senere vil faa Lejlighed til at fortælle. Maaske har Ochsner været bedre fornøjet med mig som Elev, end jeg med ham som Lærer. Jeg havde nemlig altid Fornøjelse af at tilegne mig Færdighed til en vis Grad og har vist øvet mig flittigt, om jeg end hverken den Gang eller senere har kunnet udholde at spille mere end højst en Time daglig. Har jeg nogen Sinde prøvet paa at drive Fliden videre, saa har jeg altid følt, at det maatte ende med

at gøre mig aldeles ked af Musikens Dyrkelse, hvorimod jeg ved Maadehold sikkert vil kunne beholde Lysten gennem hele Livet.

Men jeg kom til at opholde mig for længe ved den Del af Ochsners Undervisning, der mindst interesserede mig. De andre Timer gjorde det saa meget desto mere. Især rev Religionsundervisningen mig ganske med. Jeg troer, det gik Sophie ligesaa. Det var, som et helt nyt Liv gik op for os. Men længe varede det ikke, før min spæde Tænkeevne fik for stort et Læs at trække. I denne Henseende troer jeg nok, det gik Sophie bedre. Maaske var hun endnu for meget Barn, maaske var hun heller ikke af Naturen saa tilbøjelig til Skepticisme som jeg. Aldrig skal jeg kaste en Skygge af Bebrejdelse paa min elskede Religionslærer. Men dette troer jeg at have siden forstaaet, at han ikke har haft et skarpt Blik nok for at kunne bedømme vor Modenhed — eller Mangel paa Modenhed — til at kunne modtage og selv videre i Tanken tumle med hans Meddelelser. Han saa, at det i høj Grad interesserede os, naar han forklarede os de forskellige tyske Filosoffers Systemer. Nu troer jeg at forstaa hans eget Standpunkt. Han var rimeligvis, som vistnok største Parten af den Tids teologiske studerende, paavirket af Hegel. Men efter sin hele Personlighed hældede han dog til og ønskede at finde Hvile i en from, praktisk Kristendom. Jeg har senere ment at fatte, at der i hans Indre førtes en Kamp for at forlige disse stridende Standpunkter. Uden at kunne tyde den, saa jeg den Gang i det sandhedssøgende Blik, i hvilket undertiden hans hele Person koncentrerede sig. Det var mig, uden at jeg selv kunde forklare mig hvorfor, til sand Opbyggelse, naar han, midt under Undervisningen, sig selv ubevidst, ligesom tabte sig i denne Søgen. Jeg troer nok, at det hurtigere er lykkedes for ham selv at kaste al tysk, abstrakt Filosofi og alle ateistiske Tanker over Bord og at finde sig til Rette i en praktisk Kristendom, end det lykkedes for hans Elev, der nu stadig gik og grundede paa, om dog ikke Verden kunde have et — hvorfra mon kommende — Atom til Moder, og Tilfældet til Fader, om ikke Tanken i min Hjerne — der dog forekom mig fri — og alle mit Hjertes Følelser var en nødvendig Ytring af en paa den eller den Maade dannet fysisk Organisme. Med det samme jeg tumlede med disse Tanker, følte jeg dem som en stor Synd og syntes dog, det var umuligt at lade dem fare. Til at bekæmpe dem med et: »vig fra mig, Satan,« havde jeg ikke Tro

nok. Jeg maatte møde dem med Forstandens Vaaben, der dog i et Barns Haand var uden Vægt. Det er haardt at kæmpe for Troen, saa længe de indre Erfaringer er saa faa. Jeg udviklede min dialektiske Sans, men naaede længe ingen Fred.

Et Spring hen over denne Periode vilde være alt for langt. Men var det end saa, at disse Tvivl dannede den mørke Baggrund, paa hvilken jeg ser næsten alt fra den Tid tegne sig, saa danner enkelte Dage, enkelte Situationer dog Lyspunkter i Maleriet, og ved dem vil jeg et Øjeblik dvæle. Lauras Konfirmationsdag i April 1844 staar saaledes for mig som en yndig, fredelig Dag, paa hvilken de vilde Tanker i mig slumrede. Tydeligt mindes jeg den hele andagtsfulde Stemning i den stille Præstegaard, Konfirmandens smukke Udseende og den hele Foraarstone, der var over Naturen, da vi om Eftermiddagen gik uden for Haven og plukkede Violer i Grøften. Saa meget Børn var vi endnu, at vi selv den Dag havde Papirdukkerne med. Men om Fortællingerne om dem just var saa helt barnlige, det vil jeg ikke indestaa for. Konger og Riddere, Prinsesser og Borgfrøkener var nu blevne til Kapellaner og Kandidater, Lærerinder og unge Piger af vor egen Alder og Stand. Noget af den stolte Berengaria stak der dog endnu i mine Heltinder, og Hedninger var de, især sande Erosdyrkere. Hen i Sommeren hændte der imidlertid noget, som gav min gamle »Fanny« Naadestødet. Og for saa vidt som vi vel omtrent til den Tid holdt op med vor i saa mange Aar med Lidenskab drevne Fortællemani, saa kan jeg vist med større Sandhed sige, at det var Hedningekvinden i mig selv, der — som jeg troede — fik Naadestødet. Ja, som jeg troede, thi her gælder Ordet: »Naturam furca pellas ex — hun kommer dog igen den Hex.« Hvor er hun dog ikke altid paa ny dukket op, og helt borte bliver hun vel næppe, saa længe denne Verdens Lys brænder for mig. Men nu til Fortællingen om hendes formentlige Undergang.

Vi havde en smuk Sommerdag gjort en af disse herlige Ture til den en god Mil fra Bogense ude i Kattegat liggende Æbelø. Denne lille høje, skovbevoksede Ø var det skønneste, jeg den Gang havde set. Turen havde været vellykket. Selskabet var ikke stort men udvalgt. Ochsner og Jomfru Willinger var naturligvis med. Louises Veninde, Charlotte Linstow, der var i Besøg paa Gyldensten, og hendes Lærerinde, Jfr. Hanch, var ogsaa blandt Deltagerne. Da

vi sejlede hjem, var det den dejligste, varme Sommeraften. Stjerne-
nerne kom frem paa Himlen, og tusinde Saltstjerner gnistrede i
Havet. Vi havde placeret os i smaa Grupper. Jeg var kommet til
at sidde i Nærheden af Charlotte og Louise. Deres Samtale drejede
sig om en stor Sorg, Charlotte havde haft. Hendes Broder var for
ikke længe siden død, under meget sørgelige Omstændigheder. Han
var dræbt i en Duel. Hvad der blev sagt, husker jeg ikke tydeligt.
Men hele Indtrykket har jeg af den fromme, gudhengivne Tone, i
hvilken den unge Pige talte. Det var ligesom Beskuelsen af hendes
rene, stærke Tro fik alle mine Tvivl til at tie. Hun anede sikkert
ikke, hvilken Revolution hendes simple Ord bevirkede i min Sjæl.
Jeg hadede alt mit eget og længtes kun efter en Tro som hendes. —
Næste Dag kørte jeg med Fader over til Gyldensten. Det var min
Hensigt at sige hende min Tak, for hvad hun ubevidst havde gjort
for mig. Men jeg fik ikke et Ord derom over mine Læber. Det er
sandt, hvad Poul Møller siger: »Enhver sand Følelse er ledsaget
af en vis Blufærdighed.« Men jeg har holdt inderligt af Charlotte
fra den Stund. Kun glimtvis har jeg set hende, men altid har det
samme kristelige Fromhedspræg været over hende.

I Efteraaret begyndte jeg at gaa til Konfirmation. Det var mit
Haab, at denne nye Religionsundervisning skulde klare mine altid
tvivlende Tanker. Dette Haab skuffedes dog, som rimeligt var, næ-
sten ganske. Hvor skulde en Præst, der har over et halvt hundrede
Konfirmander, flest Bønderdrenge, kunne tage Hensyn til en enkelt
lille Tvivler, der tilmed ikke mæler et Ord om sine Tvivl. Dog
gjorde det ofte et dybt Indtryk paa mig at se Trosiveren lyse ud
af Øjnene paa min kære, alvorfulde, ofte strenge Præst. Jeg hav-
de stundom ligesom en Fornemmelse af, at det, der saaledes op-
fyldte og begejstrede ham, især naar han forklarede Kingos Sal-
mer for os, at dette dog maatte være Sandheden. Naar da hans
Øjne lyste, og hans elskede Salmedigter ganske rev ham hen, da
modtog jeg her, ligesom i Timerne hos Ochsner, og ligesom hin
Sommeraften paa Søen, min bedste Opbyggelse ved Beskuelsen af
en andens Tro. En fast Overbevisning er det altid opbyggeligt at
møde.

Jeg blev i denne Vinter ofte hele Dagen i Præstegaarden og tabte
efterhaanden min Barndomsfrygt for den og dens Beboere. Jeg fik
dem netop ret af Hjertet kær, baade min Præst og hans livlige Hu-

stru og deres lille Plejedatter, Mine, en Datter af den tidligere nævnte Skomager Fich, Præstens Broder.

Naar jeg aldrig fik Mod til at tale til Pastor Fich, om hvad der trykkede mit Sind, da troer jeg, det laa i en ubevidst Følelse af, at det, trods hans stærke Tro og myndige Røst, og trods den Godhed, jeg vidste, han følte for mig, dog ikke var ham, der skulde kunne tale mit Sind til Ro. Og dog takker jeg ham i mit Hjerte, for hvad han personlig og hvad hele Tonen i det kristelige Præstehus glimtvis bidrog til at sprede af de mørke Skyer, der svævede over mit aandelige Liv i dets Opvaagnen. Gud sender altid Hjælpen i rette Tid og paa rette Maade. Da den belejlige Tid var der, da lod han ogsaa mig lytte til en Menneskerøst, der talte til Tvivleren, ikke i en hellig Nidkærheds Vrede over Mangelen paa Tro, saaledes som jeg tydeligt følte, at Pastor Fich maatte gøre det — hans Væsen var helstøbt, og man tog ikke let fejl af det — men med en i samme Anfægtelse erfarens Mands sympatisk beroligende Stemme. Aldrig kunde jeg tænke mig, at Pastor Fich nogen Sinde havde tvivlet om et eneste af de Ord, der staar i den Bibel, hvilken han i et gammeldags, ortodoks Hjem havde lært at kende og elske og skælvte for fra sin tidligste Barndom. Hvor turde jeg da gaa frem for ham og sige: »Jeg ved ikke, om jeg tør tro, at der er en personlig Gud, som har skabt og opholder Verden, at Jesus af Nazareth er hans Søn, og at det er en hellig Aand, der taler i mit Indre og vidner om Faderen og Sønnen. Hvad om denne Stemme kun havde sit Udspring fra mit eget brændende Ønske om at finde Hvile ved dog at antage noget for Sandhed, eller fra den Frygt, som ganske naturligt kommer af alle de Trusler, man fra Barndommen af hører mod Vantroen.« Se dette kunde det som sagt ikke falde mig ind at sige til min Præst, og enhver, der har kendt ham, vil vist næppe undre sig derover. Gud ved, at jeg skattede ham højt, og at Erindringen om ham og hans Hus, om al den Kærlighed, al den Næring for mit aandelige Liv, jeg siden i en Række af Aar fandt i den uforglemmelige Bogense Præstegaard, hører til mine bedste Skatte, til dem, jeg altid med samme Glæde vender tilbage til.

Konfirmationsdagen kom, og jeg var ilde til Mode, fordi jeg ikke med fuldt Hjerte kunde udtale mit: ja. Men — naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest, og — ja, nu kunde man mene, at

Ekstremerne ofte mødes, at Tvivl og Mysticisme gerne gaar Haand i Haand — jeg modtog et Vink fraoven. Her vil jeg ikke give mig til at afhandle Forholdet mellem Vantro og Overtro. Sine aandelige Erfaringer lader man sig ikke afdisputere, og mine begyndte paa dette Punkt. Ikke som om alt med eet blev mig klart. Saa langt fra! Men jeg begyndte at fatte, med hvilke Vaaben jeg skulde møde Fjenden. En god Hjælp fik jeg ogsaa i en Gave, som min gamle Velynderinde, Fru Brünnich, forærede mig nemlig: »Mynsters Betragtninger«. Ingen Bog kunde ved sin Begyndelse tiltrække mig mere. Jeg husker godt, hvorledes jeg glædede mig i en Forudfølelse af, at her talte en Røst, jeg kunde forstaa, da jeg Dagen efter min Konfirmation lukkede den op og saa disse Ord: »Hvor skal min trætte Sjæl finde Hvile?« Jeg følte det straks ved Læsningen af den første »Betragtning«, hvad jeg siden i Mynsters »Meddelelser af mit Levnet« har fundet, at her talte en Mand, der havde lidt, lidt længe og haardt under religiøse Tvivl og Anfægtelser. Aldrig skal jeg glemme, hvad »Mynsters Betragtninger« siden blev for mig. Nu kalder man denne Bog tør. Gud skal vide, den var alt andet for mig, og jeg kan endnu altid, som den Gang, høre det bevægede, gennem Kampe til Hvile komne Hjerter banke i den, naar jeg stundom vender tilbage til den. Det var denne sympatiske Røst, jeg før talte om. Mange af denne Tids Mennesker vil sige: kalder du det en Røst, det var jo kun døde Bogstaver. O, I, min Tids Mennesker, hvor er vor Opfattelse forskellig. Nej, det var ikke døde Bogstaver, det var en levende Røst, der talte højt og lydeligt til mit aandelige Øre. Og er da Aandens Sans ikke mere end Kødets? Dog — hvorfor Polemik? Lad mig kun tilføje dette, at jeg er temmelig vis paa, at den fine Verdensmand, som beklædte Sjællands Bispestol, ikke vilde have haft den Virkning paa mig, om jeg havde set ham Ansigt til Ansigt og hørt hans Munds Røst, som disse hans bedste Tanker og Følelser, disse hans Sjæls Erfaringer, saa kærligt og omhyggeligt meddelte i Skrift, havde paa mit Sind i mangan uforglemmelig stille Time. Jeg er saa dristig at tro, at jeg, om Gud naadig samler mig med hans forklarede Aand i en anden Verden, vil kende eller rettere genkende ham meget bedre, end mange af dem, der stadig hørte hans legemlige Røst.

— — —

Nu skulde jeg da være en voksen Pige. Lang Kjole og opsat

Haar var ikke noget nyt. Men det, at ophøre med Skolelivet og faa min Uge i Huset, det var altid en Forandring. Dersom jeg nu kunde laane Dickens' Pen, saa vilde jeg, før jeg forlader Barnsdomsaarene, give en lille Skildring af mine barnlige Forelskelser. Thi før den nysomtalte, alvorlige Periode, morede jeg mig privat med adskillige Smaaforlibelser, der nu morer mig paa en anden Maade. Men min Læser har nok bemærket, at jeg ikke er stiv i Komikken, og paa anden Maade kunde det aldrig falde mig ind at tale om mine dødelige Forelskelser, der akkurat varede saa længe, som til en mere pikant Genstand viste sig paa min Horisont. Den første, jeg i mit Hjerte svor evig Trøskab, var en Danselærers Søn, selv en lille Danselærer, Faderens Medhjælper. Man maa nu ikke tro, at jeg selv var saa lykkelig at gaa i Danseskolen. Nej, Moder mente nemlig, at i Dans og Sang var Naturen den bedste Lærermester; havde man Stemme, saa sang man nok, og var man glad, saa dansede man. Især med Hensyn til Sangen var hun og vedblev altid at være af den Formening, at Undervisning gjorde den kunstlet. Hvad Dansen angik, da havde hun selv haft Fornøjelse af at lære den og kunde endnu, som Moder til mange Børn, more dem og sig selv med at gøre entrechats. Egentlig havde hun vist heller ikke haft noget imod at se os præstere noget mere, end det, vi hist og her opfattede af den smukke Dansekunst, naar hun ikke ligesom naar det gjaldt Institutter, havde frygtet det store Kammeratskab. Økonomien var hun ogsaa nødt til at tage med i Betragtning, og hun vilde tilmed vanskeligt haft Tid til at pynte hele sin Pigeflok til Danseskole flere Gange om Ugen. Nok var det, jeg nød ikke mere af Danseøvelsernes Herlighed, end at jeg et Par Gange fik Lov til at besøge min Veninde, Laura Arnesen, paa Danseaftenerne. Danseskolen holdtes nemlig i hendes Forældres Sal. Jeg kan endnu saa godt mindes den halvforlegne Følelse, med hvilken jeg lille Ignorant stod og saa paa de oplærte Børn. Men naar saa den gamle Danselærer gav sin Søn et Vink om, at han skulde danse med den lille Pige, saa var jeg meget lykkelig og glemte Forlegenheden. Og saa blev da den kønne, blonde, belevne Dreng Genstanden for mine fleste Tanker. Jeg gik vist aldrig den Gang paa Gaden uden med et lønligt Haab om at møde ham, og da han rejste fra Byen, greb jeg i Lyrens Strenge og kvad saalunde: »Gid dine Fjed maa sikre være, gid evig Godhed pryde dig. Og aller-

helst gid du maa lære at elske den, der elsker dig.« Disse Linier lød meget smukt i mine Øren, og jeg havde ingen som helst Forestilling om Plagiat fra rationalistiske Stambogsvers i de to første Strofer, eller om den Mangel paa Etik, der gør sig gældende i de to sidste, hvor den »evige Godhed« aldeles maa rømme Pladsen for den Genkærlighed, jeg ønsker mig. Mest undrer det mig næsten, at jeg var døv for den slemme Formfejl med de to »dig«er, som skal gælde for et Rim. Hvorledes jeg tænkte mig, det skulde gaa til med denne forønskede Genkærlighed, det ved jeg ikke. Thi nu skiltes jo vore Veje. Men i den Retning blev jeg altid mig selv lig. Endnu mener jeg, at for den elskende synes intet umuligt. Skulde en ung Pige gaa hen og forelske sig i selve Paven, da maa hun ogsaa have Tro til, at Loven om Cølibatet for hendes Skyld kan blive hævet. — En af Genstandene for mine Drømme var en ung Greve, som den Gang for mig var Indbegrebet af mandlig Skønhed. Pligtskyldigt betragtede jeg det som en Hjertesorg, da jeg hørte, han havde forlovet sig. Men i Grunden fandt jeg denne Begivenhed mere interessant end sørgelig. Jeg havde i det hele ikke, siden min allertidligste Barndom set meget til den unge Greve. Men hans skønne Ydre og et tilfældigt Blik, jeg mødte i et Spejl, var nok til at sætte mit letpaavirkelige Hjerte i en Flamme, der brændte nogle Maaneder. Med en indvendig Latter mindedes jeg »Blikket«, da jeg nogle og tyve Aar senere traf den elskværdige, godmodige Greve hos hans Stedmoder i København. Skønt han nu var blevet en korpulent Mand, op imod halvtreds, kendte jeg ham dog godt igen, og det var ogsaa med synlig Fornøjelse, at han saa to af »Doktor Larsens Pigebørn« — Adolphine og mig — træde ind ad Døren.

Saa som det af flere vægtige Grunde er umuligt at faa min Pen dyppet hos Dickens, saa vil jeg ikke længer variere dette Thema, der dog i min Erindring har endnu et Par Kapitler, men heller skride til Fortællingen om min første Sommer som voksen Pige.

I Skoletiden havde jeg ganske tilhørt Laura og Sophie. Nu begyndte Louise og jeg at slutte os mere sammen. Den første sympatiske Tilknytning mellem os fik sit Udtryk i en fælles Lyst til at foretage legemlige Øvelser. Louise var en Mester i at gaa paa Stylter. Jeg satte min Ære i at kunne løbe hurtigt. Flere Gange foretog vi os om Aftenen, naar vi maatte gaa en Spadseretur, rene

Væddeløb ud ad Landevejen. Saaledes gik vi en Aften i utrolig kort Tid til Særslev, 1¹/₄ Mil fra Bogense. Det var vor Hensigt at kigge indenfor i Præstegaarden og saa at løbe hjem og forbavse Moder og de andre ved at hilse fra »Særsleverne«. Men da vi kom ind i Gaarden, holdt Fader for Døren i Færd med at køre bort. Han bad os sidde op, og saaledes fik vi kun halvt vor Bedrift udført. Men en anden Aften fo'r vi som Gazeller om ad Harritslev, over Smidstrup og Gyldensten hjem. Vi talte om, hvor herligt det kunde være at bo paa to hinanden nærliggende Herregaarde, have Rideheste og gøre Rideture sammen. Det var vist Louise, der var saa fortrolig med Livet paa Gyldensten, der rev mig med sig og fik de gamle Fannytilbøjeligheder til at vaagne paany; for ellers gik mine Passioner nu i en ganske anden Retning. At Louises ogsaa snart gjorde det, og at vi mødtes i andre Interesser, det vil jeg senere komme til at berette om. Her maa jeg kun meddele, at vor Lyst til at fare af Sted paa en Hest netop i de Tider uventet fandt en kort Tilfredsstillelse. Vi besøgte nemlig vor Plejesøster, Ludovica, paa Gaarden Flenstofte i Assensegnen, hvor hun var kommet som Lærerinde hos Godsforvalter Tornøes. Denne vakre Familie, med hvilken vi fra den Tid ofte kom sammen, uagtet de 6 Miles Afstand, gjorde alt muligt for at more deres unge Gæster, og da de hørte, vi havde saa stor Lyst til at forsøge os i den ædle Ridekunst, saa blev en Damesaddel laant, og nu skiftedes vi til at gøre lange Ture i den smukke Egn, ledsagede af »Onkel Jørgens« (Godsforvalterens) Fuldmægtig, Hr. Thaarup. Siden har jeg, paa en eneste Undtagelse nær, kun bestøget Heste for i Udlandet at komme bekvemmere op ad Bjerge.

I August 1845 gjorde Louise, Sophie og jeg en Tur til Kærteminde og Brolykke. Jeg husker saa tydeligt næsten alle Detailler fra denne Ferietid. Men de har for største Delen kun Interesse for mig selv, der ved dem mindes om alle disse Ungdomsstemninger, der ved Samlivet med andre unge Piger, i en smuk Naturs Omgivelser og under Indflydelse af det frie Liv paa Landet, vaagnede i Sjælen som noget til Dels nyt. Kierkegaard siger et Sted, hvor han saa smukt definerer Begreberne: Hukommelse og Erindring: »Ved Hukommelsen stiller det oplevede sig frem for at modtage Erindringens Indvielse«. Det er i fuld Erkendelse af det sande heri, at jeg saa meget paaskønner Hukommelsens Gave. Uden

denne Regulator maatte, synes mig, Erindringerne flyde i et. Husker jeg derimod hin sildige Aftenbelysning, under hvilken vi kørte ned mod den lille By, eller hint ganske tilfældige Møde med den eller den, saa staar med det samme hele hin Sommertur, med al dens landlige Poesi, lyslevende for min Erindring, og i en stille

Tante Cecilie som ung Pige.

Stund trylles jeg let tilbage i dens Stemninger. Dog, som sagt, alt dette er mere for mig selv, hvorimod jeg tør tro, at de, der overhovedet vil følge mig gennem disse Blade, nok vil lade mig præsentere for sig en Slægtning, hvis Bekendtskab jeg i de Dage gjorde, og om hvem jeg sikkert oftere maa komme til at fortælle, da hun blev en af dem, paa hvis Venskab jeg altid har sat en ganske særegen Pris. En Dag gik Bedstemoders Vogn til Nyborg for at hente to Damer, jeg i den Tid ofte havde hørt omtale under Benævnelsen »Tante Mille og Lone«. Den første var Enke efter en af Bedstemoders Brødre, Chr. Heilmann, der havde været Embedsmand i Ringsted. (Jeg har tidligere i disse Optegnelser berørt

et lille Besøg, han gjorde i mit Hjem. Det var den eneste Gang, jeg saa ham). Den anden var hendes Datter. Nogen klar Forestilling havde jeg ikke om disse to Slægtninge, der nu i nogen Tid, tillige med os tre Søstre og en Kusine, den vakre, muntre Emilie Utke, skulde udgøre Brolykkegæsterne. Jeg vidste, at Tante Mille boede paa en Stiftelse for Enker i Roskilde, og at hun af mange Børn kun havde den ene Datter tilbage. Da Lone var min Moders Kusine, saa var det mig ikke muligt, i min i det hele taagede Forestilling om hende, at faa en ung Pige frem. I Virkeligheden fyldte hun 20 Aar, den Dag hun kom til Brolykke. Jeg ser endnu, hvor nydelige Tante Adolfine og Louise saa ud, da de i deres lyse Sommerdragter stod paa Trappen for at tage mod Gæsterne. Men hvad forslog deres sorte Krøller, der i den Sommer bares paa græsk Façon, opbundne over en Kam paa Baghovedet, mod det Væld af blonde Lokker, som skyggede om den fine Lones blege Ansigt. Jeg undredes over, at et saa sart Udseende, et saa lyst Haar kunde findes i vor saa gennemgaaende kraftige og mørke Slægt. Men hun havde nok ogsaa i alt Fald Haaret efter sin Moder. Ellers har jeg siden opdaget meget hos hende, som stammer fra Faderen og hans Slægt. Det første Blik paa de nye Gæster var nok til at vække min Interesse. Moderen, i hvis Træk Sorg og Savn havde efterladt dybe Spor, havde saa megen Værdighed i sit blide, følsomme Væsen, saa unge og gamle uvilkaarligt maatte omgaaes hende med Ærefrygt. Hun havde de smukkeste hvide Krøller, som jeg har set paa nogen Dame. I sin Ungdom havde hun været gift med Maleren Kratzenstein Stub. Der var flere store Kunstnere i hendes Familie, og det syntes mig, hun bar altid Præget af at have levet mellem saa megen Skønhedssans og saa mange Kunstværker. Sit Livs store Sorger havde hun baaret med en ubegrænset Tillid til den himmelske Fader, og dette Sind blev uforandret gennem hendes lange Livsaften. Lange siger jeg; thi allerede den Gang forekom hun mig at være en gammel Dame, skønt jeg kan udregne, at hun kun var 56 Aar. Hun naaede at blive 80. — Hvad Lone angik, da fik det Indtryk, hun ved sin første Fremtræden gjorde paa mig, straks Bugt med Fordommene mod hendes Navn, der for øvrigt er en Forkortelse af Apollonia, hvilket patetiske Navn hendes Personlighed godt kunde have baaret frem. Mærkeligt nok, at hendes Forældre ikke har valgt at kalde hende ved hendes andet Navn:

Agnete. For dette var hendes Ydre — i alt Fald i Ungdommen — som skabt. Men lad hende kun hedde Lone. Det er næsten blevet i streng Forstand et Egennavn, og med det forbinder i alt Fald jeg slet ingen anden Forestilling, end den om min kære, interessante, blonde Veninde, der, efter at hun hin Sommerdag havde aflagt Overtøjet i Gæstekammeret, traadte ind i Salen i den for hende saa ejendommelige Dragt: blaa, halvhøj Kjole, Bælte med et stort gammeldags Spænde med glimrende hvide Stene, tyk Jernkæde med Kors om Halsen. Jeg ved ikke, hvori det laa, at hun gjorde et saa sart og svagt Indtryk, saa man var tilbøjelig til at byde hende sin Arm til Støtte; thi Kræfter havde hun, hvad hun ogsaa selv paa stod, og der var i Grunden noget fast og solid ved hendes yderst veldannede lille Figur. Men jeg opholder mig for længe ved hendes Ydre, og det varede dog ikke længe, før hendes aandelige Overlegenhed i højere Grad fængslede mig. Snart havde vi en fortrolig Tankeudveksling i fuld Gang. Skønt vi Søstre var saa unge — og det var især Sophie og mig, der sluttede os til hende — syntes hun dog at finde Behag i vort Selskab. Vi havde mange Interesser at mødes i. Først og fremmest var der Musikken, den hun elskede af fuldt Hjerter og dyrkede i Form af Klaver og Guitarspil og Sang. Hun havde et meget fint Øre og en dannet Smag, og som Følge deraf var hun temmelig kritisk lige over for Umusikalskes Præstationer, men var sjæleglad selv ved mangelfulde Forsøg, saafremt blot den ægte Musiksans sporedes. Hendes Stemme havde hverken Omfang eller egentlig smuk Klang. Men — om jeg saa maa sige — det følte i Foredraget gjorde dog, at man reves fuldt ind i Situationen, naar hun f. Eks. til Gitaren foretog »Erlkönig« eller lignende Sange. Vi spillede og sang ogsaa for hende efter bedste, ungdommelige Evne. Men at forene vore Kræfter, det blev der ved dette første Møde intet af. Den Fornøjelse blev en senere Periode forbeholdt.

Lone var vant til i Roskilde at føre et næsten klosterligt Liv. Her kom hun pludseligt ind i et ungt Selskab, der øjeblikkeligt omfattede hende med et beundrende Venskab. Dette virkede vist animerende paa hende. Det forekommer mig, at hun i alt førte an, skønt i al Stilhed. Vi strejfede om i Lund og Mark, læste ogsaa højt for hverandre og gav en Aften en Del, vistnok ret vellykkede Tableauer til bedste for de ældre Damer og nogle Gæster, som den

Dag var paa Gaarden. Her var Lone ret i sit Element. Ideer havde hun nok af, og ingen Umage blev sparet for at skaffe til Veje, hvad der kunde tjene til at naa vort Maal. To Tableauer staar endnu ganske tydeligt for mig: »En italiensk Fiskerfamilie« og »Aarstiderne«. (Foraar: Sophie, Sommer: Louise, Efteraar: jeg, Vinter: Lone.) Med sligt gjorde man Bedstemoder en sand Fornøjelse. Allerede i vor Barndom havde hun ofte bedt os give de Smaascener, hvilke Ane Curtz havde været saa stærk i at arrangere og indøve med os ved Juletid eller ved Festdage i Familien. Saaledes havde hun en Gang ladet Sophie, Adolphine og mig indstudere en lille Scene — jeg troer af Hauch — som hedder: »Don Juan og Donna Rosa«. Den morede især Bedstemoder, og jeg mindes godt, hvorledes vi, kostumerede med det første det bedste, vi kunde finde, har givet den for hende som eneste, men meget taknemmelige Tilskuer. Jeg krøb da i Slutningen af Scenen, i Mangel af noget, der bedre kunde ligne et Træ, op paa Kakkellovnen. Adolphine, der spillede Leporello, var ved denne Lejlighed altid bange for den Ørefigen, jeg — Don Juan — sluttelig skulde meddele hende, og som jeg, i Spillets Hede, ofte gjorde alt for følelig.

Den før omtalte Aften var Bedstemoder ogsaa meget glad for Tableauerne. Hvor holdt den gamle Dame overhovedet af ungdommeligt Selskab. Hun var en udmærket opmærksom Værtinde, og det var altid med Beklagelse, at vi tog Afsked fra det kære gamle Brolykke..

Denne Gang har det nok hjulpet os, at vi havde den store Glæde, at Lone gjorde et lille Besøg i vor Egn. Hun skulde nemlig til sine Slægtninge, Heilmanns paa Harritslevgaard, hvor Sønnen, Christian, der i dette Foraar havde taget teologisk Attestats, var blevet forlovet med Tante Adolphine, hvis trofaste Elsker han nok gennem hele sin Ungdom havde været. Lone skulde da ved denne Lejlighed tillige gøre Bekendtskab med sin 28 Aar ældre Kusine, min Moder. Det forekommer mig imidlertid, at hendes Ophold i Bogense var meget kort. Men det gav Lyst til Gentagelse, der senere fulgte.

Ogsaa dette Efteraar bragte mig et saare kort Bekendtskab i en ung Pige, der afløste Jomfru Willinger hjemme og blev den tredie og sidste Lærerinde i vort Hus. I to Aar havde Jfr. Willinger nu været hos os, og det havde i den Tid mere og mere vist sig, at

hun og Moder langtfra stemmede. Nu da de forhaabentlig begge er gaaet ind til Fredens Land, være det langt fra mig at fornye Mindet om Skyggepartier i den daglige Omgang, hvilke dog, efter mit Skøn, i langt ringere Grad kunde lægges Moder til Last, om hun end i sildigere Aar har ytret for mig, at hun ønskede at have vist mere kristelig Fordragelighed. Moder har dog altid haft et godt Ord paa sig for Omgængelighed og venlig Imødekommen. Om endskønt jeg virkelig havde og altid har bevaret et smukt Billede af Jfr. Willinger — senere Fru Ochsner — saa kan jeg dog ikke rose hende i de samme Udtryk. Hun kunde være indtagende; men hendes Kritik over Mennesker og Forhold var — om jeg saa maa sige — for indgaaende.

Mange Aar senere, da hun traadte i nært Slægtskabsforhold til vort Hus, kom hun og Moder meget sammen, og eksisterede der end ikke nogen egentlig Sympati mellem disse to forskellige Naturen, saa var dog Omgængelsen og Skilsmissen i Venlighed og Fred, og sin bedste Glæde og Opmuntring fandt dog Fru Ochsner i det gamle Doktorhus i St. Annagade, hvor hendes Datter nu var min Broder Peters Hustru, og Moder boede som Enke i Faders gamle Stue.

Paa den Tid, mine Skildringer gælder, tog Frk. Willinger ud til sine gode Venner, Pastor Sidenius's i Eilby, og hun kom saaledes ikke langt bort fra sin Forlovede. I femten Aar havde dette Forhold bestaaet mellem disse to, og ak! endnu var der ingen Udsigt til Forandring. Men Troskab og Haab var der!

En nittenaarig Pige, som alt i flere Aar havde været Lærerinde for voksne Piger i en af Omegnens Præstegaarde, blev mine Forældre anbefalet. Det tjente vist ikke lidt til hendes Anbefaling, at hun var en Datter af en Barndomsbekendt af Fader, Birkedommer Tornøe paa Lehnshøj, Broder til den Tornøe, i hvis Hus Ludovica var. En Efteraarsaften kom Faderen selv med hende. Hun gjorde straks et godt og vindende Indtryk ved sin nette Fremtræden, sit livlige Væsen og sin — gode Musik. Da vi siden lærte hende at kende, kom vi alle til at holde ret hjerteligt af hende. Ungdommelig varm, som hun var, sluttede hun sig til Huset som Lem af Familien. Selv for mine yngre Søstre var hun, uden for Skoletimerne, mere Veninden og Legekammeraten end Gouvernanten. Det var os alle velkomment, at hun holdt saa meget af

Musik og dyrkede den saa ivrigt. Hendes Klaverspil var færdigt, smukt og solidt. Hun havde et, maaske næsten for kraftigt Anslag, i alt Fald efter Moders Smag, der var saa afgjort for det douce.

Paa dette Tidspunkt begyndte en livlig Omgang mellem Byens unge Piger. Ofte kom vi sammen med Byfoged Baadsgaards ogsaa musikalske Døtre. I Præstegaarden var der ogsaa Musiksans. Ja, Fru Musica blev ivrig dyrket, men mange muntre Lege kom ogsaa i Gang. Under alt dette forfulgtes jeg dog stadigt af mine urolige, tvivlende Tanker og var i de Dage næsten aldrig helt til Stede, i hvad vi foretog os. Louise Tornøe viste mig i den Tid saa megen kærlig Deltagelse, saa jeg aldrig kan glemme det. Sligt skaber Venskab for Livstid, og er det end sket, at Korrespondancen imellem os er gaaet i Staa i de hen ved tyve Aar, vi nu ikke har set hinanden, saa er jeg dog vis paa, at vi kendte hinanden saa godt, saa godt, om vi nu mødtes. Længer end denne Vinter blev vi dog ikke under samme Tag. Da Sophie i Foraaret blev konfirmeret var vi — med Louise Tornøe — fire unge Piger i Huset. Det var for meget af det gode. Det blev da nu besluttet, at Louise og jeg for en Tid skulde prøve vore Kræfter ude i Livet. Louise skulde til Faders Søster, Fru Fog paa Risinge, som Lærerinde for hendes eneste Datter, en af Familiens mange Cecilier. Jeg skulde til Godsforvalter Krarups paa Gyldensten, for at informere deres Smaapiger. I en vis Retning maa man prise Ungdommen. Det nye har altid Tiltrækning for den. Hvor bliver man ikke lidt efter lidt ubevægelig i Aanden og kommer uformærket til det Punkt, hvor man formelig gyser for nye Omgivelser, nye Bekendtskaber. De nye Forhold øvede den Gang deres tiltrækkende Virkning paa mit 16aarige Sind, og skønt jeg nu forlod et saa kært Hjem og gik ind til nye, bindende Pligter, saa gik jeg dog med fuld ungdommelig Lyst til det nye. Men det var heller ikke langt bort fra Hjemmet, jeg skulde, kun en halv Mil. Jeg gik i Tjenesten, og over gennem Skoven fulgte mig en Sværm af Venner og Veninder. Endnu gemmer jeg et Stykke Papir, paa hvilket jeg hin Majaften syede de Smaablomster og Blade, som hver af dem gav mig ved Afskeden. Deres Navne staar derved. Louise drog længer bort fra Hjemmet, og blev hun end paa Fionas Strand, saa kunde hun dog kun vente at se Hjemmet i de store Ferier. Dette vilde dog nok paa det Stadium have været mig for overvældende. Men Louise var jo

ældre, havde desuden før været ude i Verden og var tilmed af et muntre Temperament og en frejdigere Karakter.

Den Familie, til hvilken jeg nu var kommet, kendte jeg fra min tidligste Barndom. Konen i Huset, der var en Datter af den før omtalte Heilmann paa Harritslevgaard, kaldte jeg ved Fornavn og sagde du til. Jeg holdt meget af hende, og som et Eksempel paa den gemytlige Tone, der herskede mellem os, vil jeg blot anføre, at vi en Dag morede os med at prøve, om vi begge kunde sove til Middag i en af Børnesengene. Men da hun var en temmelig korpulent Dame, mislykkedes Forsøget totalt, og Resultatet var kun dette, at vi fik os, hvad man kalder »et billig Grin«. Hun var aldeles henrykt over at have faaet Toner i Huset, og skønt min Stemme foreløbigt var det hele — Klaveret kom først et Par Maaneder senere — saa maatte jeg op med, hvad jeg kunde præstere, og der sad jeg da om Aftenen og sang den ene Sang efter den anden, uden noget som helst Akkompagnement, til stor Glæde for min nøjsomme og skønsomme Tilhørerinde. Hun fornøjede mig saa igen ved andre Lejligheder, f. Eks. ved Tilberedelsen af en eller anden delikat lille Frokost, som vi to nød i Forening. Naar jeg mere omtaler Petrea Krarup end hendes Mand, da kommer det deraf, at han var en stille Forretningsmand, der tilbragte den største Del af Dagen paa sit Kontor; og som kun talte lidt ved Maaltiderne. Den uopslidelige Høflighed, der altid har været et Særkende for denne Mands Væsen, iagttoges naturligvis ogsaa over for mig. Det glædede mig at se den blandet med virkelig Velvillie. Ogsaa om Aftenen maa han have været beskæftiget paa Kontoret. Selskabelighed laa ikke for ham. Men han kom sjældent ind i Stuen, og naar Børnene var i Seng, læste jeg ofte højt for Petrea. Jeg havde ikke haft den Romansligningsperiode, der er saa almindelig for ganske unge Piger, og derfor husker jeg endnu tydeligt de Bøger, vi den Gang læste, skønt jeg næppe ved Titelen paa en eneste af dem. Men fik jeg dem i Haanden, da skulde jeg kunne paapege Steder i dem, som jeg nøjagtigt ved Indholdet af, skønt det nu er henved tredive Aar siden hine Læseaftener.

Hvad min lille Skole angik, da optog den mig meget. Min ældste Elev, Erika, var mig just ikke til megen Opmuntring. Hun var stadig søvngig. Stakkels lille Pige, jeg vidste den Gang kun lidt, hvad der fejlede hende og har vist skændt for meget over hendes

totale Mangel paa Lærelyst og hendes kedelige Døsighed. Den Gang var hun et slankt Pigebarn af en meget net Figur. Men senere voksede hun sig aldeles skæv og vanfør. Det har været denne Legemets forkerte Udvikling, der har gjort hende utilpas og usikket til aandeligt Arbejde. Siden er hun blevet baade livlig og virksom. Den Gang havde jeg ganske vist ulige mere Fornøjelse af den fromme og kloge lille Ina, der især i religiøs Henseende var meget udviklet for sin Alder. Jeg har aldrig truffet noget Barn, over for hvilket jeg mere bestemt havde den Følelse: »hun hører ikke ret denne Verden til.« Hun forlod den ogsaa tidligt. Hun kan næppe have været meget over tyve Aar, da hun døde af Brystsyge. At den tredie Søster, den lille vævre Alice, skulde faae samme Skæbne, det anede jeg derimod ikke. Hendes muntre, morsomme, ofte uartige Væsen tilhørte saa ganske denne Verden. Da hun en Dag vilde hjælpe sin Moder til at huske, naar Bedstefaderen sidst havde været der, udbrod hun: »kan du ikke huske det, Moder? Det var jo den Dag, jeg var saa frygtelig uartig.« At denne Tidsbestemmelse just har været helt orienterende for Moderen, betvivler jeg; for den smaa Alice gav ofte Scener, men bragte saa igen en Ligevægt til Veje ved til andre Tider at være meget sød og indsmigrende. Hun brugte gerne mig til Mellemmand, naar hun vilde udbede sig en ekstra Gunst. Ofte, naar vi voksne sad ved The eller Kaffe bordet, hviskede hun til mig i en ganske uimodstaaelig Tone: »Aa, Jomfru Larsen, bed Moder om jeg maa faa lidt Flødevandskaffe.« Da jeg en Gang havde lovet hende, at hun Søndag otte Dage maatte gaa med mig til Bogense, spurgte hun mig hver Morgen: »Er det nu dog ikke Søndag otte Dage i Dag?«

Skønt jeg her har dvælet mest ved den kvikke lille Alice, saa var Ina dog den, der i højest Grad opfyldte mig. Alice gik endnu ikke i Skole. Ina var den mest lærelystne og lærenemme Elev, man kunde ønske sig. Jeg ved ikke ret, hvorledes det gik til, at jeg foruden de to Søstre endnu fik tre Smaapiger at læse med. Den ældste af dem, der aldrig forsømte en Skoledag, selv ikke i det sletteste Vejr eller Føre, skønt hun havde omtrent en Fjerdingvej at gaa, var den, jeg havde størst Fornøjelse af. Det blev snart en Regel, at jeg gik hjem hver anden Lørdag Aften for at tilbringe Søndagen hos mine Forældre. Hver Søndag vilde jeg ikke være borte fra det Hus, der jo dog nu var mit Hjem. Da jeg den 28. Juli

fyldte 17 Aar, var jeg ogsaa hjemme. Den Dag staar saa ganske klart for mig. En af mine mange Kusiner, Thrine Bagger, var kommet i Besøg. For hendes Skyld var det vel, at der blev gjort en Køretur til Ellevedgaards mere mærkværdige end smukke Have. Det var imidlertid en yndig Tur, og Dagen bragte tilmed en glædelig Nyhed, idet Avisen meldte, at Ochsner var bleven Kateket i Bogense. Saa kunde Parret da en Gang forenes.

Hvad der paa denne samme Dag foregik med en af vore nærmeste, det havde ingen af os mindste Anelse om. Det skal imidlertid snart blive meddelt.

Sommerferien maa for mig først være begyndt i August; thi noget efter den Dag, jeg omtalte, sad jeg en Eftermiddagsstund i mit lille Kammer, havde just sluttet Skolen og opslaaet Bibelen, i hvilken jeg hver Dag læste et Par Kapitler. Jeg havde den Vinter, jeg gik til Konfirmation, begyndt forfra, og det var min Plan i de Aar at læse den hele Bibel igennem. Men jeg kom først til Ende med dette Foretagende omtrent 23 Aar efter, at jeg havde begyndt. Min gamle Lærerinde, Ane Møller, var just hos mig, da jeg sluttede Læsningen, og jeg fortalte hende om den lange Aarrække, jeg havde brugt til denne Gennemlæsning. Hun sagde da, at hun aldrig havde læst det gamle Testamente helt igennem, at hun kunde have Lyst nu at gøre det, og saa skulde hun sige mig, hvor lang Tid, det tog for hende. Omtrent et Aarstid efter meldte hun, at nu havde hun læst det.

Nu — jeg saa da fra min Bog ud i Gaarden, hvor Hunden gøede, og hvad møder mit Øje? Der staar jo Louise i lyserød Kjole ved Siden af en høj, mørk, ung Mand. Straks var jeg ude ved deres Side. »Her ser du min Forlovede,« sagde Louise. Jeg troer jeg svarede, »nej, det er vel ikke Sandhed.« Jeg blev saa usigelig forbavset. Det samme var Moder blevet, da hun var taget ud til Odense for at hente Louise og saa tilfældigt mødte hende paa Gaden med den unge Mand. Hun har dog sikkert kendt ham ved første Øjekast. Det gjorde jeg ikke. Dels er jeg nærsynet, dels havde jeg kun en enkelt Gang set min Fætter, Hans Larsen, teologisk Student, hjemmehørende i København. Saadan en aldeles uventet Forlovelse vækker en forunderlig Stemning i en Familie, hvis Medlemmer danner en fastsluttet Kreds. Det havde jo nok været det unge Pars Hensigt at fremkomme med Meddelelsen om

deres — paa min Fødselsdag i Lunden ved Risinge sluttede — Pagt paa en mindre overraskende Maade. Men Mødet med Moder var for dem uventet, og hun traf dem Arm i Arm paa Gaden. Høreligheden var saaledes straks røbet.

Lige over for Hjertesager, der netop saa lidt som noget egner sig for Kritik, er man i sin menneskelige Skrøbelighed og Kortsynethed dog ofte kritisk stemt, og der høres ofte, hvor en Forlovelse omtales: »Nej, passer hun virkelig for ham eller han for hende?« Saaledes troer jeg ogsaa nok, at ved denne Lejlighed mange af Louises Bekendte har udbrudt: »Skulde man have ventet denne Forkærlighed hos dette ungdomsfriske, energiske Væsen?« Men hvor ofte har Verden ikke set og skal endnu se, at »les extrêmes se touchent«, og dette er maaske det allerbedste for Personlighedernes Udvikling. Fader og Moder kendte saa godt Hans Larsen fra hans tidlige Barndom og holdt af ham for hans kærlige, trofaste, barnlige Sind. Men det kunde jo ikke nægtes, at der i hans Natur var en Mangel paa frejdig Mandighed, hvilken maaske de trykkende Forhold, under hvilke han havde drevet sine Studier, havde forøget. Hans Fader var længe meget syg, og Hans maatte til Dels varetage hans Forretninger. Nu, her var da Brug for Louises gode Humør og tillidsfulde Sind, og saa meget er vist, at de to unge saa overordentlig lykkelige ud og gik med et glad Haab Fremtiden i Møde. Snart var jeg rigtig godt kendt med min tilkommende Svoger, og jeg fulgte sidst paa Ferien med dem til Kærteminde, hvor Hans ogsaa vilde tilbringe en kort Tid hos sine og vore mange fælles Slægtninge. Følgeskabet med det unge, elskende Par gjorde, at der for mig var ligesom noget erotisk i Luftten. Men selv om der maaske havde været Anledning til at give disse ubestemte Følelser en bestemt Retning — selv mærkede jeg intet, men Louise sagde mig, at der var den i min Nærhed, som ønskede at se det — saa var jeg til den Tid ikke tilgængelig for Erotikken, uden i Form af skønne Anelser, og Gud være lovet, der ikke lod mig i Sandhed lære den at kende, før den velsignede Time slog, da jeg paa samme Tid, hvor jeg mægtigt grebes af Kærlighedens Magt, ogsaa havde en sikker Følelse af Sanktion fra oven til at hengive mig i den.

Med Hans og Louise var jeg ogsaa paa Risinge og fik en Forestilling om Louises daglige Liv der. Hun havde, ligesom jeg, ikke

ladet sig nøje med sin Elev der i Huset, men underviste ogsaa Forpagterens Datter, en flink lille Pige. Da baade den store og den lille Elev havde musikalsk Begavelse, saa maatte Louise — der i lang Tid havde forsømt Musikken hjemme, hvor hun var ked af at blive sprunget forbi af de yngre Søstre — øve sig flere Timer daglig. Men dette var kun Smaating for hendes faste Villie og Arbejdslyst. Senere besøgte jeg hende flere Gange paa Risinge, hvor hun blev i fire eller fem Aar, og jeg havde altid min Fornøjelse ved at iagttage, hvor udmærket hun forstod at udnytte Tiden. Sin Dag gjorde hun atten Timer lang. Saa fik hun, foruden Skoletimerne, sine Selvstudier og Haandarbejder, god Tid til det skriftlige Samliv med sin Forlovede, noget han sikkert trængte til og satte megen Pris paa.

Men jeg vender igen tilbage til mit Gyldenstensliv, der vel havde sine Tilfredsstillelser for mig — baade ved den venlige Omgang, jeg nød, ved den kønne Natur, jeg var omgivet af, ved Skolen og ved de ensomme Timer paa mit lille Værelse, for hvilke jeg allerede den Gang fik Smag — men som dog ogsaa bragte mig mange tunge Timer, især Nattetimerne, naar alle de tvivlende Tanker styrtede ind paa mig og i Forening med den megen Tandpine, jeg i de Aar led af, holdt mig vaagen. Dog — lige sort saa det jo ikke altid ud. Ofte havde jeg dejlige Timer, naar jeg læste i Bibelen eller »Mynsters Betragtninger«, og jeg mindes mangan herlig Lørdag Eftermiddag, naar jeg gik ud til det elskede Hjem og, kommet omtrent Halvvejen, fik Øje paa Moder eller Louise Tornøe. En af dem var gerne saa kærlig at gaa mig i Møde. I Bogense var der altid ny Musik for mig at høre. Der havde nemlig, under Ledelse af en Toldinspektør Bülow, som i de Aar var kommet der til Byen, dannet sig en Musik- og Sangforening, kaldet »Harmonien«. I den blev der præsteret ret gode Ting, og Louise Tornøe og Sophie var naturligvis virksomme Deltagere. Jeg synes at mindes, at jeg i den Tid imellem gav Gæsteroller. Senere blev jeg et ivrigt medvirkende Medlem af Foreningen. Da Bülow var gift med en Kusine til Moder, saa kom han ogsaa meget hjemme og spillede mange Sager for Violin og Klaver med de unge Piger. Vi lærte saaledes i den Tid megen god Musik at kende, baade instrumental og vokal. Vi fortsatte ogsaa paa den Tid de tidligere omtalte Aftenlege i Haverne, og ofte hændte det, at vi, efter en »Klapop« eller »Enke-

mandsleg«, marcherede syngende hjem »bag Haverne«, Byens mest yndede Spadserevej. Ja, saa gemytligt gik det til i den lille By, at det undertiden var Byfogden selv, der førte an til disse Demonstrationer. Men de var jo rigtignok af en meget fredelig Karakter. Som oftest var det Ingemanns Aftensange, der blev sungne. Jeg mindes en Aften, hvor et ungt Selskab paa vel en Snes Personer, endte med at sætte sig paa noget Tømmer nede ved Havnen og syngte, for hvem der vilde høre til.

Endnu var det dog kun som Gæst, at jeg deltog i Bogenslivet. Hjemme var der til den Tid fuldt Hus. En Kusine til Louise Tornøe, den lille kønne Pauline, fra det før omtalte Flenstofte, var der paa et Aarstid og gik i Skole med mine Søstre. Ved Foraarstid kom ogsaa en teologisk Kandidat, Bergenhammer, i Huset som Lærer for Drengene. Han havde allerede i nogle Aar undervist min ældste Broder, Thal, der af den Grund havde opholdt sig hos Forpagter Matzens paa Uggerslevgaard, to Mil fra Bogense. Bergenhammer var en meget stilfærdig Person, der vel undertiden saa ud til at befinde sig saare vel ved det ungdommelige Liv, der rørte sig om ham, men som ikke tog synderlig aktiv Del deri. Han var vist en samvittighedsfuld og dygtig, om end lidt gnaven Lærer. Kun mine to ældste Brødre var hans Elever, den tredie var endnu for lille til at gaa i Skole.

Her kunde det maaske være passende at give en lille Karakteristik af de tre Dreng, der dog paa dette Tidspunkt har naaet til saa megen Personlighed, saa de ret viser sig i deres Forskellighed ved Siden af hverandre. Den ældste var den Gang en rask Gut paa 10 Aar. Hvem der mindes »Doktorens Thal« fra hine Dage vil vistnok med Velvillie tænke paa den kønne, krølhaarede, kække lille Fyr, der mageligt kunde tage Kampen op med større Dreng, og som vist ofte højmodigt har taget de forurettedes Parti. Baade hidsig og forvoven var han, den lille Løveunge, og derfor har han mange Gange voldet os store Ængstelser. Altid skulde han klatre i de højeste Træer, og paa Klatremaskinen var ingen hans Mester. Kunde han komme af Sted med at faa en Baad i Havnen og gøre sig en Sejletur, da var han ret i sit Element. Paa en Hesteryg sad han ogsaa gerne. Han var kun otte Aar, da han blev sendt ud paa den omtalte Gaard. Ganske kort efter overraskedes vi ved en Dag at se Drengen komme med Forpagter Matzen, ridende de to Mil til

Byen. — At give til andre hørte til hans største Glæder, og med den Sans for at sanke sig nogle Spareskillinger, som han tidlig viste, forbandt han altid Planen om at kunne give denne eller hin en Gave, eller at kunne købe sig en eller anden nyttig Genstand. Tidligt ytrede sig hos ham den Lyst til Søen, der jo er almindelig hos raske Drengene i Søkøbstæder. Men det var Faders afgjorte Dom, at han ikke fik Lov at følge sin Lyst, før han havde gennemgaaet fjerde Klasse i Odense Latinskole. Stod han efter den Tid endnu fast paa sit Ønske, da skulde der ingen Hindring lægges ham i Vejen. Siden viste det sig, at hans Tilbøjelighed ikke var af en flygtig Art, og i adskillige Aar pløjede han Bølgerne, indtil Begivenhederne pegede for ham ad en anden Vej.

Min anden Broder, Peter, hen ved tre Aar yngre end Thal, viste i sin Barndom ikke saa tydeligt som denne, hvad der boede i ham. Han var en stor, sund og kraftig Dreng, af et godmodigt, dog noget pirreligt Væsen. Saare let brød han ud i en Strøm af Taarer. Det har vist tidligt tjent til at hærde ham, at han havde den ældre, behændige, men langt spinklere Broder at bakses med. Som det vel stadigt gaar med Brødre i den Alder, var de tidt i Totterne paa hinanden, trods Broderkærligheden, som altid har været stor mellem de to. Peter, der siden maaske udviklede sig til den mest spirituelle af Brødrene, var i sin Barndom mest materiel. Da Moderen Gang blev spurgt af Grevinde Bernstorff, hvorledes hendes to ældste Drengene havde udviklet sig, svarede hun kort og godt: »Den ene spiser for at leve, den anden lever for at spise.« Vist er det imidlertid, at det ikke var Lækkerier, han attraaede; men hans kraftige Legeme trængte til kraftig Føde, saa at han ret forstaaet dog ogsaa har spist for at leve.

Min yngste Broder, Ernst, var til den Tid absolut til mere Fornøjelse for mig end de andre to viltre Gutter, for hvis Batailler jeg nærede en syndig Respekt. Det forekommer mig, at de viste en vis ironisk Agtelse for mig, ved at forlægge Skuepladsen for deres Kampe, naar de saa' min ængstelige Person nærme sig. — Lille Ernst var endnu ligesaa brun af Hud og sort af Haar, som da han laa i sin Vugge. Han viste meget tidligt Sans for Musik og kunde næsten lige saa snart, som han kunde sige de første Ord, ved enkelte Toner angive sin Yndlingsvals, som vi ofte spillede for ham. Da jeg imidlertid snart vil komme til at fortælle om den

Tid, da han blev min kære lille Elev, saa maa jeg hellere forlade ham her, for at følge den kronologiske Orden, af hvilken jeg saa gerne lader mine Smaaskildringer regulere.

Det var nu blevet bestemt, at jeg til November skulde tage hjem. Det var temmelig meget for Fader at holde baade Lærer og Lærersinde. Louise Tornøe havde da besluttet sig til at tage ud til Ugerslevgaard for der at undervise Familiens eneste Datter. Jeg skulde saa hjemme spille med mine Søsken, læse nogle Fag med Fritze og alt med Ernst. Moder, der var saa omhyggelig for mig og mente, mit Sind led under Opholdet uden for Hjemmet, meddelte mig med Glæde denne Plan, paa hvilken jeg med lige saa stor Glæde gik ind. I hvor vel jeg nok havde den private Mening, at jeg vilde føre Kilden til min Alvor og den tilsyneladende Mangel paa Ungdommelighed, som deraf fulgte, med mig fra Gyldensten til Bogense, som jeg havde ført den fra Bogense til Gyldensten, saa var jeg Moder meget taknemmelig for hendes Omhu, og det kan jo heller ikke nægtes, at jeg ofte havde følt Længsel efter Hjemmet, og at Samlivet med Søsken og Veninder udøvede en stor Tiltrækningskraft paa mig.

Medens jeg nævner Veninderne, maa jeg dvæle lidt ved en af dem, der netop i denne Sommerferie havde forlovet sig i Jylland med en teologisk Kandidat, I. — Det var Mine Baadsgaard, hvem jeg vel før har omtalt, men kun fra Barndomstiden, da baade de tre Aar, hun var ældre end jeg og vor hele Forskellighed havde holdt os fjerne fra hinanden. Nu var der noget i hendes elskværdige Livlighed, maaske ogsaa i hendes meget i det erotiske aandende Personlighed, der tiltrak mig. Hun var en køn Pige, af denne muntre, spøgefulde Natur, der især tiltaler Mændene. Hun havde i denne Sommer kun været en ganske kort Tid fra Hjemmet og kom dog allerede tilbage som forlovet. Jeg ventede at se hende henrykt, men fandt hende forbavsende rolig. Havde jeg kendt lidt mere til Livet, da havde jeg nok forstaaet, at det ikke var Lykken, der viste sig saaledes hos et saa ungdommeligt Væsen. Stakkels Pige, hun havde taget fejl af sit Hjertes Følelser. Nu var det hendes hemmelige Beslutning kun selv at lide derunder. Men, i hvor mange unge Piger, der har taget en saadan Bestemmelse, der er vist kun faa, som har bragt den til Udførelse. Og det er heldigt. Kun sjældent bliver vel det, der fra først af grundes paa en Mis-

forstaaelse, til sand Velsignelse. Det skal i alt Fald være af et dybt religiøst Væsen, at sligt kan gennemføres. Nu — min lille indtagende Veninde var af en mere almenmenneskelig Natur. Hendes, ganske vist i fuldt Alvor fattede Opofrelsesplan, holdt sig ikke længere, end til hendes Elsker, efter Aftale, kom til Julen. Hun maatte da røbe sig. Han rejste skuffet bort, og hun havde gjort den første bitre Erfaring paa disse vildsomme Kærlighedsstier, der er saa fulde af Farer for somme Naturer. Hendes Ungdomsliv var til en Tid meget bevæget og uroligt. Men hun fandt imidlertid Kærlighedens sikre Havn i et lykkeligt Ægteskab. Til megen Opmuntning og Glæde var hun i hine Aar for de unge Pigers Kreds, baade ved sit vakre, muntre Væsen og ved sin smukke Sang.

Med November begyndte da det nye Liv i Hjemmet. Daglig læste jeg med Ernst, gav Fritze nogle Timer i enkelte Fag — f. Eks. dansk Stil — og spillede med mine 5 yngste Søskende. I den Tid tog jeg ikke Del i Husvæsenet. I en noget senere Periode skiftede Adolphine og jeg med 14 Dages Undervisning og 14 Dages Husgerning og Syning. — I denne Vinter var det vist især, at Sophie og jeg ret begyndte at føle og skatte, hvad vi ejede i hinanden. Sjældent har der maaske eksisteret en inderligere Forstaaelse mellem Søstre. Hendes Kærlighed til mig var rørende. For mig har den ligesom antaget Skikkelse i de uforglemmelige Ord, hun en Aften ytrede til mig: »naar du blot bliver lykkelig i Kærlighed, da kan det være det samme, om jeg bliver det.« Vi udtalte os meget fortroligt over for hinanden, især paa det religiøse Omraade. Af vor fælles Musiceren havde vi stor Glæde. Vi spillede firhændigt og sang Duetter. Sophies dybe Altstemme har altid tiltalt mig fremfor nogen anden kvindelig Røst. Vel har den kun et ringe Omfang, men saa har den desto mere Fylde og sympatisk Klang. Overhovedet er netop det Pund — Fritze vilde sige Lispund — af musikalsk Begavelse, som hun ejer, det, som jeg finder lykkeligst at besidde. Vel har jeg selv haft lettere ved at erhverve mig den Færdighed i Nodelæsning og den Teknik, der gør i kort Tid en hel Verden af Musik tilgængelig for en. Men denne Gave kan ikke lignedes ved denne dybe Harmonisans, dette fine Øre, der gør en det saa let baade at opfatte, at gengive og at beholde. Sophies musikalske Hukommelse er sjælden. I den før omtalte Musikforening nød vi sammen mange uforglemmelige Timer, om hvilke hun senere

har kunnet opfriske Mindet, idet det er hende en let Sag at give paa Klaveret baade Kvartetter og Kor. Saaledes har hun ofte spillet for mig to Kor af Weyse, hvilke Sangforeningen i det omtalte Efteraar sang for Kong Kristian den 8., der var til Stede ved Byens nye Raadhus's Indvielse. Ved denne Lejlighed hørte jeg for første Gang — i alt Fald med aabent Øre — det Navn, der siden er gaaet som »den røde Traad« gennem min Skæbne herved, det Navn, der vil klinge for min Sjæls Øren, sødt som intet andet menneskeligt Navn, saa længe, indtil jeg ved Guds Naade havner der, hvor alle jordiske Lyde, alle jordiske Navne omskiftes, men hvor de Sjæle, der henede elskede den inderste Kerne, saa og kendte det for mangt et Blik forborgne Hjerteguld hos hinanden, skal mødes for aldrig mere at skilles. Theodor Hertz havde skrevet Teksten til de omtalte Kor, paa Opfordring af sin Tante, Fru Fich. Til hende og i det hele til den gamle Bogense Præstegaard traadte jeg ogsaa i hine Dage i et kært og nært Forhold. Allerede den Vinter, jeg gik til Konfirmation, havde jeg ofte min Gang i Præstegaarden, og Fru Fich havde da begyndt at give mig nogen Undervisning i at male. Dette var blevet afbrudt ved mit Gyldenstensophold. Men nu tog vi fat igen, og jeg tilbragte ofte, til min store Glæde og Tilfredsstillelse, en hel Dag i Præstegaarden. Maleriet, som jeg drev, var med Vandfarve paa Silketøj. Jeg har siden tidt benyttet denne Færdighed, og skønt jeg ikke bragte det vidt, har jeg dog ofte haft Fornøjelse af at anvende den til Smaaforæringer. Hvad der imidlertid glædede mig endnu mere end denne underholdende Beskæftigelse, det var det Venskab, som vistes mig i Præstegaarden af alle dens tre Beboere. Hvor var et Smil fra den kære, alvorlige Pastor Fich velgørende. Det forekommer mig, at jeg aldrig i noget andet Ansigt har set Smilet saa meget ligne Solens Frembrud gennem en Sky. I Sandhed, de alvorlige Fysiognomier har den Fordel, at deres gennembrydende Mildhed paaskønnes dobbelt og mindes længere end Smilet fra det Ansigt, der stedse har det til sin Raadighed. — Den begavede og livlige Præstefrue, der uagtet den Menneskealder, der ligger imellem os, viste mig et Venskab, der mange Gange forekom mig ganske at udslette denne Forskel, baade hævde og glædede mig ved denne fortrolige Omgang. Plejedatteren, Mine, der nu var en næsten voksen Pige, hang meget ved mig, og jeg fandt saaledes i Præstegaarden allerede aandelig Paavirkning

og Kærlighed. Gerne havde jeg talt mere herom, men netop den Omstændighed, at jeg snart inden for den gamle Gaards Mure skulde træffe den, der blev mit Livs rigeste Del af Kærlighed, netop dette binder nu Munden paa mig. Altfor nylig har jeg set disse Stjerner slukkes, til at jeg nu skulde kunne have Mod til at nedskrive Beretningen om hine Dage, da de i deres Glans gik op for mig. Maaske vil jeg aldrig kunne det. Jeg ved det ikke. Men saa meget ved jeg, at nu maa jeg i alt Fald for en Stund lukke denne Bog. Kun vil jeg fortælle, at Fru Fichs før omtalte Brodersøn den 2. Decbr. blev beskikket som personel Kapellan hos sin Onkel, der siden Ochsner blev Kateket, havde haft en anden Hjælper, Gravenhorst. Pastor Fich, der frygtede, om Gr. blev befordret, at skulle blive paanødt en ledigværende, ilde berygtet Kapellan i Stiftet, og som desuden gerne vilde forhjælpe sin Kones Brodersøn til den ivrig attraaede gejstlige Ansættelse, og selv ønskede netop ham som sin Medhjælper, anmodede nu Gravenhorst om at overlade Pladsen til Hertz, der saa fik Ansættelsen. Dog kom han ikke til Bogense før 8. Marts 1848, samme Dag, som han blev ordineret i Odense.

Og nu Farvel, mine Læsere!

Henved 37 Aar senere. (Sommeren 1910)

Han kom, han saa, han vandt! Ja, han vandt mange Hjerter, men et især, et, der endnu hænger ved ham med den første Kærligheds Glød. Idet jeg i denne Tid, som jeg mente for sidste Gang, har villet gennemgaa de af hans Breve, jeg endnu har opbevaret, da vækker de saa ganske de samme Følelser hos mig, som da jeg i hine Dage modtog dem, og Flammerne faar dem ikke alle.

Men fortsætte mine Livserindringer i samme Stil som for de mange Aar siden, det kan jeg ikke. Ganske kort vil jeg følge det Program, som jeg har opgivet paa et af Bogens første Blade. Men min Hensigt dermed er nærmest den gennem disse Skildringer at vise, hvorledes min hele Livsførelse har bragt mig til det Livssyn, det religiøse Standpunkt, paa hvilket jeg staar.

De, der har fulgt mig gennem mine Livserindringer indtil mit 18. Aar ved, hvilket herligt Hjem jeg opvoksede i, og hvad jeg der

modtog til mit sjælelige Livs Udvikling. Efter den Tid, hvor jeg afbrød min Fortælling, blev jeg endnu 7 Aar i Hjemmet.

Den mørke Stenning, som mine Læsere nok har bemærket, der i min første Ungdom ofte hvilede over mig, og som havde sin Grund i, at det var mig umuligt at komme til Ro i en religiøs Overbevisning, den tyngede mig netop i den Periode, der gik forud for mit 20. Aar. Men Gud har sine Veje. Han sendte mig Livslykken. Den var saa stor, at den for en Tid ganske opfyldte mig og lod alle Skygger vige. Fem Aars Forlovelse var for mig som fem Uger. Jeg har altid været langsom og behøvede Aar for at bunde i den lykkelige Tanke: han elsker mig.

Vel faldt jeg undertiden tilbage til mine Skrupler. Men hans lyse, sikre Tro, der saa at sige havde været uberørt af Tvivl, der tilhørte ham i Følge hans hele Natur, og som altid gav sig saa skønt et Udtryk, hvad enten han talte fra Prædikestolen, eller han skrev sine smukke Digte, »der altid« — som en god Ven af os bemærkede — »endte i det religiøse, hvad saa Udgangspunktet var,« men vel især det levende Ønske om at tro som han, fik mig ogsaa gennem en Række af Aar til at mene, at jeg gjorde det. Og hvad skulde det være blevet til med mig, om ikke Gud havde ført det saaledes. Det, som siden har spredt Lys for mig, var ikke oppe i Tiden, og selv var jeg ikke genial nok til at finde denne Forstaaelse af Kristendommen. Jeg vilde da have vandret i Tvivl og Mørke og i dette ortodokse Syndsbegreb, der let gør det af med Forstanden hos Gemytter, der har Anlæg for Tungsind, og jeg havde da ikke egentlig levet. Nu vandt jeg Livsmod og Livslyst. Havde Hertz's Syn paa Kristendommen været som f. Eks. Vilhelm Becks, da havde jeg næppe fulgt ham. I alt Fald var det ikke løbet af uden en indre stille Fortvivlelse. Men han holdt netop, medens han endnu var i Bogense, en Prædiken, der, paa Grund af dens Afvigen fra den strenge Ortodoksi, gjorde Pastor Fich meget urolig. Han bad Hertz ikke oftere, saa længe han var hans Stedfortræder, at tale i en saa fri Tone. Teksten var i Følge Søndagevangeliet: »Herre kom, før mit Barn dør.« Men ved det døende Barn tænkte han paa og talte om det Haab, at alle Menneskesjæle en Gang maatte vende tilbage til Gud, som skabte dem. I det hele og store gik hans Tale — uagtet han maatte kaldes ortodoks — mest ud paa det, som nu er mig nok, nemlig Troen paa en levende, personlig Gud og paa et evigt

Liv, og saa paa det underfulde i Kristendommen. Og dog — var det maaske ikke snarere saa, at jeg hørte netop det i hans Tale, som jeg helst vilde høre. I alt Fald behøver jeg kun at slaa op i hans sidste Prækensamling for at se, han ikke veg fra den ortodokse Forkyndelse. Ogsaa jeg elsker det underfulde i alt Guds Væsen, om end jeg ser anderledes derpaa. Derfor kan jeg nu saa godt gentage for mig selv mange af hans Ord til mig, som f. Eks. dette, som han føjede til et Akrostikon, der indesluttede vore Navne:

»Lad kun Tro paa ham deroppe,
bag de lyse Stjerner Toppe,
altid vore Sjæle favne,
ømt, som Verset vore Navne.«

Men lad mig nu vende tilbage og give et Overblik over de Begivenheder, der havde fundet Sted blandt de Slægtninge og Venner, jeg i det foregaaende har omtalt. Altsaa fra mit 18. til mit 25. Aar. Begyndelsen var Krigsaarene. Dem kender alle mine Læsere fra bedre Skildringer, end jeg kunde levere, og jeg vil kun sige, at de langtfra øvede det Tryk paa mit Sind som den sidste ulykkelige Krig. Nu — de var jo heller ikke, hverken i deres Forløb eller i deres Resultater saa sørgelige som Krigen i 1864. Men dertil kom, at jeg var for optaget af mit eget Hjertes Følelser til, at noget som helst andet kunde faa Magt over mig. »Vi er alle nogle egoistiske Rakkerpukler,« som en af mine Bekendte plejede at sige.

Min Søster Sophie og jeg gjorde i Sommeren 1848 en Rejse, der uagtet Krigen — ja Vaabenstilstand var der nok paa den Tid — var os til megen Fornøjelse. Da vi sejlede ud af Nyborg Havn, laa der nogle store Skibe, som havde en Del svenske Hjælpetropper, der dog, saa vidt jeg ved, ikke kom i Ilden, men blev Hjælpetropper ved Høsten paa Fyn, hvad nok kunde behøves, da alle vore egne unge Mænd var i Tjenesten. For de Svenskere, der gik frivilligt med, og af hvilke adskillige fandt Heltedøden, har jeg altid følt en taknemmelig Beundring. »Ingen har en større Kærlighed, end den, der sætter Livet til for sine Brødre.«

Men — det var vor Lystrejse! Vi besøgte i Stege vor kære gamle Lærerinde, Ane Curtz (Fru Møller). Hun var, som hendes Venner nok befrygtede, ikke i Ægteskabet kommet paa sin rette Hylde. Hun og Manden havde opgivet at leve sammen. Men hun havde

taget sig saa godt af hans Børn, som hun formaaede. Nu levede hun i Stege med sin gamle Moder og den yngste Steddatter. Grunden til, at hun bosatte sig paa Møen var, kan jeg slutte mig til, den, at den Familie, hos hvem hun og hendes Moder begyndte deres Virksomhed i Bogense, nu boede en Mil fra Stege i Keldby Præstegaard. Disse gode Venner har nok ydet hende Hjælp i Raad og Daad, og hun havde megen Glæde af nu og da at besøge dem. Med Sophie og mig vandrede hun ud til Keldby. Vi besøgte ogsaa hendes Venner i Stege, og en dejlig, uforglemmelig Tur gjorde vi til Klinten. Ane havde inviteret tre elskværdige unge Piger med. For dem var hun Lærerinde i et eller andet. Vi stiftede med disse jævnealdrende et af disse hastige Venskaber, som Tid og Forhold ubarmhjertigt gør Ende paa. Dog har jeg endnu Breve fra dem liggende. Den yndigste af dem døde snart efter. Betegnende for Fyrrernes Ungmøer var det, at vi drak du's af vore hule Hænder ved en Kilde. Sophie og jeg sang Muth-Rasmussens Pinsehymne paa Møens Klint. Det var noget for os. Det var netop 2. Pinsedag. Adolph Hertz's Duetter sang vi ogsaa, uden Akkompagnement, hvor vi kom frem. I en elskværdig Familie, som vi ofte med Ane besøgte, dyrkedes med Iver Musikken, og vi oplevede i det gæstfri Hus mange behagelige Timer.

Fra Møen tog vi til København, hvor vi hos vor Onkel og Tante paa »almindeligt Hospital« blev yderst venligt modtagne og havde det rart under et længere Ophold. Vi saa meget kønt og ukendt, baade i den store By og dens smukke Omegn, ja lige op til Helsingør. Vi gjorde endog et lille Svip over til Sverrig. Aldrig glemmer jeg det meget, vor kære Onkel og Tante paa »Almindeligheden« gjorde for os. Men et var der, som gav det hele en noget dunkel Baggrund. Vi to Hjemmeføddinger, der aldrig havde været uden for vor Fødeø, led nemlig af Hjemve. Og desuden — en lille Pige paa Møen havde Ret, da hun sagde til mig: »Jeg kan se paa dig, at der er en, du længes efter.« Nu — vi kom hjem, fødsagede af tre af Onkel Søren's Børn og vor tidligere omtalte Slægtning og Veninde, Lone Heilmann. Aldrig mindes jeg, at mine Forældres gæstfri Hus har rummet saa mange som i denne Sommerferie.

Vi fandt Byen opfyldt af militære. En Del af de unge hjemme gjorde en Tur over til Vejleegnen for at se de Forberedelser, der blev gjort til Fjendens Modtagelse. Jeg vilde ikke med. Jeg var

alt for glad ved atter at være i Bogense, og jeg bildte mig ind, at jeg aldrig mere vilde rejse. Nu — Krigen gik sin Gang, og Tiden gik sin Gang, og næste Sommer kom, og den 13. Juni kom, og der blev for mig »en ny Himmel og en ny Jord«. Kun saaledes kunde jeg udtrykke Forvandlingen. Vi har tænkt ens. Thi mange, mange Aar efter, læste jeg i nogle Dagbogsblade, som jeg efter Hertz's Død fandt i hans Skrivebordskuffe, de Ord: (13. Juni 1849.) »Er Himlen flyttet ned paa Jorden, eller er Jorden flyttet op i Himlen? Jeg ved det ikke.«

Ja, Krigen gik sin Gang. Fredericiaslaget kom og bragte Sejrens Hæder og Glæde for alt Folket, men bragte Savn og Sorg for mange Hjerter. Vor By fik fuldt op af saarede, og Kirkegaarden af Grave, til hvilke vi unge Piger bandt Masser af Kranse.

I August var vi paa det første — noget korte — Besøg hos Hertz's Forældre. Ja, om dette Besøg kunde jeg skrive mange Blade fulde. Men jeg vil ikke dvæle, jeg vil kun berøre Begivenhederne, og derfor skal her blot siges, at Doktorhuset Hertz i Kalundborg, som jeg i de næste femten Aar ofte vendte tilbage til, blev mig et andet Hjem, meget forskelligt fra Doktorhuset Larsen i Bogense, men kært, maaske lige saa kært som dette. Der var for mig saa meget idyllisk udbredt over det smukke Sommerliv, der førtes i mine Svigerforældres lille lyse Havestue og i den yndige, vel passede Have. Min Svigerfaders og Sønnernes livlige Samtaler og deres Sammensang, den Hygge, som Tante Thrine — saaledes kaldte jeg, Gud ved hvorfor, min Svigermoder — forstod at sprede over sit Hjem, alt var mig til stort Behag. Da vi skulde rejse hjem, vilde mine Svigerforældre, der for nogle Aar siden havde mistet deres eneste Datter — den yndige Lise, om hvem jeg tidligere har fortalt — gerne have beholdt min Søster Adolphine, der var fulgt med os paa denne Rejse. Tante Thrine savnede saa meget at have en ung Pige om sig. Maaske havde det været naturligt, at jeg, der dog var selvskreven som Husets Datter, var blevet. Men aldrig faldt det mig ind, at jeg kunde lægge Hav og Land mellem Hertz og mig, og han havde sikkert selv gjort Indsigelse, om det var blevet foreslaet. (Lad mig her nævne, at den kære Tante Thrine var Stedmoder til den afdøde Lise og til de to ældste Sønner. Deres egen Moder, Ketty, er kærligt og smukt skildret i Fru Fichs Familiehistorie.)

Nu — Adolphine var sikkert gerne blevet og havde vel ogsaa faaet Lov dertil hjemmefra. Men nu hændte det netop, at min Søster Sophie, der var kommet til en Skovriderfamilie i Sydsjælland, som Lærerinde for en lille Pige, fik en Halssyge, der hindrede hende i at udøve sin Gerning. Mine Forældre foreslog da Dr. Hertz's at tage mod Sophie, hvorimod Adolphine saa skulde afløse hende i hendes Plads, i alt Fald for en Tid. Dette Bytte blev iværksat, hvad virkeligt var tappert gjort af Adolphine, der den Gang kun var 16 Aar og ikke havde tænkt paa at komme ud blandt fremmede paa den Maade. Mine Svigerforældre havde jo ogsaa nok heller beholdt den, de nu allerede kendte og syntes saa godt om. Men de kom ikke til at fortryde det. Da Sophie havde været der godt et halvt Aar, forlovede hun sig med Tante Thrines Broder, Apotheker Bayer, med hvem hun samme Aar blev gift, 19 Aar gammel. Mellem Husene Hertz og Bayer herskede der altid et varmt, ven skabeligt Forhold. Fra det Bayerske Hus er der udgaaet en talrig Slægt af Børn, Børnebørn og Børnebørnsbørn.

Her blev jeg ført langt bort fra mit første Besøg i Kalundborg. Dog vender jeg tilbage for i alt Fald at nævne Husets Sønner. Der var den saa alvorligt udseende, dog ofte spøgefulde, æsthetiske Adolf, af hvis Omgang jeg senere havde megen Tilfredsstillelse. Saa var der de yngre Sønner Viggo og Fritz. Da jeg den Sommer første Gang saa Viggo, var han i Soldatertrøjen. Han var gaaet frivillig med i Krigen i 18aars Alderen. Fritz var endnu en Dreng, med hvem Faderen gjorde mange Løjer. Alle disse forskellige Elementer, hvoraf Familien bestod, dannede et prægtigt Hele.

Nu gør jeg et lille Spring i Tiden. I April 1852 havde Louise Bryllup. Jeg besøgte hende en Gang i hendes Hjem og saa, at hun var lykkelig og glad. Men hendes Ægteskab blev kun kort. I December 1853 døde hun efter at have bragt et dødfødt Drengbarn til Verden. Det var det første sørgelig Brud paa Familierekredsen. Hendes Mand var meget nedbøjet. Men — som det i de fleste Tilfælde gaar — han giftede sig igen, ja endog to Gange. Første Gang fik han Glæde deraf, anden Gang ikke.

Adolphine fik snart en Afløser i sin paatvungne Plads. Det var den før omtalte Louise Tornøe, der overtog den. Da Adolphine var hjemme, indrettede vi os saaledes, at hun og jeg skiftedes hver 14. Dag til enten at hjælpe i Huset eller at undervise Ernst og en

anden lille Dreng. Mærkelig nok kan jeg ikke erindre, at vi ogsaa læste med vor yngste Plejesøster, »lille Cecilie«. Et Aar maa dette dog have været Tilfældet. Hun kom nemlig til os, da hun var 9 Aar og var kun lidt yngre end Ernst. Han kom i Odense Skole, da han

Distriktslæge Hertz med Familie i Kallundborg, efter et Daguerreotypi taget i 1844. Cathrine Elisabeth Hertz, født Bayer (Doktor Hertz's anden Kone), Theodor Hertz (senere Tante Cecilies Mand) og Adolph Hertz, Sønnen af første Ægteskab, Herman Adolph Hertz, Distriktslæge i Kallundborg, Fritz Hertz, en af Sønerne af andet Ægteskab.

var knap 10 Aar, og indtil den Tid maa Cecilie have hørt med i den lille Skole. Hun var en sød lille Pige, hvem mine Brødre gav Navnet »Smilet«.

I Foraaret 1852 døde Pastor Fich. Hertz blev der endnu et halvt Aar og bestyrede Embedet. Menigheden ansøgte om at beholde ham som Sognepræst. Men det blev ikke bevilget. Saa tog han en midlertidig Ansættelse hos en syg Præst paa Langeland. Siden var han en Tid hos en svagelig Præst i Odense, og i Juni 1854 fik han

Pladsen som Garnisonspræst i Rendsborg og Kiel. Saa var Øjeblikket for et fælles Hjem kommet.

I de sidste af de her omtalte Aar havde mine Søstre og Veninder næsten alle giftet eller forlovet sig. For Ungdomsveninder betyder dette gerne en hel Afbrydelse af Omgangen. Man kommer hver i sin Egn af Landet, mødes en enkelt Gang til fælles Glæde, men har dog hver især faaet sine Interesser at gaa op i. Man begynder ofte en Korrespondance, der dog sjældent bliver af Varighed. For mit Vedkommende var der dog een Ungdomsveninde, med hvem jeg begyndte at korrespondere, da hun var 20 Aar og, med kun en ganske kort Tids Afbrydelse, vedblev til hun døde, 80 Aar gammel. Det var Lone Rosthøj, f. Heilmann.

Men skilles man end, glemmer man dog aldrig, hvad man i Ungdommen havde i hverandre.

Den 3. Juli stod vort Bryllup. Mine Svigerforældre kom og to af Hertz's Brødre, den 3die var i England. Sophie var forhindret i at komme, og Thal havde begyndt sit Sømandsliv og var ude paa de vilde Vover. Men Adolphine og Fritze, den førstes elskværdige Forlovede, Valdemar Jantzen, begge Plejesøstre og de to meget unge Brødre var til Stede. Mange gode Venner fra By og Land var der ogsaa. Herligt Sommervejr havde vi, og alle Vegne var der af Venner smykket med Blomster og Kranse. Min Svigerfader og Fru Fich havde skrevet Sange, og det gik muntert til ved Festmaaltidet paa Raadhussalen.

Den 5. rejste Hertz. Han skulde snarest mulig melde sig ankommen ved Hovedkvarteret i Kiel og se at finde i Rendsborg en Bolig til os. Den 25. sagde jeg mit gamle Hjem Farvel og sejlede til Flensborg. Da jeg næste Morgen kørte ind ad Rendsborgs nordlige Port, kørte Hertz netop ud af den sydlige. Han skulde i Embeds Medfør til Kiel, og jeg maatte tilbringe hele Dagen ene paa et Hotel. Paa dette opholdt vi os, medens vi ordnede vort Hjem, i hvilket vi tilbragte de 9 $\frac{1}{2}$ første Aar af vort Ægteskab.

Her fra vil jeg fatte mig kort. Jeg kunde ikke forlade det Afsnit, som jeg kaldte »det nye Hus«, uden at sætte en rask Slutning paa Skildringerne af dem, der udgjorde min nærmeste Kreds. Men min egen Historie har jeg ikke Lyst at skrive. Som tidligere sagt: det er kun saa meget, jeg vil have frem, der kan vise, hvorfor jeg staar paa mit nuværende religiøse Standpunkt. Selv kan jeg følge den

røde Traad gennem min Livsførelse. Maaske vil ogsaa andre kunne skimte den, naar de har fulgt mig gennem disse Blade. Saa følger da:

LIVET I RENDSBORG

Ja det var et noget broget Liv for »en af de alvorlige smaa Bøgenspiger«, som Dr. Hertz en Gang udtrykte sig, da han saa et Billede af en af mine Veninder. Her laa en stor Garnison, og da Kiel var Annekset — Neumünster hørte ogsaa for en Tid til — saa var Hertz ofte paa Rejser. Imellem fulgte jeg ham og havde megen Fornøjelse af Kiels smukke Beliggenhed og endnu mere af de Bekendtskaber, vi der gjorde. Navnlig interesserede det mig at gense en Kusine af Hertz, Fru Thora v. Maack, der i sin Barndom havde været som Plejebarn hos Pastor Fichs i Bøgensø. Hendes Mand var Universitetsboghandler. Han var ganske vist en ægte Slesvigholstener. Men han var høflig og godmodig nok til ikke at lade dette komme frem over for os, lige som han ogsaa lod sin Kone i Fred med de Sympatier, hun nærrede for sit danske Fædreland. Siden blev deres eneste Søn en afgjort Preusser, saa de tre Personer, hvoraf denne Familie bestod, repræsenterede tre forskellige politiske Partier. Jeg har hørt, de var enige om, ikke at politisere i Hjemmet.

Blandt den kielske Garnisons Familier var der navnlig en, som vi syntes særdeles godt om og ofte kom til, og som senere kom til at staa os nær ved Datterens Giftermaal med min Broder Ernst. Ikke anede jeg, da jeg hos Major Rohweders, hvor Hertz og jeg en Aften var indbudne, saa den lille livlige, 11 Aar gamle Alfrede komme hjem fra et Børneselskab, at hun gennem næsten 40 Aar skulde blive min Broders højtskattede Hustru. Major Rohweder og hans Familie var almindelig afholdte, elskværdige Mennesker. Naar Hertz var i Kiel, blev han altid venligt modtaget hos de to Familier, jeg her har omtalt. Ganske vist var der mange andre, han af og til besøgte og interesserede sig for. Men her bliver ikke Plads til at nævne flere, om end Erindringen har en Plads for dem.

Ligeledes vilde det blive for vidtløftigt at nævne alle de Mennesker, vi i Rendsborg havde Fornøjelse af at omgaaes. Kun vil jeg, som dem, vi hyppigst kom sammen med, nævne: Major Wittrocks,

Kaptajn Strickers og Doktor Pedersens. Hertz satte megen Pris paa Kaptajn Stricker, med hvem han havde en Del at gøre ved Bestyrelsen af den danske Garnisonsskole. Selv maa jeg ogsaa endnu nævne Løjtnant Bernth, der kom jævnligt til os, og hos hvem jeg, ved flygtige Møder i de senere Aar har truffet det samme venskabelige Sindelag trofast bevaret fra Ungdommen, og Løjtn. Sick, der var saa tiltalende, baade ved sit behagelige, intelligente Væsen og ved al den Musik, der boede i ham, og som hans Bekendte nød godt af. Jeg kan ikke gaa videre i Detailler, men vil indskrænke mig til at udtale min Mening om Omgangen med den samlede militære Stand.

Mange mener, og jeg selv havde ogsaa før tænkt det, at det vilde bringe store Savn at være henvist alene til denne Stand. Men efter min 10aarige Erfaring vilde man finde lige saa store maaske større Savn ved at være henvist til hvilken som helst anden Stand, naar man skulde nøjes med den alene. I alt Fald var her en rigere Afveksling i de Aar, der fulgte saa nær efter den treaarige Krig. Her var Officerer, som var gaaet frivilligt med, og som valgte at blive i Militærstanden. De havde tidligere tilhørt andre Stillinger i Samfundet. Saa her var egentlig mindre Chance for Ensformighed og Ensidighed end i andre Stænder.

Man kunde leve, og vi levede et meget tiltalende Liv i denne Kreds, og ofte, naar jeg senere har truffet paa gamle Bekendte fra Rendsborgperioden, da har vi været enige i at prise Aarene i Garnisonen dernede som en lykkelig Tid, maaske især for unge Familier, hvem det nye og uvante ved Forholdene tiltalte.

Der var naturligvis stort Sammenhold i Garnisonen, saa meget mere, som det slet ikke var muligt for danske Officerer, skønt de gjorde sig Umage derfor, at faa nogen selskabelig Omgang i Stand med Byens Embedsmænd og Borgere. Kun een Familie kendte jeg, som gerne saa de danske Officerer i deres Hus. Det var Apothekersens i Neustadt, der heller ikke var af slesvig-holstensk Nedstamning — i alt Fald ikke Apothekeren, der hed Faesch. Han skulde vel egentlig hedde Fesch, da han var i Slægt med Kardinal Fesch — og saaledes ogsaa med Napoleon. Hans Datter blev gift med en dansk Officer.

Hvad Smaaborgerne i Byen angik, da havde de jo stor Fordel af Garnisonen og viste sig i Regelen høflige over for den.

Hen imod Frederik den 7des Død blev Opholdet i Kiel og Rendsborg mindre behageligt. De tyske Turnerforeninger begyndte at spille en ophidsende Rolle, naar de i store Skarer samledes og holdt oprørske Taler. Men det var, saa vidt jeg husker, kun i det sidste Aar. Vi levede ellers et ret muntert, selskabeligt Liv i den danske Garnison. Der var ikke saa faa musikalske Herrer og Damer, og vi havde mange større og mindre Sammenkomster for at dyrke den kære Kunst.

Endnu har jeg slet ikke omtalt »Soldaten«. Efter den almindelige Værnepligts Indførelse havde vi jo ogsaa blandt de menige og iblandt Underofficererne alle Stænder repræsenterede. Dog var Størstedelen af Soldaterne jo Bondesønner og Københavnerne. Om dem vil jeg dog først tale, naar Krigen i 1864 kommer for. I Krigen Tid viste de sig fra deres elskværdigste Side, og Hertz holdt meget af som Feltpræst at færdes iblandt dem. Som Garnisonspræst havde han, der selv holdt paa Punktlighed, megen Tilfredsstillelse af den Akkuratesse, han i denne Stand forefandt baade hos Over- og Underordnede. Det var noget, der nok kunde tiltrænges, naar der for Eks. skulde gøres en Tur til Kiel alene for en Begravelse. Da vilde han næppe, efter den lange Jernbanekørsel, have truffet Folk paa Pletten til det bestemte Klokkeslet, om det havde været Bønder i et Landsogn, der skulde møde.

Uagtet det, som jeg fortalte, til Tider gik ret livligt til i vort Garnisonsliv, saa havde jeg dog mange ensomme Timer, dem jeg altid prægtigt har kunnet bruge. Dels havde Hertz jo sine Arbejdstimer i og uden for Huset. Dels rejste han hveranden Lørdag Eftermiddag til Kiel og kom først igen Mandag Aften. Men med denne Ud-sigt for Øje: Kl. 9 kommer han, kunde jeg sagtens faa Tiden til at gaa. Jeg læste Kierkegaard og spillede Beethoven efter en større Maalestok. At kunne spille en ny Sonate for Hertz var mig en stor Fornøjelse, og var han hjemme, da kunde jeg ikke øve mig, da Dagligstuen laa lige op til hans Studereværelse. Medens jeg taler om Musikken, maa jeg nævne den store Nydelse, jeg havde af at høre Hertz og Løjtn. Sick synge »Gluntarne«. Mange Gange har jeg senere akkompagneret til dem. Men det var ikke den Forestilling, som naar disse to sad henne i Sofaen med Teksten og et lille Glas Punsch for sig eller stod ved Klaveret og med Liv og Humor gav Magisteren og Glunten. De traf Sømmet paa Hovedet.

Men nu ikke mere om Musikken. Min Læsning af Søren Kierkegaard fik dog mest Betydning for mig, skønt Musikken ogsaa har spillet en stor Rolle i mit Liv.

Det var Hertz, der førte mig ind paa at læse Kierkegaard. Jeg havde en Gang, medens vi endnu var i Bogense, kigget i en af hans Bøger og opholdt mig over hans Maade at skrive paa. Hertz vidste imidlertid godt, at min Dom var overilet, sagde mig det paa en let bebrejdende Maade, og sendte mig Dagen efter de dejlige Taler om Lillien paa Marken og Fuglen under Himlen. Jeg læste og læste og følte straks, at dette netop var noget for mig. Hjemme havde jeg ikke saa god Ro til den Slags Lektüre. Men i Rendsborg, der fordybede jeg mig ret i dette Hav af Tanker, der fik saa megen Indvirkning paa min hele Udvikling. Kategorien »den enkelte« borede sig maaske for dybt ind i mit Sind. Der gik i alt Fald mere end en Menneskealder, før jeg fik nogen Sans for Samfundsspørgsmaal. Dog maa jeg stadig give K. Ret i, at Nuller ikke danner noget Samfund. Der maa Enere til. Og dette har jeg beholdt af det Kierkegaardske, at jeg i alle omtvistede Spørgsmaal af aandelig Værdi er forvisset om, at Mindretallet har Ret, og at jeg anser Inderliggørelsen for Hovedsagen i det religiøse. Da jeg bekender mig til Udviklingslæren, saa nærer jeg det sikre Haab, at der vil komme bedre Tider, hvor Flertallet vil holde sig til det sande og gode. Men i disse Tider, hvori vi lever, tør jeg som sagt i alle aandelige Stridsspørgsmaal dristigt slutte mig til Mindretallet. Jeg kan kun smile, naar der som Reklame for en Samvittighedssag ofte bliver fremført: »Ja men det er dog den almindelige Mening.« Hvad rent praktiske, verdslige Sager angaar, da kan Flertallet vist ofte se klarest. Ellers var jo alle Afgørelser ved Stemmestælling en Uting, hvad de vel næppe kan siges at være ved Valgmøder eller andre Lejligheder. Men alle katolske og protestantiske Kirkemøder i Fortid og Nutid, hvor Flertallet har skullet eller skal afgøre, hvad der er Sandhed, de har altid været og vil altid blive af det Onde. Der som Religionen bestaar i Menneskets inderlige Forhold til Gud, da er der visselig lige saa mange religiøse Afgørelser, som der er Mennesker. Vi har — Ære være den, der skabte os — kun vor egen Erfaring at holde os til, og den falder næppe sammen for to af de med Aand begavede Skabninger, der hver for sig er en Straale af Guds Væsen.

Jeg kender godt den Indvending, at paa den Maade skaber Mennesket selv sin Gud. Det er Misforstaaelse. Gud er den, han er. Kun han sidder inde med den objektive Sandhed. Mennesket, der kun subjektivt kan fatte ham, maa gennem Udviklingen søge at komme ham nærmere og nærmere. Men det sker gennem Kategorien »den enkelte«. Der har levet store enkelte, som har bragt den aandelige Udvikling frem gennem Tiderne. Vel ingen mere end Jesus. Men — det har jeg følt saa ofte — selv ikke paa hans Erfaring om »Gud Faders« Væsen kan jeg bygge min Tro. Der maa egen Erfaring til. Guds Væsens Udstraalinger er uendelige, og ingen kan komme til en Overbevisning — en Tro — uden gennem det Guds billede, der bor i hans eget Væsens Dyb som en hemmelig Vuggegave.

Selv lader vi nok være at skabe denne Guddomsgnist i vort Indre. Langt mindre skaber vi vor Gud.

Se det var nu Rendsborglivet set fra forskellige Sider.

I Sommeren 1860 gjorde vi, sammen med mine Svigerforældre og Viggo Hertz, en dejlig Rejse. Dens Anledning var just ikke saa glædelig. Hertz trængte til at bruge en Kur for sin Stemme, der undertiden svigtede i Kirkerne. St. Hans Kirke i Odense, der var bekendt for at være meget vanskelig at tale i, havde sikkert øvet en skadelig Indflydelse.

Ems blev i den Tid betragtet som et af de bedste Kursteder for Præster og Sangere, der havde paadraget sig et Halsonde.

Saa fik Hertz sig en Vikar og tog til Ems, hvor han opholdt sig en seks Ugerstid alene. Af økonomiske Grunde tog jeg imens til hans Forældre og rejste saa med dem og Viggo ned til Ems, da Hertz's Kurtid var forbi. Han havde imidlertid fundet det trist at være saa ene midt i al denne Naturskønhed. Det vilde han ikke oftere indlade sig paa. Smukke Digte skrev han i sin Ensomhed, blandt andre »Nordens Harpe«.

Den meget smukke Rejse, vi derefter gjorde, har jeg — sikkert alt for detailleret — skildret i den Dagbog, jeg førte paa Vejen og sendte hjem i Form af Rejsebreve.

Naar vi om Aftenerne kom paa et Hotel, da saa min Svigerfader og jeg straks efter Blæk og Pen, og saa kilede vi paa.

Mærkværdigt var det, da vi senere læste hinandens Dagbøger, at se, hvor forskelligt den modne Mand og den unge Kvinde havde

set paa Kunstværker og til Dels ogsaa paa Naturen. Vore Optegnelser kunde godt læses samtidigt uden at trætte ved Ensformighed, da den ene ofte saa' mest, der hvor den anden ikke havde Sans for eller Lyst til at dvæle. At mine Betragtninger over det, jeg saa' og hørte, var noget umodne og naive, det kan jeg nu godt se. Jeg var »blutjung«, da jeg var 31 Aar. Jeg udvikles sent og langsomt og skal vel derfor leve saa længe. Men derfor tror jeg dog ikke, at jeg, om jeg nu læste min Svigerfaders Dagbog fra hin Rejse, vilde kunne se med hans Øjne paa Sagerne. Hver Fugl maa synge med sit Næb, og vi skrev hver med sin Pen. Men vore forskellige Optegnelser blev den Gang begge læste med Interesse i vor Kreds.

Saa kom vi da hjem igen til Rendsborg. Kuren i Ems havde ikke just friet Hertz for Halsondet, men maaske dog gjort, at det senere optraadte mindre generende.

Vi levede saa endnu nogle lykkelige Aar i Rendsborg. Men før jeg slutter mine Beretninger om dette vort første Hjem, maa jeg dog nævne en Person, som var til stor Støtte og Hjælp for et saa upraktisk Menneske, som jeg i mange Retninger var og er. Det var min sjælden trofaste og dygtige Tjenestepige, Stine, som var hos os fra først af, til hun giftede sig, kort før Opbrudet fra Rendsborg. Saa maa jeg dog ogsaa fortælle, at vi havde den Glæde at modtage i dette Hjem Besøg af baade Hertz's og mine Forældre, saavel som af vore yngre, ugifte Slægtninge og adskillige gode Venner. Mine gifte Søstre naaede derimod ikke ned til os.

Mod Slutningen af Frederik den 7.s Regering blev, som tidligere sagt, Stemningen i Befolkningen mere urolig og Opholdet dernede mindre hyggeligt. Som var det i Gaar husker jeg den graa Novembberdag, da Hertz paa Grund af en Forkølelse holdt Sengen, og jeg paa vanlig Vis holdt Mørkning ved at gaa frem og tilbage i Stuen. Saa hører jeg hurtige Trin op ad Trappen, og Løjtn. Bernth træder ind med et Ansigt saa alvorligt som Graven og melder Kongens Død. Aldrig glemmer jeg de triste Dage, der fulgte efter. Det forekommer mig, som om Solen i den Tid slet ikke viste sig. Kirkeklokkernes dumpe Lyd i Mørkningstimerne syntes at spaa ilde, og Tankerne dvælede kun ved Opbrud og Krig.

Hen imod Juletid fik Tropperne dernede Ordre til at bryde op, før den ventede Fjende kom. At en Skingrund til Krig var fundet, var ikke andet, end hvad man kunde sige sig selv.

Hertz's Stilling som Garnisonspræst var altsaa forbi. Nu var han Feltpræst og maatte gaa hen, hvor det blev ham paabudt. Lige før Jul tog han for sidste Gang til Kiel og derfra til Slesvig. Jeg endte Pakningen af vort Gods og var den sidste, som forlod de kære Stuer, der havde huset os i 9 $\frac{1}{2}$ Aar. Min Pige var taget med en Officersfrue, som trængte til Hjælp, da hun havde flere Børn at rejse med. Og jeg kunde næppe gøre Regning paa et Hjem for det første. Jeg endte da, som jeg begyndte mit Rendsborgliv, paa et Hotel i Altstadt, og tog saa til Flensborg i den Tanke at ville op- holde mig lidt Nord for Krigen, saa længe det lod sig gøre.

Foreløbigt var mine Slægtninge, Platous, saa venlige at byde mig til deres Hjem. Det tog jeg gerne imod for Juletiden. Men fra Nytaar lejede jeg mig et Værelse i deres Nærhed, og der blev jeg, til Krigen for Alvor begyndte.

Og hermed er jeg da inde paa den Periode, som jeg paa mit Program har kaldt:

TO AARS OMFLAKKEN

Stillingen lidt Nord for Krigen kunde jeg ikke længe holde. Den 3. Februar sagde man mig, at hvis jeg vilde bort i lukket Vogn — det var streng Vinter — saa maatte jeg skynde mig. Man kunde snart faa andet Brug for Vognene.

Den før omtalte Løjtn. Sick havde giftet sig kort før Julen. Hans unge Kone havde opholdt sig hos ham i Slesvig, hvor hans Afdeling laa, og nu skrev de til mig og spurgte, om hun kunde være hos mig. Hun kom, men var der, saa vidt jeg husker, kun nogle Dage. Da var det, man tilraadede os at komme hurtigt af Sted. Vi rejste saa om Aftenen den 3die. Det var en kold Frostnat, og vi priste den lukkede Vogn.

Jeg mindes saa godt en klar Stjerne, som vi en Tid havde lige ud for Vognvinduet. Vi udkaarede den til vor Lykkestjerne. Den svigtede os ikke. — Vi skiltes først i Odense. Saa drog hun til Sjælland, og jeg tog hjem til Bogense. Hvor herligt ved saadan Lejlighed at have et godt Hjem at ty til.

— — —
Samme Nat, da jeg om Aftenen var taget fra Flensborg, kom Hertz dertil, stod uden for mit Vindue og raabte mit Navn. En

Mand, som boede i Huset, lukkede sit Vindue op og fortalte, at to Damer, som logerede der, for nogle Timer siden var rejst bort. Men hvis deres Værelse ikke stod ledigt, da vilde han med Fornøjelse dele sit med den ukendte Herre. Saaledes gaar det til selv i Begyndelsen af en Krig. Nu — mit Værelse stod tomt, og Hertz tog det i Besiddelse.

Her kan jeg ikke undlade at afskrive noget af et Brev, jeg nogle Dage efter modtog fra Hertz. Det giver lidt Begreb om Begivenhederne i de Dage og om, hvorledes en Feltpræst maatte forstaa at hjælpe sig selv.

Han skrev: »I Gaar Middags, som vi sad til Bords hos Hr. Ravens — der var kun nogle Intendanturfolk samt de fleste Officerer af 8. og 15. Regiment, der nylig var komne hjem fra en lille Recognosceringstur, alle andre var paa deres Plads i Skanserne fra om Morgenen Kl. 3 — kommer en Gendarmofficer ind og melder: »Mine Herrer, Fjenden er ved Bustrup.« Man havde længe hørt Skydning og set Røg i Egnen af Flekkeby. Du kan vide, vi fik travlt, og i samme Øjeblik hørtes en stærk og nær Kanonade. Da jeg var kommet uden for Hotellet — foran mig gik Kavallerigeneral Honnens — kom Løjtn. Nysted til Hest i fuldt Firspring og meldte: »Hr. General, der angribes meget stærkt; kunde jeg faa fat i en Hornblæser, da la'r jeg blæse Allarm.« Og lidt efter lød et Signal — sagtens Allarmsignalet — gennem Gaderne.

En Vogn havde jeg faaet om Formiddagen, men da jeg nu vilde opsøge min Kusk og Hestene, var de ingen Steds at finde. Jeg løb til Intendanturen, der havde været saa venlig at skaffe mig Vognen — thi ad reglementeret Vej faar vi Feltpræster naturligvis ingen Ting. De sad allesammen allerede til Vogns, i Færd med at drage mod Nord. Jeg spurgte, om de ikke havde en Vogn tilovers, og en velvillig Intendanturmand raabte til mig, at den bageste Vogn stod til min Disposition. Jeg var ikke sen, fik alle mine Sager til Vogns. Klokken var 5. Først Kl. 12 var vi her i Flensborg, 7 Timer om de 4 Mil. Og dog kørte vi godt. Men to Gange kørte den Mængde af Vogne saaledes ind i hverandre, at det næsten ikke var muligt at komme i Orden igen. Og dog red der hele Tiden Dragoner ved Siden i den Hensigt at opretholde Orden.«

Ankommen til Flensborg fandt Hertz det rimeligst at forsøge at gøre nogen Nytte paa Hospitalerne blandt de saarede, som allerede

var komne dertil. Men det blev kun af kort Varighed. Da Fægtningen ved Sankelmark var udkæmpet, og en hel Del af Heltene fra den Kamp — der iblandt en Mængde saarede — blev førte over til Als, saa fulgte Hertz med dem og fandt nu sin Plads ved Slottet paa Augustenborg, som var taget til Lazaret.

— — —

Saa tilbragte jeg da Vinteren i mit kære gamle Hjem. Vi førte et herligt Samliv, og Fader, der næsten var blind, satte megen Pris paa, at vi læste og spillede for ham. Sandelig, Fritze og jeg kunde ikke have taknemmeligere Tilhørere, naar vi om Aftenen foredrog de firhændige Sager, vi om Formiddagen havde indøvet, end Fader, Moder og en ung Intendant, Ludvigsen, som var indkvarteret hos os. Fritze og jeg kaldte ham »den græske Yngling«. Moder kom til at holde saa meget af dette unge Menneske, at da et Medlem af Indkvarteringskommissionen kom for at sige hende, at nu kunde hun faa sine Sønner i Indkvartering, saa svarede hun: »Ja, det var jo dejligt, men De tager da ikke min Ludvigsen fra mig.«

Moder var en af de patriotiske Kvinder, som var glad ved at have sine Sønner med til Fædrelandets Forsvar. Min Broder Peter havde skyndt sig med at tage sin medicinske Embedseksamen og blev ansat som Underlæge ved 4. Bataillon. Han kan endnu undertiden være ked af, at han ingen Lejlighed fik til at erfare, hvad Indtryk det havde gjort paa ham, om han var kommet i Ilden. — Ernst, der aftjente sin Værnepligt som Løjtnant, var med i Kampen ved Jagel og opholdt sig i Fredericia under hele Bombardementet som Adjutant ved 21. Bataillon. Dermed var Moder dog ikke tilfredsstillet, men ønskede, at hun havde sin ældste Søn, Thal, hjemme og ude paa en Kanonbaad. Ganske vist var han ikke forblevet i Ro, om han havde opholdt sig i Landet. Men han havde nu i fire Aar været paa Java og havde just i denne Vinter giftet sig.

Naa — alt kunde nu have været meget godt i vort i sig selv saa hyggelige Samliv, om vi ikke havde maattet se alt paa Baggrund af den sørgelige Krig. Alene at tænke sig, hvad Soldaterne maatte lide af Kulde i den saa strenge Vinter. Og saa alle de saarede og syge og — ingen Udsigt til Sejer. Nej — det var en Tid fuld af Ængstelse og Bekymring for alle danske. Tale om Krigens Gang og alle Landets og vore egne private Tab vil jeg ikke. Det er alt kendt af denne Bogs Læsere og hører ikke hjemme her.

Kun lidt om, hvorledes Vinteren gik for Hertz. Lazarettet paa Augustenborg blev snart fuldt af saarede, og hen imod Foraaret udbrød der — hvad vel altid er Tilfældet i Krigstider — en Tyfus, der bredte sig fra Lazarettet ud i Byen.

Familien ved Kaffeboardet i Haven: Fru Sophie Larsen, Løjtnant Ernst Larsen, Pastorinde Cecilie Hertz, Pastor Theodor Hertz, Fritze Larsen, Cecilie Larsen (Plejedatteren, »Lille Cecilie«, senere Oberstinde Brandt), Distriktslæge Larsen, Dr. Peter Larsen (senere Utke).

Baade Formiddag og Eftermiddag gik Hertz flere Timer fra Seng til Seng mellem Soldaterne. Naar han havde hørt Patienternes Hjemsted, saa kunde han som oftest sige dem Navnet paa deres Præst og vidste ofte nogen Besked om Forholdene i deres Egn. Han havde nemlig lige endt sin Bog om Præstekaldene i Danmark og kendte, fra sin store Brevveksling i den Anledning, mange lokale Forhold i Landet. Dette gjorde, at han ofte lettere gjorde Bekendtskab med de saarede og syge. Saa noterede han, hvad de

gerne vilde have skrevet til deres Hjem, og naar han saa kom tilbage fra denne »Stuegang« — hvor han havde let ved at tale et opmuntrende, trøstende, kristeligt Ord — saa kunde han have en Snes Breve at skrive til Forældre, Ægtefæller og Søkende rundt om i Landet. Min Moder, der ofte udtrykte sig saa originalt, saa man nok skulde huske hendes Bemærkninger, sagde: »Ja han er nok velkommen ved Sygesengen; men saadanne Øjne burde ogsaa alle Feltpræster have.« Enten det nu var ved Øjnenes Magt eller af andre Grunde, saa mærkede han nok, at hans Besøg blev ventet med Længsel, og det lettede ham naturligvis den ofte besværlige Gerning. Helst havde han ofret Lazarettet al sin Tid. Men der var Begravelser hver Dag, og der var Gudstjenester i Kirken, og hen i Foraaret — naar det lod sig arrangere — ude paa Landet under aaben Himmel. Med Glæde saa han, at Soldaterne og Underofficererne fra hans gamle Garnisoner ofte gik en lang Vej for at høre hans Prædikener, ja kom til ham for at spørge, om han ikke kunde holde en Gudstjeneste, der hvor de laa i Kvarter. Det var ham alt meget kært, men han følte det som sagt som sin første Pligt at ofre de syge Soldater sin meste Tid. Han beundrede deres Taalmod og traf ofte paa haardt saarede, hvis højeste Ønske det var, at de Danske maatte faa Bugt med Tyskerne.

Da Augustenborg var meget opfyldt af Mennesker, saa de Øverstbefalende nødtigt, at uvedkommende gæstede Byen. Det vidste jeg intet om, og Hertz har formodentlig heller ikke forstaaet det, siden han ikke hindrede mig i — vel snarere har opfordret mig til — at komme derned under den Vaabenstilstand, som var indtraadt efter Dybbøls Overgivelse.

Den 17. Maj sejlede jeg derned og saa den smukke Ø næsten hvid af blomstrende Frugttræer. Hertz havde skaffet mig Logis hos en Frøken Svendsen, som optog mig meget venligt i sit lille Hjem. Hvor Hertz var indkvarteret, kunde jeg ikke være. Men de faa ledige Timer han havde, kunde jeg tilbringe med ham paa hans lille Værelse.

Vi tog en Dag til Sønderborg og besaa den ødelagte By. Vi besøgte Pastor Brun, der med sin Frue — en værdig Datter af General Bülow — saa tappert havde holdt ud hele Tiden i den bombarderede By. En anden Dag fulgte jeg med Hertz, der havde Ærinde til en eller anden i den blandt alle Officererne vel kendte

Hørup Præstegaard, hvor den gæstfri Præst, Svendsen, holdt aabent Hus for saa mange militære, som trængte dertil. Han var saa vidt jeg husker, Broder til den Dame, hos hvem jeg logerede. Det interesserede mig ogsaa en Gang at være Gæst i den meget omtalte Præstegaard.

Jeg kørte ogsaa en Dag ud med Hertz, der skulde finde en passende Plads til en Gudstjeneste under aaben Himmel, og jeg saa saaledes ikke saa lidt af den kønne Ø, vi saa snart skulde miste.

Det var sikkert min Hensigt — om Vaabenstilstanden vedblev — at blive den 5. Juni over paa Als, hvor Hertz naturligvis mente at skulle forblive, saa længe der var nok for ham at gøre. Men Feltprovsten, Høyer-Møller, tænkte anderledes. Han beordrede Hertz til at forlade Augustenborg og begive sig til Hegermann-Lindencrones Armékorps i Nørrejylland. Naturligvis var Hertz meget misfornøjet med denne, som han syntes, vilkaarlige Bestemmelse. Senere har jeg læst i Høyer-Møllers egne Skildringer — jeg husker ikke Titelen paa Bogen — at han havde en Grund, som han naturligvis fandt gyldig — til sin Handlemaade. Men i samme Bog taler han om, hvor pinligt han, som Feltpræst under den første Krig, følte sig til Mode ved at blive beordret til at forlade det Lazaret, ved hvilket han gjorde Tjeneste. Dette havde han nok glemmt, da han udstedte den Ordre, der var Hertz saa uvelkommen. Meget nødigt forlod han alle de Patienter, med hvilke han i fire Maanedere havde haft god Lejlighed til at stifte Bekendtskab, og nødigt saa de ham rejse bort.

Den 5. Juni — Hertz's Fødselsdag — sejlede vi fra Als. Den 29. gik jo Tyskerne over til Øen, som de Danske maatte rømme. Det havde altsaa dog ikke varet længe, før Hertz havde maattet forlade sine syge Soldater og gøre Flugten med fra Als, der nu ikke længer hørte os til.

Hertz havde en ganske kort Tids Permission, og den benyttede vi til at gøre et Besøg hos min Svigermoder. Siden min Svigerfaders Død i Sommeren 1863, boede »Tante Thrine« paa Apoteket, hvor hun havde en hyggelig lille Lejlighed hos sin Broder og min Søster. Det var vemodigt at komme som Gæster til Kalundborg og køre det gamle Doktorhus forbi og besøge den kære Tante Thrine som Enke.

Snart rejste Hertz saa til Jylland. Der blev hans Gerning som

Feltpræst en hel anden end paa Als. Den bestod mest i at holde Gudstjenester rundt om, hvor Tropperne laa. Det forekommer mig, Hertz sagde, at han efter Krigen havde prædiket i 62 af Landets Kirker.

Præstegaarden i Hasle.

Pastor Theodor Hertz, Alfred Rohweder, Pastorinde Cecilie Hertz og deres Pige.

Efter Krigens Ophør blev Hertz beordret til Kærteminde, og jeg besøgte i nogen Tid mine Slægtninge, Pastor Lehns i Mesinge Præstegaard paa Hindsholm. Der kunde vi atter af og til mødes. Med Glæde mindes jeg mit i mange Henseender behagelige Ophold i Mesinge.

Da alle Tropper var vendt tilbage til deres respektive Garnisonsbyer, og der saaledes ikke mere var Brug for nogen Feltpræst, da var ogsaa mit Ophold i mit gamle Hjem for den Gang forbi. Vel havde vi intet nyt Hjem at tage til. Men vi besluttede at være sammen i København den Vinter og lejede os ind hos min Tante, Fru Damm. Der havde vi det meget rart og forlystede os i de Maane

der med at høre en Del gode Koncerter og se nogle udsøgte Forestillinger i det kongelige Teater. Efter at have endt Københavnsopholdet med, at Hertz i længere Tid laa syg, var vi atter en kort Tid i Kalundborg. Hertz kunde imidlertid ikke finde sig i at ligge ledig og tog mod Tilbudet om at styre Embedet for en syg Præst i det nordlige Fyn, og saa drog jeg da endnu en Gang til Bogense og blev der, til Hertz var saa lykkelig at faa Embedet som Sognepræst for Hasle og Rutsker paa Bornholm.

Det var som vi for anden Gang holdt Bryllup, da vi først i December 1865 kørte bort fra mine Forældres Hus og begav os paa Vejen til vort nye Hjem.

DOKTORFAMILIEN

Peter Clausen Larsen, Distriktslæge i Bogense, f. $^{11}/_6$ 1795, d. $^7/_1$ 1868, viet $^{14}/_2$ 1827 til *Sophie Magdalene Utke*, f. $^{30}/_6$ 1794, d. $^{26}/_7$ 1873.

8 Børn.

1. *Louise Gregersine Larsen*, f. $^{26}/_{12}$ 1827, d. $^2/_{13}$ 1853, viet $^{13}/_4$ 1852 til *Hans Henrik Harald Larsen*, cand. theol., Lærer (hendes Fætter), f. $^{20}/_{10}$ 1819.

Ingen Børn.

2. *Cecilie Larsen*, f. $^{28}/_7$ 1829, d. $^{29}/_{12}$ 1928, viet $^3/_7$ 1854 til *Herman Michael Theodor Hertz*, Præst i Hasle, f. $^5/_6$ 18 . . d. $^{20}/_{11}$ 1873.

Ingen Børn.

3. *Sophie Hedevig Larsen*, f. $^{17}/_5$ 1831, d. $^{30}/_7$ 1912, viet $^{25}/_{10}$ 1850 til *Christian Adolf Bayer*, Apoteker i Kallundborg, f. $^9/_8$ 1811, d. $^{14}/_{11}$ 1879.

6 Børn.

4. *Adolphine Vilhelmine Charlotte Larsen*, f. $^8/_1$ 1833, d. $^{31}/_3$ 1920, viet $^{28}/_{12}$ 1854 til *Hans Valdemar Emil Jantzen*, Vares og Vexelmægler i København, f. $^{12}/_2$ 1826, d. $^6/_{12}$ 1903.

10 Børn.

5. *Johanne Frederikke (Fritze) Larsen*, f. $^{17}/_4$ 1835, d. $^4/_{12}$ 1890.

6. *Rasmus Samuel Thal Larsen*, Plantageejer paa Java, f. $^{12}/_4$ 1837, d. $^8/_1$ 1928, viet $^{20}/_2$ 1864 til *Johanne Berendina (Dina) Levert*, f. $^9/_2$ 1842, d. $^7/_2$ 1926.

11 Børn.

7. *Peter Clausen Larsen-Utke*, Læge, f. i Bogense $^{18}/_{12}$ 1839, d. $^{11}/_7$ 1911, viet $^{30}/_3$ 1869 til *Inger Elisabeth Ochsner*, f. i Bogense $^{23}/_8$ 1847, d. i Probolinggo, Java, $^8/_2$ 1878.

3 Børn.

8. *Johan Ernst Larsen*, Vexelmægler, f. $^{29}/_{11}$ 1842, d. $^5/_9$ 1922, viet $^{18}/_{12}$ 1872 til *Doris Alfrede Rohweder*, f. $^{30}/_{12}$ 1842, d. $^{12}/_8$ 1911.

3 Børn.